

HUNYADI ISTVÁN

XVI. SZÁZADI TÜRÖK ÉS MAGYAR ADÓJEGYZÉKEK ÖSSZEHALONLÍTÁSA
ESZTERGOM ÉS KOMÁROM MEGYÉK ADATAI ALAPJÁN

BEVEZETÉS

Az utóbbi időben számos munka foglalkozott a XVI. századi magyar népességstatisztikai anyagok (dikák, dézsmák, urbáriumok stb.) feltárásával, összehasonlításával és elemzésével. Ugyanakkor az Ozmán Birodalom magyar vonatkozású adóösszeírásai is egyre nagyobb számban kerülnek kiadásra. De a török és magyar összeírások egyeztetésére eddig tudtommal még nem történt komolyabb kísérlet /1/. Pedig ez nemcsak érdekes, de fontos feladat is: nemcsak a magyar összeírások csekély számát növelné, hanem új szempontokkal is gazdagítaná őket. A török "defterek" belső használatra készültek, tehát tárgyi helyzetet rögzítettek. Összeíróik ebben a korban gyakorlott, megbízható, magasrangú hivatalnokok voltak, akiket a lakossággal szemben elfogultság nem vezetett. Ilyen források összehasonlítása a velük egykorú, szintén semleges jellegű magyar adójegyzékekkel a magyar történelemtudományt csak gazdagíthatja.

Ennek az összehasonlításnak a problémáit szeretném itt az olvasónak szerény keretek között bemutatni azáltal, hogy az Esztergom és Komárom megyékből, az 1570-es évkörből fennmaradt dikális összeírásokat és az általam egy más alkalomból áttanulmányozott dézsmajegyzékeket összehasonlítom az egykorú török adóösszeírással /2/. A dézsmanyaival nem törekedtem teljességre, mert úgy gondoltam, hogy a problémák bemutatásához ez a részleges anyag is elegendő.

Esztergom megye területe ekkor szilárdan török kézen volt, hiszen Esztergom vára, Párkánnyal megerősítve, a magyarországi török végvárvonaltól egyik fő erőssége, és egyik jelentős szerepe a Duna vonalának biztosítása Buda felett, a keresztény erők, elsősorban a Komáromban állomásozó magyar csapatok becsapásai ellen.

Komárom várának, Győr várával együtt, magyar részről ugyanilyen védőrethesz szerepe volt: biztosította Nyugat-Magyarországon az osztrák tartományokat és elsősorban Bécset a török portyázások ellen. Komárom megyének csak az északnyugati, csallóközi része nem hódolt a töröknek. Mindkét megye déli, dunántúli része gyakorlatilag pusztaság és lakatlan senki-földje volt.

A törökök általában nem csak az általuk szilárdan kézben tartott területekről szedtek adót, hanem a várrendszerük előtt fekvő területekről is: igyekeztek ezt, amenny-

nyire lehet, a magyar várrendszer mögé is kiterjeszteni, nemcsak azért, mert ez pénzjövödelmet jelentett, hanem azért is, mert így birodalmuk határait közvetve bár, de mégis kiterjesztették. Az 1547-es békeszerződés értelmében a "kétfelé adózó helyek" féladóval tartoztak mindkét hatalomnak. A magyar állami adó (dica vagy subsidium) 1547-től kezdve portánként évi 2 forint volt; a kétfelé hódolt helyek tehát 1-1 forintot fizettek mindkét hatalomnak. Ez azonban gyakorlati veszteséget csak a magyar félnek jelentett, mivel a török más vidékek keresztény lakóitól is, ahol kettős hódolás nem volt, így pl. a Balkánon, szintén 50-50 akcse (= 1 forint) ún. fejadót szedett évenként. A Balkánon ez sok helyen mentességet jelentett pl.: a vlahoknál, akik vojnik stb. szolgálatban éltek. Ezek száma a balkáni keresztények 1/4-ét tette ki 1558 körül.

Igaz, hogy a török fejadót minden felnőtt férfi után beszédtek /3/, a magyarországi "filori-adót" pedig csak azoktól, akiknek legalább 300 akcse (=6 magyar forint) ingó vagyonuk volt: vagyis itt elvben ők is ugyanazt az adókulcsot alkalmazták, mint a magyarok. De a törökök igyekeztek az adóalapot minél jobban kiszélesíteni és amennyire lehet, minden férfit vagy legalább minden háztartást megadóztatni. A kettős hódolás azonban a török várrendszer hátába is benyúlt, le egészen az Észak-Szeged-Arad vonalig. A magyarok számára a hódolt helyek adóztatása, a pénzbevételen túlmenően, szintén a területi jogigény biztosítását szolgálta. A kétfelé való adózás módozatait kevésbé ismerjük, de tudjuk, hogy mindkét hatalom próbálta a másik fél adóbehajtását akadályozni és az adójegyzékek alapján úgy tűnik, hogy minél távolabb feküdt egy helység a "saját erők" által tartott váraktól és minél közelebb az ellenséghez, annál kevesebb adót lehetett onnan beszédni /4/. Ezt az alapjában véve logikus tényt éppen Esztergom és Komárom megyék viszonylatában vizsgáltam meg, és a magyar valamint török adóösszeírásokat is ebből az alkalomból vettem egybe /5/. A jelzett munka természetesen és keretei nem engedték meg, hogy a kérdéssel ott részletesen foglalkozzam és az eredményeket egészükben bemutassam. Ezért itt térek ki ezekre a problémákra és közülük hármat kívánok tüzetesebben megvizsgálni:

- mekkora lakosság tükröződik a török, illetőleg a magyar forrásokból;
- milyen adómennyiséget volt képes a két hatalom a lakosságból kipréselni;
- lehet-e a két közigazgatás által összeírt lakosságot egymással egyeztetni.

A török forrást több tényező különbözteti meg a magyar forrásoktól: egy személy munkája - nevét ugyan nem tudjuk, de a török lajstromokat ekkor egy ember készítette, ha nagyobb segédszeméllyel dolgozott is -; a jegyzék név szerint fel-

sorolja a családfőket és a vele egy fedél alatt élő felnőtt férfirokonokat (főleg testvéreket és fiakat) és férfiszolgákat; viszont nőket csak a legritkább esetben (ld. 29. jegyzet); a gazdasági adatokat (adóköteles háztartások száma, terméseredmények stb.) helységenként összegezi. Az esztergomi szandzsák határai csak véletlenül estek egybe helyenként magyar közigazgatási határokkal (mint Esztergom és Pilis megyék határa Zsámbék és Dömös között), területe átnyúlt még Bars, Hont és Nyitra megyékbe is.

Esztergom és Komárom megyék magyar állami adóösszeírásait (dikákat) ebben az évkörben (1567-74) szintén egy ember készítette: Posár Lukács Komárom megyei (márkházi) nemes, aki ezenkívül még Győr és Pilis megyék rovója is volt. Ez a "halmozás" azonban nem volt állandó jellegű ezekben a megyékben. Esztergom megyéből és Komárom megye hódolt részeiről való dézsmajegyzékek az esztergomi érsekséghez folytak be: valószínűleg az érsekség udvarbírái írták össze és hajtották be a járandóságokat. Amikor a bírók behozták a dézsmát az érsekújvári várba, az udvarbírák megeskették őket, majd hitelesítették a dézsmajegyzéket. De a szöveg értelmében az is lehet, hogy a bírók maguk mondták be a terméseredményeket, ebben az esetben a tisztek "másodkézből való" adatokkal dolgoztak volna /6/. A megvizsgált dézsmanyag másik gyenge oldala, hogy adatai nem egyidejűek: a jegyzékek 1568 és 1574 között készültek és egyenlőtlenül fedik a területet: hol ebből, hol abból a helységből hoznak adatokat: egyszer borról, máskor gabonáról - néha csak búzáról -, esetleg báránnyokról; nem adnak teljes képet még ugyanannak a helységnek az egész lakosságáról sem. A nagyszámú bordézsmajegyzék még azért is nagy elővigyázatosságot igényel, mert a bortermelés jövedelmező, de tőkeigényes művelési ág volt, s így a bortermelők között számos jómódú nem helybeli, ún. extraneus is lehetett, akikről ezekben a jegyzékekben ez a tény nincs feltüntetve, kivéve Farnadnál és Kurálnál /7/. A törökök az adózókat általában lakóhelyük szerint írták össze; tehát az esetleges extraneusok jelenléte meghamisíthatja az összehasonlítást. De ennek a hibaforrásnak a kiküszöbölésére pillanatnyilag még nincs módunk. A kelet-komáromi és esztergomi helységekről rendelkezésre álló dézsmajegyzékek évét és természetét az 1. táblázat foglalja össze. Ceke, Gug és Ledéc a két megye határán kívül fekszenek, ezeket csak a lakosság elemzéseknél vettem figyelembe.

I. A NEM-HÓDOLT RÉSZ LAKOSSÁGA

Komárom megye csallóközi, nem-hódolt részéről rendelkezésre állnak részint a dikák az 1566-74 évkörből, részint a teljes dézsmajegyzék az 1568-as évből azokról a helységekről, ahol a Héderváryak voltak a bérlők /B/, pontosan: a gabonatermelőkről, méhészekről és keresztény-pénzfizetőkről. Ezen a sík vizenyős területen (Vízköznek hívták, és magába foglalta Győr megye csallóközi részét is) bortermelés nem volt, így legfeljebb csak a báránydezsma-t fizetők hiányozhatnak. Az a tény, hogy Esztergom, Komárom és Győr megyék dikáit ekkor ugyanaz a személy készítette, és hogy Nyugat-Komárom és Észak-Győr (Vízköz) 1568-as dézsmája egyrészt, Kelet-Komárom és Esztergom dézsmái másrészt, szintén egy-egy kéz műve, némi egységet ad az adatszolgáltatásunknak; tehát a szembetűnő eltérések: pl. a pusztatelkek nagy száma vagy a porták elenyésző volta, vagy a megyék valóságos helyzetéből vagy az összeírás tényleges nehézségéből adódtak. Az összehasonlítás ideális eredménye természetesen az lenne, ha a dézsmafizetők száma megegyezne a dikában rögzített lakosságsszámmal, sőt még a társadalmi összetétel is megfelelné, pl. a jómódú dézsmafizetők száma egyezne a portaszámmal, a szegénypénzfizetők száma a zsellérekkel és szegényekkel stb. Az egyeztetés ilyen pontosan sohasem sikerül, mivel az adókötelezettség nem csak a terméseredménytől függött. A valóságban már az is eredménynek számít, ha néhány faluban vagy egy összefüggőbb területen a dézsmafizetők számát valamilyen arányba lehet hozni a rovásadó adataival, pl. a porták megfelelő beszorzása által. Erre a korra általában két családot szoktak számítani egy telekre, ill. portára, tehát a porták számát megkétszerezve és azt hozzáadva az adómentes háztartásokhoz, elvben megkapjuk a részletes dézsmákban vagy urbáriumokban összeírt háztartások számát.

A jelen esetben ez az összehasonlítás, egyéb nehézségek között egy komoly elvi problémát is felvet. Általánosan elfogadott nézet a magyar történetírásban, hogy kereszténypénzt (pecunia christianitatis) azok a parasztok fizettek, akiknek a termése kevés volt ahhoz, hogy terményadót fizessenek, és ezért egy szimbólikus összeggel, kb. egynapi napszámbernek megfelelő 4-12 dénárral tettek eleget vallási kötelezettségüknek. Ebből következett, hogy a kereszténypénz-fizetők terménydezsma-jegyzékekben nem szerepeltek. Itt Komárom megyében viszont a kereszténypénz-fizetőknek majdnem fele (48,8 %) fizet ugyanabban az évben terményadót is; sőt 38,4 %-uk kimondottan jómódú vagy gazdag. Itt tehát a kereszténypénznek valami sajátos értelme van, ami az összeírás

szövegéből nem derül ki. A névsorokat egyeztetve, következetesen egy személynek vettem az azonos nevűeket, ha ugyanabban a helységben, de különböző terményekkel szerepeltek, és a dézsmafizetők számát ennek alapján állapítottam meg. Eddigi tapasztalataim szerint ui. rendkívül ritka ugyanabban a helységben két azonos nevű személy: maximum 3 %, de rendszerint nincs még ennyi sem /9/. Sokkal gyakoribb a névelírás, vagy az, hogy az összeírt több néven is szerepel; ennek az ellenőrzésére vagy kiküszöbölésére itt nem volt módom.

A dézsmafizetőkét kétféleképpen csoportosítottam:

- termények szerint (gabona, pénz általanly, méh, kereszténypénz, végül összegezés) ahol a kereszténypénz-fizetők számából levontam azokat, akik terményadót is fizettek és a méh-dézsmafizetők közül még külön azokat, akik gabonából is adóztak. Így maradtak a "csak kereszténypénz-fizetők" és a "csak méhdézsmafizetők". Ezek alapján megkaptam a dézsmakötelesek számát. (Minden összeírt adózott valamilyen címen.)

- terménymennyiségek szerint: megkülönböztettem a 2 kepenél magasabb dézsmát fizetőket (egésztelkesek v. jómódúak), az 1-2 kepet fizetőket (féltelkesek), végül az 1 kepenél kevesebbet, vagy csak méhdézsmát, ill. kereszténypénz-fizetőket (zsellérek, szegények stb.). Ez a tagolás lehetővé teszi a porták és a jómódú gazdák összehasonlítását. Itt külön nehézség még hogy helység bérelte a dézsmáját (villa pactata) és az összeírtak 25 vagy 50 dénár fizetésével tettek eleget kötelezettségüknek. 1570 körül 50 dénár piaci áron alig haladta meg 1 kepe búza árát, vagy alacsony árak esetén, majdnem elérte 1 kepe búza és 1 kepe egyéb gabona együttes árát, de valószínűleg elfogadták a parasztok 2 kepe csépeletlen gabona egyenértékének. Jobb híján tehát én is jómódú gazdának számítottam azt, aki 50 dénár dézsmáaltalanlyt fizetett és féltelkesnek azt, aki 25 dénárt fizetett.

A dézsmamennyiségek és teleknagyságok egymásmellé állítása első pillanatra meghökkentőnek vagy meggondolatlanoknak tűnik. Természetesen nem arról van szó, hogy a termés (ill. a dézsmamennyiség) és a teleknagyság között egyenes arány lenne, hanem, arról, hogy található-e számszerű összefüggés a termésmennyiségek megoszlása és a dikában feltüntetett lakosságkategóriák között. Hiszen lehetett egésztelkesnek kevés termése és féltelkesnek vagy zsellérnek sok. De azért mégis valószínű, hogy egésztelkesnek általában magasabb termése volt, mint féltelkesnek, és ezeknek ismét több termésük volt, mint a zselléreknek /10/. Különben is, a dikák itt nem közölték a porták megoszlását egész- és töredékporták szerint. A jelen esetben az egyezések száma a helységenkénti portaszám és az így számított "egésztelkesek" között gyakoriak: 1-2

egységnyi vagy max. 10 % eltérés van, 11 esetben a 17 közül, azaz 65 %. A másik két kategóriánál sokkal kevesebb egyezés mutatható ki: mentesek és "féltelek" között 5 esetben (29 %), puszták és "szegény" között 2 esetben, mentesek + puszták és "féltelek" + "szegény" között ismét 5 esetben. Mindenesetre úgy vélem, hogy egy kevés statisztikai adattal rendelkező korból minden számszerű összefüggést meg kell vizsgálnunk, még akkor is, ha a jelenség értelmezése nehézséget okoz vagy vitatható.

Ezzel párhuzamosan közöltem a dika 1566-os, 1567-es és 1569-es adatait: a félporta összegeket felkerekítettem a következő egész értékre, a "mentesek" rovatba foglaltam a zselléreket, szegényeket, égett és új házakat, a porták és mentesek összege adja a lakott helyeket, ezek és a puszták telkek adják együtt az összeírtakat. Mivel bírók nincsenek összeírva sem a dikában, sem a dézsmában, nem számítottam őket. 1569-ből csak porták vannak megadva, ezek közel azonosak az 1567-es adatokkal. Azokat a helységeket, amelyek a dikában vagy a dézsmában együtt szerepelnek, összevonva adtam meg (Ásványtő és Néma, Alsó- és Felső Bök, Kis- és Nagykeszi, Nemes- és Pusztatócsa és Vésztő). Három helység: Egyházaskeszte-Szakállas, Kesztefalva és Komárom esetében a dézsmajegyzékben összeírt lakosság annyival alacsonyabb a dikában szereplőnél, hogy mindennemű egyeztetés reménytelen, itt valószínűleg a dézsmajegyzék a lakosságnak csak egy részére vonatkozik. Ezért ezt a 3 helységet és Megyerceset, amelyik nem szerepel a dézsmajegyzékben, a többitől elkülönítve kezelem. (Ld. 2. táblázat: "Nem egyeztethető rész".) Az összehasonlítás eredményeit a 2. táblázat foglalja össze. A lakosság egyeztetésénél 3 típust különböztettem meg: ezeket az alábbi jelek rögzítik:

- = elég pontos egyezés: eltérés 1-2 fő vagy max. 10 %,
- + hozzávetőleges egyezés: eltérés 3-4 fő vagy max. 30 %,
- ennél nagyobb eltérés.

A feltűnően pontos egyezések azonban rendkívül zavaró eltérésekkel párosulnak. Ezek nemcsak a dikák és a dézsmajegyzékek, hanem a két egymásutáni évből való dika között is mutatkoznak, az összes feltüntetett kategória szintjén: porták, mentesítettek, pusztatelkek. Mindezeknek a bizonytalanságoknak ellenére azonban világos, hogy Komárom megyében, a szomszédos Győr megye helyzetével szemben, 1 porta gyakorlatilag egy telket, sőt egyetlen adózó háztartást jelentett. Ez a jelenség annál figyelemre méltóbb, mivel a XVI. sz. második felében Magyarországon a két-, illetve a többháztartásos telkek eddig általánosan elterjedtnek látszott és a tudományos kutatás ezzel így is számolt. A jelen esetben azonban azt kell gondolnunk, hogy legalábbis Komárom megye csallóközi részén, ha volt is telkenként több háztartás, ezek közül csak egynek volt gazdasági vagy adóztatási szerepe, tekintve a dikában összeírt háztartások és a dézsmafize-

tők számának majdnem teljes egyezését.

A 17 összehasonlítható helységeknél mindkét évben az esetek 2/3-ánál elég pontos vagy hozzávetőleges egyezést találunk, a maradék 1/3-nál pedig feltűnő eltéréseket. Az összegezésnél a dézsmajegyzék 7 %-kal, ill. 10 %-kal magasabb lakosságot ír össze, mint a két dika. A dikális összeírások tehát jó összehasonlítási alapot képeznek, leg-
alábbis nagyobb helységcsoport esetében /11/.

II. A HÓDOLT RÉSZ LAKOSSÁGA

Mielőtt ezt a tanulságot átvinnénk a megye keleti, hódolt részére és Esztergom megyére, ellenőriznünk kell, hogy ez az ottani viszonyokra alkalmazható-e, mivel ott esetleg már másféle csoportosulás alakulhatott ki a hódolás következtében - pl. erősebb összeköltözés stb. - vagy pedig, egyszerűen távolabb esvén a magyar hatóságok kényszerítő erejétől, onnan kevesebb lakosság volt számba vehető, és még kevesebb megadóztatható. A rovónak sem volt mindig módja a helyszínre kiszállni /12/. Erre az ellenőrzésre leginkább a névanyagos jegyzékek összehasonlítása alkalmas.

Komárom megye hódolt részéből 32 helységről vannak összeírások az 1567-1574 évközből, de ebből csak 3 helységről (Csuz, Für, Jászfalu) /13/ van egyszerre dézsmajegyzék és dikajegyzék, valamint török összeírás. 7 másik helységről viszont csak egy forrás van: dika vagy defter. A defter felsorol még 22 lakatlan helységet. A dikák csak 1566 és 1567 években részletesek, azaz tartalmazzák a mentes háztartásokat (zsellér, szabados) és a puszta helyeket is, az 1569-1570. és 1574. évekre csak portákat közölnek. Az 1569-es és 1570-es portaszámok azonosak két kivétellel /14/, az 1570-74 közötti dikák töredékesek: csak az esztergomi érsek falvaira vonatkoznak. Ahol tehát az 1574-es adat hiányzik, ott az 1570-es sincs meg. Ezeknek a meggondolásoknak alapján az 1570-es adatok, mint feleslegesek, a táblázatokból mellőzhetők.

Esztergom megye adatai kedvezőbben oszlanak meg: 11 helység szerepel mind a három forrásanyagban, ezenkívül a dika tartalmaz még évek szerint 9, ill. 14 helységet - három helység Pilis megyében fekszik - ezek ekkor adóznak újra először, közülük csak egy, Süttő (Sziktő) nem szerepel a defterben /15/. A defter viszont közöl 8 olyan Esztergom megyei helységet is, amelyek nincsenek a dikában, és ezeken kívül még 37 lakatlan helységet.

A három Kelet-Komárom megyei helység, amelyekről dézsmajegyzék is van, inkább tükrözi az Esztergom megyei helyzetet, mint a csallóközit: ugyanúgy aránylag magas a pusztatelkek száma, és a dika adatai alapján számított lakosság, még a portaszám megkétszerezése után is alig éri el a gabonadézsmajegyzék vagy a török adóegységek, vagyis a hánék számát, a defter háztartásaiét pedig csak egészen kivételesen. Ezért a helységek adatai az esztergomi helységekkel együtt kerülnek bemutatásra (3. táblázat).

Ebből a táblázatból megállapítható, hogy a bordézsmá-fizetők száma a legtöbb magyar jegyzékben eléri a defter által összeírt háztartások számát, hogy a gabonajegyzékek névanyaga majdnem teljesen magába foglalja a báránydézsmá jegyzékekét és hogy az esetek 2/3-ában a gabona- és báránydézsmá-fizetők együtt kiteszik a defter háne-számának 70-110 %-át, a fennmaradó 1/3 résznél a 30-55 %-át, kivéve Németszödénynél, ahol az arány csak 20 %. A dikális anyagot tekintve azonnal feltűnik, hogy minden helységeknél van egy-két év, amikor az adatok a szomszédos évekhez képest hiányosak: a mentes háztartások és pusztá helyek nem szerepelnek vagy legalábbis változásuk az előző adathoz képest nem fedi a porták számának egyidejű változását /16/. Az is előfordulhat, hogy a pusztá helyek vagy a mentesek száma megemelkedik, felduzzad anélkül, hogy a többi rovatban változás állna be. Pl. Magyarszödénynél 1574-ben a puszták száma leesik 26-ról 4-re, anélkül, hogy a többi kategória megváltozna. Kurálnál 1569-72 között hiányzik az a 4 mentes és 7 pusztá, amelyek 1567-ben megvoltak, a 4 mentes "megkerül" 1574-ben, de a 7 pusztá nem. A porták száma egész idő alatt változatlan. Németszödénynél az elemzett évek során a porták száma változatlan, a puszták száma lassan emelkedik, a zselléreké először állandó, 1574-ben hirtelen felugrik 5-ről 21-re /17/. Hasonló logikátlanságok labilissá teszik az elemzést. Az utalások megkönnyebbítése végett a táblázatokban a helységnév mögött a "hiányos dikákat" kérdőjel "(?)", a "felduzzadt dikákat" pluszjel "(+)" mutatja.

A kétféle módszerrel kiszámított lakott és összeírt helyek száma (I. módszer: 1 porta = 1 háztartás, II. módszer: 1 porta = 2 háztartás), amennyiben eltekintünk a hiányos dikáktól, az egyes helységeknek úgy oszlik meg, hogy az "összeírt I." vagy "lakott II." rovatok a defter háne-számához, az "összeírt II." rovat a defter háztartás-számához esik közel. A gabonadézsmá-fizetők száma pedig felerészben a "lakott I." felerészben az "összeírt I." vagy a "lakott II." rovat számához esik közel. Ez a megoszlás vitatható ugyan annyiból, hogy egyes helységeknek egy-egy egymás melletti rovat számai azonosak vagy igen közeliek és így ugyanaz a szám két rovattal is egyezhet. Az észrevételből mindenesetre levonhatjuk azt a következtetést, hogy a hódolt területeken a magyar összeírók nem tudták a lakosságot olyan alaposan és főleg olyan következetesen összeírni, mint a törökök, akik nyilvánvalóan erősebb kényszerítő eszközökkel rendelkeztek. Feltételezhető, hogy a lakosság, ha teheite, kibújt az összeírás alól, még akkor is ha ez nem járt adózással, mert attól tartott, hogy a jegyzékbe vételből előbb-utóbb adózás lesz. Tehát, amennyiben egy helységről egy időből több összeírás maradt fenn, a magasabb létszámot kell alapul venni. Török és magyar összeírások viszonylatában pedig ezt úgy kell értelmezni, hogy az a közigazgatás, amelyik nagyobb számú lakosságot tudott összeírni, nagyobb hatalommal vagy legalábbis nagyobb

tekintéllyel rendelkezett az illető helységben. Az összeírás és adóztatás problémáinak megvizsgálásához legcélszerűbbnek látszott az összeírt helységeket megfelelő csoportokba osztani. Ezt a csoport-beosztást végig megtartom /18/. A törökök ekkor még komolyan vették az összeírás munkáját és csak létező személyeket vettek jegyzékbe. A tényleges lakosságot tehát rendszerint a defter adataira kell alapozni és kiegészíteni azokkal a személyekkel, akik ezeken kívül még a magyar forrásokban szerepelnek.

A megállapításokhoz hozzátehető még, hogy a megvizsgált 7 év folyamán a dika-jegyzékekben egyre kevesebb személy kerül összeírásra, és pedig nem is annyira a porták száma, mint a menteseké és a pusztáké csökken. A táblázat három utolsó rovatát a 4. táblázatnál tárgyalom.

Komárom megye keleti szélén, ahol a három hódolt helység fekszik, a dikák a lakosságnak csak egy töredékét foglalják magukba. Feltételezhető, hogy a magyar várak előterében a magyar forrás a gazdagabb. Annak a megállapításához, hogy a "közigazgatási nyomás egyensúlyvonala" hol futott, legcélszerűbbnek az látszott, hogy a "lakott" és "összeírt" helyek számát helységenként csak az I. számú módszerrel számítsam ki. Az eredményt a 4. táblázat foglalja össze. A hat jobboldali rovatot magában foglaló rész összehasonlítja a két közigazgatás által összeírt lakosság és az adóköteles háztartások: hánék és porták számát. Öt csoportot különböztettem meg: erős vagy enyhe túlsúlyt magyar vagy török részről és a kettő egyensúlyát. Erősnek tekintetem a túlsúlyt, ha az összehasonlított számok közötti eltérés meghaladta a kisebbik szám 30 %-át, enyhének, ha 10 és 30 % között volt, egyenlőségnek tekintetem, ha az eltérés nem haladta meg a 10 %-ot. Kis lakosságú helységeknél már néhány fős eltérés is nagy százalékos eltérést jelez, helységenként 5-10 fős eltérések pedig még azonos típusú összeírásoknál is, mint egymás utáni dikák, dézsmák vagy urbáriumok, napirenden voltak /19/. Ezért 1-2 fős eltérésnél lakosságazonosságot, 3-4 fős eltérésnél enyhe eltérést számítottam akkor is, ha ez százalékosan többet jelentett volna.

A 3., 4., és 5. táblázat lakosságtúlsúly táblázatában, a fenti elvek értelmében a következő jelekkel mutattam be az értékeket: erős magyar túlsúly (x), enyhe magyar túlsúly (+), egyenlőség (=), enyhe török túlsúly (-), erős török túlsúly (V). A 4/b és 5/b táblázatok szemléltetik a különböző típusú forrásokban összeírt lakosság arányát. Ha az egyik év dikájából hiányzanak egy helység adatai, ez a tény ebben a táblázatban mint erős török túlsúly jelentkezik. A 4/b táblázatból kitűnik, hogy az 1567-es dika adatai nemcsak azért magasabbak az előző évinél, mert ott három helység adatai hiányzanak, hanem mert általában több lakost írtak össze; az esetek egy negyed

részében magasabb lakosság szerepel, mint a defterben, az esetek felénél a defter közül több mint 30 %-kal magasabb lakosságot. A lakosságmegoszlás földrajzi vonatkozásaira még visszatérek.

Az 5/b táblázat azt mutatja, hogy Esztergom megyében egyrészt a dika által jelzett lakosság még a "II. módszer, összeírtak" számítás alapján is csak kevés esetben haladja meg a defter adatait, másrészt, az A és B csoportok helységeinek lakossága nem egyformán viszonylik a defteréhez. Az A csoportnál alig 15 % éri el vagy haladja meg a defter által jelzett lakosságot, míg a B csoportnál ez eléri a 26 %-ot, és ez nem csak a "II. módszer összeírtak" kulccsal fordul elő.

A "közigazgatási nyomás egyensúlyvonalát", vagyis azt a határt, amelyen túl a törökök több lakost, illetve nagyobb adóösszeget írtak össze, a mellékelt térképen /20/ kétféle vastag szaggatott vonal jelzi. A hódolt helységek neve alá van húzva: magyar túlsúlynál szaggatott vonallal, török túlsúlynál folytonos vonallal, azonosságnál folytonos és szaggatott vonallal. Esztergom megyénél külön tárgyalom azt a 11 helységet ("A" csoport, ld. 3. táblázat), melynél a defter és a dikák mellett dézsmajegyzékek is állnak rendelkezésre. Ugyanebben a 3. táblázatban tárgyalom még a G csoportot is (3 Komárom megyei falu) ahol szintén rendelkezésre áll a háromféle forrásanyag. A többi 22 Esztergom megyei helység elemzését az 5. táblázatnál végzem el: 13 helységnél (B csoport) rendelkezésre állnak a dikák és a defter, a másik 9 helységnél (C csoport) csak egyik forrás van meg. Az A csoportnál tehát olyan elemzések is lehetségesek, amelyeket a többinél nem lehet elvégezni. A megyei szintű összesítések és a közigazgatási túlsúlyt elemző "megoszlási táblázatok" az 5. táblázatnál találhatóak.

A dikák és a defter összehasonlításának eredményei a következőkben elemezhetők:

- az A csoportnál Magyarszödény, és méginkább Nagyölyved esetében nagy az eltérés a defter javára. "Hiányos" vagy "felduzzadt" dikák okozzák, hogy Farnad dikális adatai 1567-ben túl magasak, 1572-ben túl alacsonyak, a másik két évre az adatok pontosan egyeznek. Németszödénynél csak az aránylag magas, 1574-es adatok érik el a defter által feljegyzett lakosságot. A hánék száma mindenütt magasabb a portákénál,

- a B csoportnál nemcsak a hánék száma magasabb, néha többszörösen a portákénál - kivéve Bajnát /21/ -, hanem a háztartások száma is. Csak a legerősebb szorzókulcs, az "összeírt helyek II." módszer alapján nyerünk néhány helységnél magyar túlsúlyt és az eseteknek kb. felénél egyenlőséget a defterrel. Hiányos dikáknál a számí-

tott lakosság mindenhol elégtelen a defterhez képest Mocs és Sárkány kivételével /22/, ahol viszont éppen az alacsonyabb, hiányos adatok egyeznek a defterrel. A dikák adatai különösen alacsonyak Gyarmat és Keménd esetében /23/. Ezek a jelek arra utalnak, hogy a magyar rovó nem tudott mindig minden faluba kiszállni, hogy a lakosságot részletesen összeírja, a jelentéstételre berendelt falusi bírók pedig felhasználták helyzetüket a terhek enyhítésére.

Esztergom megyében és Komárom megye azon hódolt részein, ahol a török túlsúly érezhető (E csoport), a puszták helyek száma is aránytalanul magas a többihez képest. Ha a dika nem hiányos, a puszták száma a lakott helyek 25-50 %-a körül mozog, sőt e felett is lehet. Kivételt csak az újonnan települt helységek képeznek. Komárom megye azon részein, ahol magyar túlsúly érvényesült (D csoport), Szemerény kivételével mindenütt 20 % alatt van a puszták száma. A nem-hódolt csallóközi részen (F csoport) 3-7 % között van. Ez a tény is mutatja, hogy a puszták nagy száma adómentességet vagy adócsalást takar.

Az a tény, hogy az egyes helységeknél a dika alapján számított lakosság - puszták figyelembevételével vagy figyelembevétele nélkül - a többi források más-más lakosság kategóriájával hozható számszerű összefüggésbe (hánék, háztartások, gabonatermelők), felveti azt a problémát, hogy a puszták nem jelentenek-e a valóságban egy külön lakosságcategóriát? Ennek ellenőrzésére minden helységben összehasonlítottam a defter háztartásainak és hánéinak különbségét a dikában talált puszták számával (a hiányos dikákat mellőztem). Komárom megye 25 hódolt helysége közül (D és E csoport) 15-nél találtam teljes egyezést vagy maximum két egységnyi eltérést, hét esetben nagyobb eltérést (3-7 egységnyit), három esetben pedig igen nagy eltérést (18-28 egységnyit). Esztergom megyében az eredmény kevésbé bizonyít: az A csoportnál (11 helység) négy esetben van pontos egyezés, három helységnél Bucsu, Farnad, Nagymuzslánál az évek szerint több adat vehető figyelembe, de ezek közül egyik pontos egyezést ad, három helységnél az eltérés nagy és egynél igen nagy. A B csoportnál (13 helység) hat esetben az egyezés pontos, négy esetben az eltérés 3-6 egységnyi, három esetben még több.

Tehát a két megyében a dika pusztái és a defter filori-adót nem fizető, mentes háztartásai közötti számszerű egyezés az esetek nagyobbik felében (56 %) pontos, egy negyedénél (28 %) nagyobb eltérés, egy hatodánál (16 %) igen nagy eltérés van. Ellenőrzésképpen összehasonlítottam helységenként a dikában mentesként feltüntetett háztartásokat (zsellérek, szabadosok) a defter mentes háztartásaival: itt az egyezés csak 30 % volt. Nagyobb eltérés 40 % és igen nagy eltérés 30 %, tehát a megoszlás sok-

kal rosszabb és nem is ad magyarázatot arra, hogy a puszták helyek figyelembevételéért vezet a defterrel való egyezéshez a lakosság összegezésénél.

A puszták jelentésének értékeléséhez még hozzátartozik az is, hogy a porták vagyontmentesek kategóriáihoz való viszonyát is megvizsgáljuk. Elvben a porták - esetleg a porták és mentesek - számának csökkenése a puszták számát emelné és fordítva. Ez a tény azonban, különösen a jelen esetben, éppen a mentes és puszták gyakori elmaradása miatt kevésbé ellenőrizhető, még kevésbé mutatható ki számszerű összefüggés. Komárom megye hódolt részén 19 esetben vannak puszták mindkét évben feltüntetve. Ezek közül négy esetben teljes, nyolc esetben 1/2 egységnyi pontossággal mutatható ki összefüggés; három esetben a dika hiányossága, négy esetben az adatok eltérése miatt nem mutatható ki összefüggés. A porták és puszták számának elemzéséből még az is kimutatható, hogy Imőn és Udvardon egésztelek vannak (egy porta = egy háztartás), Kürtön és Noszváton féltelkek. Például Imőn 1566-ban van 14 porta és 2 puszták, 1567-ben van 16 porta és nincs puszták. Kürtön 1566-ban van 14 porta, de nincs puszták; 1567-ben van 13 porta és 2 puszták. Kürtön ezenkívül még a porták megkétszerezésével a hánek számához közeli értéket kapunk: 28-29 háztartást a defter 32 hánéjával szemben. Esztergom megye dikái a legtöbb évnél hiányos adatokat tartalmaznak. Csak az A csoport négy helységénél van számszerű összefüggés a porták és puszták változásainál, a mentesek figyelembevételével, feltételezve, hogy egy porta = egy háztartás. Az így nyert lakosságszám azonban nem egyeztethető a dézsmajegyzékek és a defter által megadott lakossággal. A többi helységnél nem mutatható ki összefüggés a kategóriák között. A puszták tehát egy a zsellérektől, szabadosoktól és új házaktól különböző kategóriát jelentenek, amelyik elsősorban a portákkal függ össze. Ez a réteg valószínűleg a természeti csapás miatt fizetni nem tudó telkesgazdáké lesz, akiket 1548 előtti dikákban "szegények", "égett és puszták házak" rovatokban írtak össze, amely rovatok közül 1548 után csak a "puszták" rovat maradt meg.

Érdekes, hogy a dézsmanyaggal nem rendelkező helységeknél (F csoport) a lakosság 1567-74 között emelkedik, különösen a menteseké, jobban mint a portáké. Pedig a négy újratelepült faluban csak portákat írtak össze. 1574-ben az "összeírt II." kulcs alapján számított lakosság meghaladja a hánék számát. A dézsmanyaggal rendelkező helységeknél fordítva áll a helyzet: ott 1567-ben a legmagasabb a lakosság, ekkor éri el az "összeírt II." kulccsal számítva a hánék számát. Ezután csökken, legerősebben a menteseknél. Ennek, legalábbis részben az a magyarázata, hogy a dikák hiányos adatai inkább a korszak végéről valók. A két csoport összeadásánál egy enyhe lakosságcsökkenés állapítható meg. A magyar forrás által kimutatható legmagasabb lakosság is alatta ma-

rad a hánék számának. Nyolc falu csak defterben van, ezek lakossága együtt eléri Magyarorszáodényét.

Esztergom megyében is jövedelmeznek a töröknek a pusztult falvak: 37 pusztá falu bérletéért 19 449 akosét, azaz 388,98 forintot szedtek be, vagyis falvanként átlagban itt is 10 forintot /24/.

III. NÉVANYAG

A tényleges lakosság megközelítésére természetesen a névanyag források a legalkalmasabbak: 17 helységnél állnak rendelkezésre összehasonlítható névjegyzékek /25/, ezeket helységenként, a helységek abc-sorrendjében elemezzük. A módszer azonos:

1. Forrásközlés. Minden forrás teljes névanyagát közlöm, gazdasági adatok nélkül. Először a deftert, Fekete Lajos kiadása szerint, utána időrendben a dézsmajegyzékeket, betűhíven, annyi rendszerezéssel, hogy a neveknél csak a kezdőbetűt írom nagy betűvel és az ipszilonra nem teszek kettőspontot.

2. Összehasonlító táblázat. Tekintve, hogy a legtöbb helységnél a defter névanyaga a legbőségesebb, a nevek sorrendjében ezt követem. A defterből elsősorban a családfőket közlöm. Ezeket a családnév vagy a foglalkozás feltüntetése (bíró, pap, deák stb.) különbözteti meg a többitől. Rokonként felsorolom csak kivételesen közlök (1. lejjebb). A névoszlop után a forrásoknak egy-egy oszlop van fenntartva, ezekben az illető forrásban előforduló névnél egy-egy "x" van. Ahány "x" van egy név mögött, annyi forrásban fordul elő.

Az összes jegyzék felsorolási rendje azonos, tehát a falut vagy mindig ugyanabban a sorrendben járták be az összeírók, vagy a bírók, amikor jövedelembevallásra a hatóság előtt megjelentek, már emlékezetből ugyanabban a sorrendben sorolták fel a lakosokat. A táblázatokban a névsor kezdete egyezik a defterével. Minden névsorkezdő név mögött egy nyíl van a megfelelő oszlopban (↓). A dézsmajegyzékek gyakran a bírót teszik előre, ez nem jelenti ennek a tényleges helyét. Ugyanaz a név nem mindig szerepel ugyanazon a helyen a különböző jegyzékekben, ilyenkor át kell helyezni a tényleges vagy törzshelyére. Törzshelynek tekintem azt a helyet, ahol a defter sorolta fel az adózót, mivel a törökök a falut írták össze, nemcsak az egy-egy terménnyel ténylegesen adózókat. Ettől az elvtől csak akkor térek el, ha a magyar gabonadézsmajegyzékek ugyanazt az adózót 1570 előtt és után egy másik, azonos helyen sorolták fel. Ezek az esetek azonban ritkák. Az adózók minden előfordulása jelezve van a törzshelyen, a megfelelő oszlopokban. Ha ez nem felel meg az egyik jegyzékben elfoglalt tényleges helyének, akkor a törzshelyen a megfelelő oszlopban levő "x" szögletes zárójelbe kerül és egy nyíl mutat a tényleges hely felé. Ugyanaz a név a tényleges felsorolási helynél zárójelben van és egy nyíl mutat a törzshely felé. De ennél a felsorolási helynél a

megfelelő oszlopban egy zárójel nélküli "x" jelzi az előfordulást. Ez a módszer bonyultnak látszik, de előnye, hogy lehetővé teszi, egyrészt az egyes jegyzékek követését a táblázaton, másrészt az elengedhetetlen csoportosítást. A szomszédok megcserélését kétféjű nyíl "↕" jelzi a megfelelő oszlopban.

Majdnem minden helységnél előfordul egyes nevek elírása. Ezek leggyakrabban a defterben található, ahol ez félreolvasás következménye is lehet. A török forrás ún. "szíjakat"-írással készült, a magánhangzók és diakritikus pontok lehetőség szerinti teljes elhagyásával, ami számos bizonytalanságot és félreértési lehetőséget okoz, olyannyira, hogy a fordító néha a legjobb tudásával sem tud dönteni és kénytelen vagy az összes nevet felsorolni vagy egyet taláalomra kiválasztani. Pl. teljesen eldönthetetlen, hogy valakit Pápainak vagy Tatainak hívnak, de lehet a név még Bátai, Kátai, sőt Pákai vagy Bakai is, vagy más hasonló, és ilyen név van legalább száz. Ehhez járul még, hogy a török összeíró nem tudott mindig jól magyarul és csak hallomás után írta le a neveket. Ennek ugyan meg van az az előnye, hogy nyelvészek számára következtetést enged a XVI. sz.-i kiejtésre, de a történész számára megnehezíti a névegyeztetést. Ezért, ha nagy a valószínűsége annak, hogy a török jegyzékben levő név egy magyar jegyzékben levő névvel azonosítható, nevezetesen, ha a török írás a magyar jegyzékben levő név olvasatát nem zárja ki és a keresztnév azonos, akkor a dézsmajegyzékben szereplő nevet fogadtam el hitelesnek és a defterben levő nevet zárójelben közöltem /26/. Ha a dézsmajegyzékek sem adtak egységes alakot egy feltételezhetően azonos személyre, akkor az összes nevet zárójelbe tettem. Pl. Cseke faluban a defterben Jánosa Péter és András a két egykorú dézsmajegyzékben Nobojsza András és Péter szerepelnek. Itt nyilvánvalóan a dézsmajegyzék írásmódja a helyes, mert ez kiírja az egész nevet a török betűcsonk helyett. Magyarszödényben azonban, ahol a defter összeírt egy Csike (esetleg Csenke) Ambrust, akinek a helyén a dézsmajegyzékekben egyszer Csuka, egyszer Kenki Ambrus szerepel, a családnév bizonytalan, ezért minden alakot zárójelbe tettem. (Kenki a legvalószínűbb, mert az esetleg a defterből is olvasható.) Hasonnevű (homonim) személyeknek csak azokat fogadtam el, itt is, úgy mint a Csallóközben, akik ugyanabban a jegyzékben szerepeltek többször /27/. A másik helyen való összeírás nem bizonyíték a személyek különbözőségére, mivel az összeírások rendszerint nem egy évből valók, tehát egy elköltözés ténye nem zárható ki. Az az eset igen ritka, amikor egy évből való gabona- és bordézsmajegyzékekben ugyanaz a név két helyen van felsorolva, de ez sem bizonyíték a hasonnevűségre. A családnévnek ekkor még elsősorban megkülönböztető ragadványnév-szerepe volt, megváltozott, ha szerepét nem tudta többé betölteni /28/. Lényegesebb bizonytalansági forrás az, hogy az adózók néha több néven is szerepelnek: egyik forrásban egyik, másik forrásban másik nevükön. De nemcsak a defter és a dézsmajegyzék

jegyzékek között lehetnek valószínű személyegyezési esetek, hanem dézsmajegyzékek között is. Pl. Farnadon össze van írva az 1568-as bordézsmaiban Gács Ambrus, a többi forrásban Szente Ambrus, ugyanazon a helyen, azonos szomszédok között. A két személy azonossága erősen valószínű. (De egymást kizáró nevek nem jelenthetnek azonos személyt: pl. nem lehet valaki egyszerre Kis Pál és Nagy Pál.) Ezeket a valószínűleg azonos személyeket a lakosság-összehasonlító táblázatokban hurkolt zárójellel: "{ }" összevon-tam. A névösszevonásnak egy másik fajtája az, amikor a defter családtagként: testvér-vagy fiúként (érdekes: sohasem szolgálként!) sorol fel olyan személyt, aki a dézsma-jegyzékben adózik, tehát már önálló kereső. Ezeket is hurkolt zárójel vonja össze. A családtagot ilyenkor kivételesen felsorolom a családfő után, és a neve mögött a defter rovatában egy zárójeles x van: "(x)". Ezek a rokonok csak a 6. táblázatban szerepelnek "hozzászámított családtagok" címen. A defter alapján valószínű, hogy ezek a keresők közös háztartást alkottak, legalábbis a hatóságok előtt. Ezért a táblázatokban én is kö-zös háztartásokként jelölöm őket, nevük előtt szögletes zárójellel: " [". Ugyanígy jel-zem azokat az adózókat, akik azonos családnévvel, de különböző keresztnévvel, fel-váltva szerepelnek az összeírásokban, ugyanazon a helyen, de mindig csak egyikük. Va-lószínű, hogy közös háztartást alkotnak és felváltva adóznak a háztartás nevében.

Latin nyelvű jegyzékekben előfordul a Georgius és Gregorius nevek vagy a "Mat-heus" és "Mathias" sőt "Martinus" nevek összecserélése különösen a "Mattus" alakban /20/. Ha a családnév azonos, és egy jegyzékben csak egyikük szerepel, feltételezem azonosságukat, és "{ }"-lel jelölöm őket. Pl. Farnadon a különböző jegyzékekben fel-váltva szerepel Bese Márton, Bozsok Márton és Bozsok Máté, ezek lehetnek ua. a személy

A lakosságösszehasonlító táblázatok hézagai még egyéb, egymás mellett felsorolt különböző nevű, felváltva szereplő személyeknél is a közös háztartás lehetőségét mutatják, de ennek elfogadásához több bizonyíték is kellene, amelyekhez újabb kutató-s lenne szükséges. A defterben juhnyájtulajdonosként feltüntetett személyek neve mögött kereszt van: "+". A magyarázatra szoruló eseteket a jegyzet tisztázza. Mind-ezek az összevonások azonban csak feltételezések, munkahipotézisek: bizonyításuk vagy cáfolatuk újabb kutatás feladata, amelyek között első helyen szerepelhetne az 1570-es defter újraolvasása és az Esztergom és Komárom megyékre vonatkozó egyéb egykorú ma-gyar gazdasági iratok elemzése.

Az összehasonlító táblázatokban a defter névolvasását csak akkor változtattam meg, ha a magyar dézsmaanyag alapján ez bizonyítható, vagy ha a mai alak nyilvánvaló: pl. a táblázatokba "Német" áll "Nimet" helyett, vagy "Petes" "Petős" helyett. Több

névolvasatnál a valószínűtlenebb zárójelben van pl.: Bene (Bend) János. A keresztnevéknél a mai irodalmi alakot használtam: pl. "Demeter"-t "Dömötör" helyett stb. A dézsmák helyesírását a közös főnevek mai helyesírásával helyettesítettem, pl. "Varga" és "Tót" áll "Wargha" és "Ihoth" helyett. "Dénes" áll "Dienes" vagy "Gyenes" helyett. A beceneveket megtartottam, ha másik forrás nem adott teljes névalakot (Barta, Borbás, Istók stb. Bertalan, Barabás, István stb. helyett). A táblázatok végén összegezés található, rövid elemzéssel: összeírtak teljes létszáma, valamint az egyes jegyzékekben foglaltaké: az áthelyezések és cserék száma, a tisztázott névalakok, az összevont személynevek és a valószínűleg közös háztartások száma, majd a nyájtulajdonosoké, az önálló háztartású szolgáké, a hasonnevűeké és az asszonyoké, végül az adózó háztartásoké.

3. A névanyag jegyzékek elemzését a VI. táblázat foglalja össze, két párhuzamos részben: baloldalt az "adózók" szerint, jobboldalt "háztartások" szerint. Az utóbbiban egy háztartásnak számítanak azok a személyek, akik rokonként vannak összeírva a defterben, vagy akikről feltételezhető, hogy azonos családnevű személlyel közös háztartásban élnek. Mindkét részben az adózók aszerint vannak csoportosítva, hogy csak magyar, csak török jegyzékben fordulnak-e elő vagy mindkettőben együtt. A kategóriák nemcsak számszerűen, hanem az összlétszám százalékában is meg vannak adva. A csak dézsmajegyzékben összeírtak közül ki vannak emelve azok, akik csak bordézsmajegyzékekben szerepelnek, a főcsoportjuk százalékában. A csak defterben felsoroltak közül ki vannak emelve az önálló háztartású szolgák, számszerint és a főcsoport százalékában is kifejezve. A táblázat alján három összegezés van: a felső sor a rovat összegét adja, százalékban is kifejezve. A középső sor külön összegezi a bortermelő falvak lakosságát. A legalsó sor pedig a bordézsmajegyzékekkel nem rendelkező falvakét.

A táblázat alapján a következő lényeges észrevételek tehetők:

1. A magyar névanyag általában csak a bordézsmajegyzékek alapján bőségebb, mint a török, és főleg akkor, ha legalább két bordézsmajegyzék van. Kivételek Für és Ledéc, ahol nincs névanyag bordézsmajegyzék /30/.

2. A csak magyar jegyzékben szereplők fele csak bordézsmát ad (45 %), és ha leszámítjuk a bordézsmánélküli helységeket, akkor eléri a 72,9 %-ot. Egyedül Muzslán nem éri el a bordézsmafizetők a gabonadézsmafizetők számának a felét. A valószínű azonosságok és közös háztartások figyelembevételével ezek az arányok csak emelkednek és eléri a 49,1, ill. 76,2 %-ot. Ekkor csak Magyarszödényen és Nagymuzslán marad jelentősebb névanyag olyan gabonatermelőkről, akik csak magyar forrásban szerepelnek.

Kérdés, hogy a csak bortermeléssel foglalkozók milyen arányban voltak helybeliek: ha ui. extraneusok voltak, akkor egyáltalán nem lehet meglepő, hogy a törökök itt nem írták össze őket, hanem esetleg csak a lakóhelyükön.

A bordézsmajegyzékek 9 helységekre vonatkoznak. A defter tanúsága alapján 12 helység lakosai fizettek musttizedet, tehát ott volt bortermelés. A kétféle forrásokban jelölt helységek nem mind azonosak: a defter szerint Bátorkesző, Bucsu, Nagyölyved és Ujfalu lakosai is termeltek bort. Kurálról és Ledécről nem tesz említést, pedig azok fizettek bordézsmát a magyaroknak. Gug általányt fizetett a töröknek, tehát ott nem lehet a termelési ágakra következtetni. A termések számszerű összehasonlítása nem értékelhető, mert nem ugyanabból az évből valók. Ebben az időben a termésingadozás óriási egyik évről a másikra.

3. A báránydézsmáknak a magyar dézsmajegyzékben a szegény rokon szerepe jut: kevés jegyzék maradt fenn és az sem vonatkozik az egész dézsmaterületre. Esztergom és Komárom viszonylatában is ez a helyzet: 17 helységről vannak névanyagok jegyzékek, ezek közül csak Gugról nincs gabonadézsmajegyzék, 9 helységről van bordézsmajegyzék, de csak 3-ról báránydézsmajegyzék, összesen 9 adózóval (48 bárány). A jegyzékekben összeírtak szerepelnek mind más jegyzékben is (vagy a defterben). A defter tanúsága szerint a 17 helység közül 8-ban volt egy vagy több, összesen 19, egyenként legalább 40 fős nyáj. A törökök és magyarok által összeírt nyájtulajdonosok nem azonosak: Bucsun a magyarok írnak össze 6 főt és a törökök 2-t, Nagymuzslán fordítva. Farnadon csak a magyarok 1 főt. A törökök által összeírt nyájtulajdonosok mind családfők 2 kivételével, akik családfő testvéreként vannak összeírva Jászfaluban. Ugyanitt van még egy másik nyájtulajdonos, aki önálló háztartású szolga. A törökök átlagban 10 bárányt szednek be nyájanként, a magyarok csak 5 1/2-et, de mivel az adatok nem egy évből valók ez az adat nem bizonyít feltétlenül erősebb török adóztatást.

4. A defterben összeírt önálló háztartású szolgák nem játszanak jelentős szerepet. Összesen 28 személy, akik 8,5 %-át teszik az itt összeírtaknak, illetve 8,9 %-át a közös háztartásoknak. Az önálló szolgák közül csak 13 azonosítható dézsmafizetővel, az urukkal egy kenyéren élő szolgák közül pedig egy sem, holott a testvér- vagy fiúként összeírtak közül 28 személy azonosítható dézsmafizetővel /31/.

5. A 17 helység lakosai között egyetlen özvegy asszonyt sem sorol fel a defter, pedig a dézsmajegyzék szerint 6 helységben volt adózó özvegy /32/.

IV. ÖSSZEFOGLALÁS

A vizsgálatok eredményeit összefoglalva nyilvánvaló, hogy a török és magyar összeírások ugyanarra a lakosságra vonatkoznak, és hogy a jegyzékek majdnem minden helységeknél kiegészítik egymást. A nevek 31,4 %-a szerepel török és magyar jegyzékben egyszerre, a valószínűleg közös háztartások figyelembevételével az arány felugrik 40 %-ra. Csak Gugnál van a közösen felsorolt nevek aránya 10 % alatt, de még itt is felmegy 14,3 %-ra a közös háztartások figyelembevételével. A defter nagyobb lakosságot ír össze, mint a dikajegyzékek, kivéve Komárom vár előterét és néhány különleges helyzetű falut, mint Bajna, Mócs és Süttő. A dézsmajegyzékek viszont, különösen ha bordézsmajegyzékek is vannak, meghaladják a defterben összeírt létszámot. A helységek adó szerinti megoszlása eltolódást mutat a defter javára, tehát bizonyítja az erősebb török adóztatást /33/.

Mutatja a törökök állandó előnyomulását, hogy már a Dunavág mögött is kezdenek falvak hódolni. Elsőnek Kisguta, amelyik 17 hánéval és összesen 3350 akcse adóval, azaz 65 forinttal adózik már. A Duna és a Nyitra között Kamocsa, Szimő és Vék szintén fizetnek általányt, bár egyelőre csak pusztaként szerepelnek a defterben. A magyaroknak fizetett összegek ekkor még magasabbak, legalábbis, ha a cenzus, kilenced és tized terhet is számításba vesszük. Hogy a Dunára és a Vágra felépülő magyar végvonal milyen tényleges védelmet jelentett a nem-hódolt parasztságnak, azt csak a népesség és a termelés fejlődési görbéje tudná kimutatni, de ezek tanulmányozása meghaladná a jelen cikk keretét. Láttuk, hogy a Csallóközben a porták száma a nagytermésű parasztok számával hozható arányba, ill. még ezt sem érte el: a 357 összeírt háztartás közül 1566-ban még 68,3 % fizetett dikát, 1569-ben csak 54,8 %. Komárom hódolt részén ugyanekkor 57-59 %, Esztergomban 29-33 % fizetett dikát. A török javára ugyanezek a területeken a háztartások 84,5, ill. 77,7 %-a fizette a "filori-adót". A hódolt területekről szedett terményadó megoszlását sajnos nem lehet megállapítani olyan pontossággal, mint a Csallóközben, mert a dézsmajegyzékek nem teljesek: alig van még egyidejű bor- és gabonadézsmá is, a méhdézsmá és a kereszténypénz-fizetők pedig teljesen hiányzanak. A Csallóközben alkalmazott számítási módszer itt túl alacsony lakosságot eredményez. A törökök összeírási módszere a terméseredményeket egyáltalán nem részletezi, sőt nem teszi lehetővé még a mentes háztartások azonosítását sem. Ezeknek a kérdéseknek a vizsgálata újabb kutatásokat igényel majd.

Végül felvetődik a kérdés: található-e a tanulmányozott összeírások népesség-kategóriái között olyan számszerű összefüggés, amely lehetővé teszi, hogy az A csoportot képező 11 helység viszonyaiból kiindulva - ahol a névanyagos jegyzékek összehasonlítása lehetséges volt - a két megye hódolt lakosságának nagyságára következtethessünk. Számos kísérlet közül egy vezetett eredményre, ez is csak a nagy számok törvénye alapján. Az A, B és E csoportoknál, a dikából az "összeírt helyek II."-kulcs alapján nyert helységenkénti maximális háztartásszám és a defterben összeírt háztartások arányszáma 0,86 és 0,89 között van, vagyis a különbség elenyésző. Az A + G csoportnál a fenti arányszámra 0,87-et találtam. Az A + G + H csoportnál ez a számítás nem volt elvégezhető, mivel Cseke, Gug és Ledéc dikális adatai elégtelenül álltak rendelkezésemre /34/. Az A, A + G, A + G + H csoportoknál az azonos lakosságcategóriák egymás közötti arányszámainak a különbsége majdnem mindig elenyésző: 1-3 % /35/. Az arányszámok különbségei azonban nem mindig elenyészők. Ha a csoport kevés helységből áll vagy ha az egyik forrás hiányos, a különbség lényegesen növekedhet. Pl. a G csoportnál (3 helység), az előző csoportokhoz képest 15-25 %-os eltérések vannak. A C csoportnál, ahol a dika hiányos (3 portát jelez összesen, a defter 84 háztartásával szemben (ld. ott) vagy az F csoportnál, ahol a defter hiányosabb (26 háztartást ír össze, a dika 67 háztartásával szemben), az arányszámok eltérők az előzőktől, annál inkább, mivel minden helységről csak egyik forrás ad számot. Ha a B + C, ill. E + F csoportok arányszámait vesszük, a többihez képest 10-12 % különbséget találunk. Az F csoportnak az E csoporthoz való csatolása annyiból is önkényes, mivel Kamocsa, Káva, Szimó és Vék a Nyitra mögött, tehát "magyar túlsúlyú" övezetben fekszenek /36/. Ebből a meggondolásból, az F csoport helységei a 7. táblázatnál, a forrás eredete szerint, részben a magyar túlsúlyú, részben a török túlsúlyú helységek között szerepelnek.

Viszont az A, B, E, A + G, A + G + H csoportoknál talált, elég homogén lakosságmegoszlásra érdemes figyelmet szentelni, annál inkább, mivel a helységek, egyenként tekintve, elég eltérő struktúrájúak. Erre a homogénítésre építem lakosságszámításomat: a B, C, E és F csoportok helységeinél feltételezem, hogy a defterben összeírt háztartások száma a háztartások tényleges számával (a csak bordézsát fizetőkkel együtt vagy azok nélkül) ugyanolyan arányban állnak, mint az A vagy az A + G + H csoportnál. Tehát a fentebb talált 0,76 arányszám fordítottjával 1,316-tal való beszorzás útján meghatározhatom a tényleges háztartások számát, a csak-bordézsát fizetőkkel együtt, és a 0,86 és 0,91 arányszámok fordítottjaival, vagyis a 1,163-mal és 1,099-cel való beszorzás útján, a háztartások számának értékhatárait a csak-bordézsát fizetők nélkül. Az így nyert számokat 5-tel, ill. 6-tal beszorozva (háztartások valószínű lélekszáma) megadja a lakosság számának értékhatárait /37/.

Ez a módszer nem alkalmazható a D csoportra és az F csoport azon helységeire, amelyek csak dikában fordulnak elő, vagyis Komárom megye "magyar túlsúlyú" hódolt helységeire. Itt, mint már megállapítottuk, a török összeírás csak töredékes értékűnek tekinthető. Dézsmajegyzékek hiányában a dikák adatainak ellenőrzése egyelőre nem lehetséges. Ennek az ellenőrzésnek az elvégzéséig arra a feltevésre vagyunk utalva, hogy a magyar túlsúlyú területen, tehát Komárom várának előterében, a dikális összeírás ugyanazon elvek alapján, ugyanolyan alapoossággal történt, mint a Csallóközben - legfeljebb egy csekély, kb. 10 %-os lakossághiánnyal, tekintve a hódolt terület bizonytalanságait - vagyis hogy az összeírt lakosság magasabbik számértéke a ténylegesnek 90 %-a /38/. Ezt a lakosságot az I. módszer alapján számítottam. Ezt a számot felkerekítettem 100 %-ra és megszoroztam 5-tel, ill. 6-tal, hogy a lakosság értékhatárát megállapítsam. A Csallóközben a 7 %-os felkerekítést az 1566. évi legmagasabb lakosságértékre alkalmaztam (436 háztartás), és 470 háztartást eredményezett (ld. 2. táblázat). Komárom megye magyar túlsúlyú hódolt részén (D csoport) nem találtam adatot bortermelésre, itt tehát a "csak bort termelőket" nem számítottam ki.

Természetesen lehet, hogy ezen a vidéken is folyt néhány helységben bortermelés, mint ahogy valószínű, hogy Esztergom megyében sem volt mindenhol bortermelés és azok az adózók, akik egyik helységben "csak bort" termeltek, esetleg egy másik helységben mint gabonatermelők már számításba vannak véve. De ez feltevés, nem biztonságos: Győr megyében is találtam olyan bordézsmá-fizetőket, akikről fel van jegyezve, hogy melyik helységbe valók, de ott sem gabonadézsmajegyzékben, sem urbáriumban nem szerepelnek /39/. Ennek a hibaforrásnak a kiküszöböléséhez pontosabb adatforrásokra lenne szükségünk, mint ami most rendelkezésünkre áll. Éppen ezért kénytelenek vagyunk a becslést szélesebben elvégezni vagyis a feltételezett lakosságot a "csak bort termelők" nélkül számított minimum és a velük együtt számított maximum le-, ill. felkerekített értékei között elfogadni. Az így talált értékekről feltételezhető, hogy Esztergom megye lakosságát, ahol sok a bortermelő, túlbecsültem, és Komárom megyéét, ahol ilyen lakosságot kevesebbet tételeztem fel, alábecsültem. Az így nyert értékek határai meggyéknként 2200-2400 főt, azaz a lakosság 25-35 %-át teszik ki, ami legfeljebb egy első megközelítésnek felelhet meg, ezt újabb kutatások bizonyára összébb fogják zárni.

Az eredményeket a 7. táblázat foglalja össze. Eszerint Esztergom megye lakossága kerekén 5900-7100 fő, illetve a "csak-bordézsmát fizetők" nélkül kb. 1000 fővel alacsonyabb: kerekén 4900-6000 fő, és a "széles becslést" alapul véve 4900-7100 fő. Komárom megye lakossága, dacára a jóval nagyobb területnek, nem sokkal magasabb: kerekén 7800-9400 fő, ill. a "csak-bordézsmát fizetők" nélkül 500 fővel kevesebb: kerekén 7200-8900 fő, és a "széles becslést" alapul véve, kerekén 7200-9400 fő.

A fenti elemzéseket összefoglalva megállapíthatjuk, hogy dacára a források szűkszávúságának és hézagainak, és annak, hogy a rendelkezésre álló dézsmajegyzékeknek az egészét nem is vettük vizsgálat alá, a felvetett három fontos kérdésre, mint: a lakosság nagysága, az adóztatás mérve, és a források egyeztetésének lehetősége, legalábbis nagyságrendileg kielégíthető választ kaphattunk. A nyert eredmények újabb kutatások révén még lényegesen finomíthatók lesznek, és a tárgyalt források a többi, itt fel nem használt forrással kiegészítve, még sok egyéb, most homályos kérdésre választ fognak tudni adni.

V. TÁBLÁK ÉS ÁBRA

1. Az egyeztetendő névanyagok jegyzékek évek szerinti megoszlása

Helységek neve	Évek							
	1568			1569		1570	1573	
	bor	gabona	bárány	bor	gabona	defter	bor	gabona
a) <u>Esztergom megye</u>								
Bátorkesző					x	x		
Bulcsu		x	x			x		
Farnad	x	x	x			x	x	
Kétyi						x		x
Kurál	x					x	x	x
Magyarszödény				x		x	x	x
Muzsla		x	x			x	x	
Németszödény				x		x	x	x
Ölyved						x		x
Vásárhely				x		x	x	x
Ujfalu					x	x		
b) <u>Komárom megye</u>								
Csuz					x	x		
Für					x	x		
Jászfalu	x					x		
c) <u>Egyéb megyék</u>								
Cseke (Bars m.)	x					x		x
Gug (Nyitra m.)						x		x
Ledéc (Nyitra m.)						x		x
Összesen	4	3	3	3	4	17	6	9

2. Nem-hódolt helységek lakossága Komárom megyében 1566-1569 között dézsmajegyzék és dikák alapján

Helységek neve		Dézsmafizetők 1568-ban											Dikában összeírt lakosság																	
		dézsma neve szerint					azonos személyek összevonása után						1566					1567					1569							
		adott, ill. fizetett					dézsmafizetők száma	ebből		gazdasági erő megoszlása				adatok			kiértékelés		adatok			kiértékelés		adatok						
		általányt fizetett	gabonadézsmát	méhdézsmát	kereszténypénzt	dézsmatételek összege		méhdézsmát?	csak Keresztény-pénzt adott	egésztelkes	féltelkes	szegény	porták	porták felkerítve	mentes háztartások	pusztahelyek	a lakott helyek	összeírt helyek	egyezés dézsma-fizetők számával	porták	porták felkerítve	mentes háztartások	pusztahelyek	a lakott helyek	összeírt helyek	egyezés dézsma-fizetők számával	porták	porták felkerítve		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
Ásványtő és Néma	-	20	4	8	32	28	2	6	9	10	9	7	7	7	1	14	15	+	+	5 1/2	6	9	1	15	16	+	+	5	5	
Bogya ¹	-	7	5	1	13	6	1	-	5	1	2	6	6	3	-	9	9	=	=	5 1/2	6	4	-	10	10	=	=	6	6	
Alsó- és Felsőbok	-	12	-	9	21	15	-	3	10	1	4	9	9	13	1	22	23	-	-	9	9	8	2	17	19	=	+	6	6	
Ekecs	27	-	-	-	27	27	-	-	25	2	-	25	25	-	-	25	25	=	=	28	28	-	-	28	28	=	=	28	28	
Ekély	-	26	2	13	41	35	-	9	21	4	10	12	12	7	-	19	19	+	+	11 1/2	12	6	3	18	21	+	+	12	12	
Izsep	15	-	-	-	15	15	-	-	14	1	-	10 1/4	11	2	-	13	13	=	=	7 1/4	8	3	3	11	14	-	=	8 3/4	9	
Kiscsicsó	7	-	-	-	7	7	-	-	7	-	-	9	9	2	-	11	11	+	+	5	5	6	1	11	12	+	+	8	8	
Kis- és Nagykeszi ²	-	33	8	5	46	42	4	5	25	8	9	22	22	8	-	30	30	-	-	13 1/2	14	17	-	31	31	-	-	7 1/2	8	
Nagycsicsó	12	-	-	-	12	12	-	-	11	1	-	13	13	7	-	20	20	+	+	13	13	3	-	16	16	-	-	13	13	
Nagylél	-	8	1	5	14	10	-	2	6	2	2	6	6	1	1	7	8	=	=	5 1/2	6	2	2	8	10	=	=	5 3/4	6	
Nagygyer ⁵	77	-	-	-	77	77	-	-	74	3	-	48 3/4	51	20	-	71	71	=	=	34	34	24	2	58	60	-	-	39 1/2	40	
Szentpál	-	7	-	7	14	8	-	1	7	-	1	8	8	-	1	8	9	=	=	8	8	-	1	8	9	=	=	8	8	
Szovát	-	-	2	10	12	11	2	9	-	-	11	5	5	7	-	12	12	=	=	5	5	7	-	12	12	=	=	6	6	
Tany	-	18	-	10	28	19	-	1	16	-	3	15	15	1	1	16	17	=	=	14	14	2	1	16	17	-	-	14	14	
Ujfalu	-	18	-	11	29	22	-	4	6	9	7	14	14	10	1	24	25	=	+	11	11	7	5	18	23	-	=	12 1/2	13	
Vésztő és Ócsa ⁴	-	11	2	2	15	12	1	-	11	-	1	9	9	3	5	12	17	=	+	7 1/2	8	3	5	11	16	=	+	7	7	
Vizvár	-	5	2	5	12	9	-	4	-	3	6	8	8	-	-	8	8	=	=	8	8	-	-	8	8	=	=	9	9	
Összesen	138	165	26	86	415	357	10	44	247	45	65	227	230	91	11	321	332	=	=	191 1/4	195	101	26	296	322	=	=	196	198	
Egyházasszakállas ³	-	3	1	-	4	3	-	-	3	-	-	2	2	4	-	6	6	+	+	2	2	4	-	6	6	+	+	2	2	
Keszegfalva	-	4	-	-	4	4	-	-	2	1	1	4	4	4	-	8	8	+	+	3	3	4	-	7	7	+	+	4 1/2	5	
Komárom	-	4	1	-	5	5	1	-	4	-	1	10	10	8	-	18	18	+	+	5	5	18	1	23	24	+	+	5	5	
Megyercs és Szakállas	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	50	22	-	72	72	+	+	48	48	23	1	71	72	+	+	46 1/4	47	
Összesen	-	11	2	-	13	12	1	-	9	1	2	66	66	38	-	104	104	+	+	58	58	49	2	107	109	+	+	57 3/8	59	
Együtt	138	176	28	86	428	369	11	44	256	46	67	293	296	129	11	425	436	+	+	249 1/4	253	150	28	403	431	+	+	253 3/8	257	

¹ "Bogya" a XVI. században még Várbogya. A porták száma nincs felkerítve, mert a mentes háztartások is főlegységre, pontosan vannak megadva.
² 1567-ben csak Kiskeszzi van összeírva.
³ A dézsmajegyzék csak "Szakállas"-t jegyzett fel. A környező helységekhez viszonyítva leginkább Egyházasszakállas a valószínű, de ez nem biztos.
⁴ "Ócsa" ekkor még Nemesócsa és Pusztadócsa.
⁵ Megyercs címén itt még Apácaszakállas és Bálványosszakállas tételei is összegezve vannak.

3. Dikák, dézsmák és defter összehasonlítása Esztergom és Komárom megyében (1566-1574)

Helységek	Dikák ⁶									Defter 1570		Dezsmafizetők száma							Megoszlás					
	Évek	hiányos vagy feleduszadt dikák	porták	mentesek	puszták	I. lakott helyek összeírt helyek		II. lakott helyek összeírt helyek		hátnék	háztartások	Év	gabona	bátény	együtt	bor	dezsmafizetők ugyanabban az évben	összes dezsmafizetők	háne és porta aránya	háztart. és lakott	háztart. és lakott	háztart. és lakott	háztart. és lakott	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	
a) Komárom megye (G csoport)																								
Csuz	1566	?	9	-	-	9	-	18																
	1567		7	-	8	7	15	14	22											V	V	V	-	
	1569	?	6	-	-	6		12		20	30	1569	26		26		26	26						
Für	1566	?	7	-	-	7		14																
	1567		6	-	8	6	14	12	20											V	V	V	-	
	1569	?	6 1/2	-	-	7		14		15	26	1569	30		30		20	30						
Jászfalu	1566		11	4	2	15	17	26	28															
	1567	?	11	4	-	15		26				1568				4		4	V	V	-			
	1569	?	10	-	-	10		20		30	31													
Együtt	1566		27	4	2	31	33	58	60															
	1567	?	24	4	16	28	44	52	68											V	V	V	-	
	1569	?	22 1/2	-	-	23	46		65	87	-	56		56	4		60							
b) Esztergom megye (A csoport)																								
Bátorkesző	1567		24	22	25	46	71	70	95											V	-	-	=	
	1569-72		21 1/2	24	26	46	72	67	93	75	99	1569	65		65		65		65	V	V	-	-	=
	1574	?	21 1/2	26	4	48	52	69	73												V	-	-	=
Bucu	1567	+	8	8	4	16	20	24	28			1568	16	6	18	18					-	=	*	
	1569-72	?	8	8	2	16	18	24	26	20	24								18		-	=	+	
	1574	?	8	4	-	12		20													V	-	-	=
Farnad	1567	+	11	24	13	35	48	46	59			1568	32	1	32	75	78					-	=	*
	1569		11 1/2	23	3	35	38	46	49	38	51											-	=	
	1572	?	9 1/2	5	5	15	20	24	29											114	V		V	=
	1574		9	1	28	10	38	19	47			1573				62						V	-	=
Kétyi	1567		2 1/2	4	3	7	10	9	12												V	-	-	=
	1569-74	?	2 1/2	-	-	3	5	10	13	1573	5		5		5	5	5				V	-	V	=
Kurál	1567		7	4	7	11	18	18	25			1568				18						V	=	+
	1569-72	?	7	-	-	7	14	15	18													V	-	=
	1574		7	4	-	11	18			1573	11		11	27	28							V	-	=
Magyarszödény	1567		13	20	4	33	37	46	50														V	V
	1569-72		14	20	3	34	37	48	51	60	87	1569				88		116	V	V	V			
	1574	?	13	1	-	14	27			1573	46		46	74	79									
Nagymuzsla	1567		24	14	4	38	42	62	66			1568	43	2	43	-	43					-	-	+
	1569		21	13	14	34	48	55	69	60	58											V	-	+
	1572		25	13	4	38	42	63	67											47	V	-	-	
	1574	?	11	-	-	11	22			1573	-	-	-	8								V	V	
Nagyölyved	1567		8 1/2	6	4	15	19	23	27													V	V	V
	1569-74	?	9	-	-	9	18	60	67	1573	27	-	27	-	27									
Németszödény	1567	?	4	5	3	9	12	13	16													V	V	
	1569-72	?	4	5	4	9	13	13	17	30	32	1569				26		39	V	V	V			
	1574		4	21	5	25	30	29	34			1573	6	-	6	26						-	=	=
Ujfalu	1567		4	3	6	7	13	11	17													V	-	V
	1569-72	?	4	-	-	4	8	12	18	1569	14	-	14	-	14	14		14	V			V		
	1574		4	3	6	7	13	11	17													V	V	
Vásárhely	1567-72	?	4	-	-	4	8	12	19	1569	-	-	-	14								V	V	V
	1574		4	3	3	7	10	11	14	1573	6	-	6	14	16							V	-	-
Összesen	1567		110	110	73	221	294	331	404			1568	91	9	93	93	157							
	1569		106 1/2	93	52	201	253	309	361	392	486	1569	79	-	79	128	207						V	-
	1572		108 1/2	75	44	185	229	295	339									497	V	V	-			
	1574		93	63	46	157	197	251	297			1573	101		101	211	251						V	

⁶ A dikára alapított lakosság kiszámításához a helységenként talált töredékes portaszámot felkerekítettem egész számra. Itt csak a csoportösszegezők felkerekített portaszámait adom meg.

G csoport	1569-ben	22 1/2 porta	23 porta
A csoport	1567-ben	110 porta	111 porta
	1569-ben	106 1/2 porta	108 porta
	1572-ben	108 1/2 porta	110 porta
	1574-ben	93 porta	94 porta

Jelmagyarázat

1. A "hiányos vagy túlduzzadt dikák" rovatban:

hiányos összeírás: ?

túlmagas összeírás: +

2. A "túlsúly" vagy "megoszlás" rovatokban:

= 1-2 fő vagy maximum 10 % eltérés az összeírt lakosságok között

+ 10-30 % lakosságtöbblet a dika alapján

- 10-30 % lakosságtöbblet a defter alapján

* több mint 30 % lakosságtöbblet a dika alapján

V több mint 30 % lakosságtöbblet a defter alapján.

4/a Dikák és defter összehasonlítása Komárom megye hódolt részén

Helységek	Dikák ⁷												Dëfter				
	1566						1567						1567	1574	1570		
	porták	mentések	puszták	lakott helyek	összeírt helyek	hiányos v. dúzzadt összeírások	porták	mentések	puszták	lakott helyek	összeírt helyek	hiányos v. dúzzadt összeírások	porták	porták	hánék	háztartások	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Anyala	5	2	3	7	10		9	3	-	12			9	10	9	11	
Bajcs	14	6	-	20		?	15	6	5	21	26		12	10	20	24	
Bagota	13	6	4	19	23		13	9	4	22	26		10	-	16		
Baromlak	2	2	-	4			2	-	-	2			2	-	5	7	
Csuz	9	-	-	9		?	7	-	8	7	15		6	-	20	30	
Füs	7	-	8	7	15		6	-	8	6	14		6 1/2	-	15	24	
Hetény	15	1	7	16	23		15	1	7	16	23		13 1/2	17	28		
Imő	14	4	2	18	30		16	8	-	24			16	12	12	16	
Izsa	6	4	6	10	16		8	2	6	10	16		10	10	30	37	
Jászfalu	11	4	2	15	17		11	4	-	15		?	10	-	30	31	
Kerekszállás	3	-	-	3			2 1/2	-	-	3		?	2 1/2	-	3	4	
Kisguta				Nincs összeírva			24	15	1	39	40		22	22	17	13	
Kolta				Nincs összeírva			6	-	-	6			6	-	8	12	
Kurtakeszi	7	-	-	7			6	3	-	9			8	14	3		
Kürt	14	-	-	14			13	3	2	16	18		10	-	30	32	
Madár	22	25	1	47	48		17 1/2	24	3	42	45	?	21	-	40	71	
Marcelháza	15	3	-	18			15	3	-	18			15	-	15	22	
Martos	21	1	3	22	25		20	1	3	21	24	?	20	7	10	15	
Nagyguta	45	27	1	72	73	?	56	20	2	76	78		43	49	40	44	
Neszmély			Puszták				5	-	-	5			10	-	12	31	
Noszvát	28	6	7	34	41		31	23	-	54			43	40	49	36	
Pát	2	-	-	2			1 1/2	-	-	2			2	-	26	27	
Perbáta	9	5	2	14	16		9	8	2	17	19		14	14	40	41	
Szemerény	8	7	6	15	21		8	7	6 1/2	15	22		7	-	9		
Udvard	12	13	25	25	50		16	10	21	26	47		16	25	50	53	
Összesen	282	116	77	398	475	3	332 1/2	150	78 1/2	484	563	4	334 1/2	230	537	637	
F csoport																	
Csak egy forrásban említett helységek	Almás			Nincs összeírva						Nincs összeírva			-	-	8	11	
	Kamocsa ^{1/1}	12	11	1	23	24	?	15	13	1	28	29	11	-	lakatlan		
	Káva			Nincs összeírva						Nincs összeírva			-	-	1	2	
	Radvány			Nincs összeírva						Nincs összeírva			-	-	5	6	
	Szimő			Nincs összeírva			6	17	1	23	24		5	-	lakatlan		
	Vék	5	3	3	8	11		8 1/2	5	-	14	14		8 1/2	-	lakatlan	
	Zsitvakeszi			Nincs összeírva						Nincs összeírva			-	-	6	3	
	Összesen	17	14	4	31	35	1	29 1/2	35	2	65	67		24 1/2	-	20	26
Együtt	299	130	81	429	510	4	362	185	80 1/2	549	630	4	359	230	557	663	

⁷ A dikára alapított lakosság kiszámításához a helységenként talált töredékes portaszámot felkerekítettem egész számra. Itt csak a csoportösszegezők felkerekített portaszámait adom meg.

D + E csoport	1567-ben	332 1/2 porta	334 porta
	1569-ben	78 1/2 puszták	79 puszták
		334 1/2 porta	336 porta
F csoport	1567-ben	29 1/2 porta	30 porta
	1569-ben	24 1/2 porta	25 porta

4/b Összeírási túlsúly megoszlása helységek szerint (D+E csoport: 25 helység)

Dika	éve	és adata	Defter adata	Összeírt adat túlsúlya forrás szerint				
				x	+	=	-	V
1566		porták száma	hanék száma	2	1	4	1	17
		lakott helyek száma	háztartások száma	4	2	2	2	15
		összeírt helyek száma	háztartások száma	5	3	3	3	12
1567		porták száma	hanék száma	3	2	4	3	13
		lakott helyek száma	háztartások száma	7	2	1	2	13
		összeírt helyek száma	háztartások száma	8	1	2	3	11

Jelmagyarázat

1. A "hiányos vagy túlduzzadt dikák" rovatban:

hiányos összeírás: ?

túlmagas összeírás: +

2. A "túlsúly" vagy "megoszlás" rovatokban:

= 1-2 fő vagy maximum 10 % eltérés az összeírt lakosságok között

+ 10-30 % lakosságtöbblet a dika alapján

- 10-30 % lakosságtöbblet a defter alapján

* több mint 30 % lakosságtöbblet a dika alapján

V több mint 30 % lakosságtöbblet a defter alapján

5/a Dikák és defterek összehasonlítása Esztergom megyében (B és C csoport)

Helységek B csoport	D i k á k ^B									Defter		Túlsúly					
	hiányos vagy túlduzadt dikák	az adatok összeírásí éve (III. évei)	porták	mentések	puszták	I lakott helyek	II összeírt helyek	I lakott helyek	II összeírt helyek	hánék	háztartások	hánék és porták aránya	I háztartások és lakott helyek aránya	II háztartások és összeírt helyek aránya	I háztartások és lakott helyek aránya	II háztartások és összeírt helyek aránya	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
Alsóbény	1567		7	5	3	12	15	19	22								
	1569-72		8	5	3	13	16	21	24	30	52	V	V			V	
	1574		8	8	3	16	19	24	27								
Bajna	1567			puszta			-		-								
	+ 1569-74	14		-	-	14		28		10	14	+	=			*	
Csolnok	1567-69			puszta			-		-								
	1572-74	6		-	-	6		12		8	15	-	V			-	
Felsőbény	1567-72		8	3	5	11	16	19	24	12	22	-	V			=	
	? 1574		4	-	-	4		8				V	V			V	
Karva	1567-72			puszta			-		-	7	8	V	V			-	
	1574		2 1/2	-	-	3		6								-	
Keménd és Gyarmat	1567		12	7	4	19	23	31	35								
	? 1569-74		12	-	-	12		24		70	80	V	V			V	
Kesztölc	1567			puszta			-		-								
	1569-74	6		-	-	6		12		12		V	V			=	
Kistata	? 1567		2 1/2	-	-	3		6					V			V	
	1569-72		2 1/2	7	4	10	14	13	17	16		V	V		-	-	
	? 1574		2 1/2	-	5	3	8	6	11				V			V	
Köbölkút	? 1567		10	4	5	14	19	24	29							V	
	? 1569-72		12	4	4	16	20	28	32	40	44	V	V		V	-	
	1574		12	10	10	22	32	34	44						-	=	
Lábatlan	1567		3	3	5	6	11	9	14				V		-	-	
	? 1569-74		4	-	1	4	5	8	9	7	14	V	V		V	-	
Mócs	1567-72		5	3	3	8	11	13	16	8	11	-	-	=		+	
	1574		5	8	1	13	14	18	19				+			*	
Nyergesújfalú	? 1567		4	-	-	4		8								V	
	? 1569-72		6	-	-	6		12		10	26	V	V			V	
	1574		6	9	1	15	16	21	22							-	
Sárkány	1567		4	2	1	6	7	10	11				V		-	=	
	? 1569-72		4 1/2	-	-	5		10		8	10	V	V			=	
	+ 1574		4	5	8	9	17	13	21				=	*	*	*	
Összesen	1567		55 1/2	27	26	83	109	139	165								
	1569		82	22	20	105	125	188	208								
	1572		88	22	20	111	131	200	220	238	324	V	V			V	
	1574		86	40	29	127	156	214	243							-	

C csoport: Hánék száma, utána háztartásoké zárójelben, ill. portáké, évszámmal:

Dömös: 5 /6/, Esztergomi cigányok: 6 /16/, Leánd: 6 /9/, Kicsind: 8 /12/ Kárva: 6 /8/, Libád: 13 /14/, Ságiprépostleánd: 5 /6/, Tát: 10 /13/, Süttő: 3 porta /1572-74/ = 59 háne, 84 háztartás és 3 pt.

⁸ A dikája alapított lakosság kiszámításához a helységenként talált töredékes portaszámot felkerekítettem egész számra. Itt csak a csoportösszegezők felkerekített portaszámait adom meg.

1567-ben	55 1/2 porta	56 porta
1569-ben	82 porta	83 porta
1572-ben	88 porta	89 porta
1574-ben	86 porta	87 porta

Jelmagyarázat

1. A "hiányos vagy túlduzzadt dikák" rovatban:

hiányos összeírás: ?

túlmagas összeírás: +

2. A "túlsúly" vagy "megoszlás" rovatokban:

= 1-2 fő vagy maximum 10 % eltérés az összeírt lakosságok között

+ 10-30 % lakosságtöbblet a dika alapján

- 10-30 % lakosságtöbblet a defter alapján

* több mint 30 % lakosságtöbblet a dika alapján

V több mint 30 % lakosságtöbblet a defter alapján.

5/b Esztergom megye adófizetői és háztartásai: A+B+C csoport

Díjak adatai				Számított háztartások díjak alapján				Defter		Összeírási túlsúly
év	pt.	ment.	psz.	I módszer		II módszer		hánék	ház- tartások	
				lakóhe- lyek	összeírt helyek	lakóhe- lyek	összeírt helyek			
1567	167	137	99	304	403	470	569			A defter adatai minden esetben
1569	191	115	72	306	378	497	569	689	894	több mint 30 % túlsúlyt mutatnak.
1572	202	97	64	299	363	501	565			
1574	184	103	75	287	366	471	546			

Összeírási túlsúly megoszlása helységek szerint

Összehasonlított egységek	A csoport					B csoport				
	x	+	=	-	V	x	+	=	-	V
Hánék és porták					11		1		3	9
Háztartások és lakott helyek				4	7		1	2		10
Háztartások és összeírt helyek			2	7	2	1	1	1	3	7
Háztartások és lakott helyek			5	2	4	3		2	5	3
Háztartások és összeírt helyek	1	2	6		2	3		6	3	1
Összesen	1	2	13	13	26	7	3	11	14	30
gabona dézsma/háne			2	5	4					
bordézsma/háne	3	2	5	1	1					
összes dézsma/háne	2	2	1	3	3					
összesen	5	4	8	9	8					

6. Dézsmajegyzékek és defter alapján elemzett lakosság megoszlása (A,G és H csoport)

Helységek	Dézsmajegyzékek száma	Bordézsma - jegyzékek száma	Adózók és családfők												Háztartások										
			csak dézsmajegyzékben van	%	ebből csak bortézsmajegyzékben	%	csak defterben van	%	ebből szolgáló	%	dézsmajegyzékben és defterben van	%	összesen	hozzámított családtagok	csak dézsmajegyzékben	%	ebből csak bortézsmajegyzékben	%	csak defterben	%	csak szolgáló	%	dézsmajegyzékben és defterben	%	összesen
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26
Bátorkesző	1	-	9	8,3	-	-	43	39,8	-	-	56	51,9	108	-	3	2,9	-	-	37	35,9	-	-	63	61,2	103
Bucsu	2	-	7	22,6	-	-	13	41,9	3	9,7	11	35,5	31	+2	3	11,1	-	-	11	40,7	2	18,1	13	48,1	27
Cseke	2	1	4	8,3	2	50	36	75	1	2,1	8	16,7	48	-	1	2,2	1	100	33	73,3	1	3	11	24,4	45
Csuz	1	-	10	25	-	-	14	35	-	-	16	40	40	-	7	18,9	-	-	11	29,7	-	-	19	51,4	37
Farnad	4	2	63	55,3	52	82,5	15	13,2	3	2,6	36	31,6	114	+10	45	46,9	39	86,7	14	14,6	3	21,4	37	38,5	96
Fűr	1	-	13	35,1	-	-	7	18,9	-	-	17	45,9	37	-	13	35,1	-	-	7	18,9	-	-	17	45,9	37
Gug	1	-	3	13	-	-	18	78,3	1	?	2	8,6	23	+2	1	4,8	-	-	17	81	1	5,9	3	14,3	21
Jászfalu	1	1	3	8,8	3	100	30	88,2	1	3,3	1	2,9	34	-	3	8,8	3	100	30	88,2	1	3,3	1	2,9	34
Kétyi	1	-	2	13,3	-	-	10	66,7	2	20	3	20	15	+1	1	7,1	-	-	10	71,4	2	14,3	3	21,4	14
Kurál	3	2	21	53,8	17	81	8	20,5	4	50	10	25,6	39	-	19	51,3	17	89,5	7	18,9	4	57,1	11	29,7	37
Ledéc	1	-	50	92,6	-	-	4	7,4	-	-	0	0	54	-	50	92,6	-	-	4	7,4	-	-	0	0	54
Magyarszödény	3	2	54	38,3	30	55,6	25	17,7	7	28	62	44	141	+3	45	34,1	25	55,6	22	16,7	7	31,8	65	49,2	132
Nagymuzsla	3	1	12	17,1	3	25	22	31,4	-	-	36	51,4	70	-	10	14,7	3	30,1	20	29,4	-	-	38	55,9	68
Nagyölyved	1	-	14	17,3	-	-	56	69,1	2	3,6	11	13,6	81	+7	3	4,1	-	-	46	65,7	2	4,3	21	30	70
Németszödény	3	2	27	45,8	25	92,6	20	33,9	4	20	12	20,3	59	-	19	37,3	19	100	15	29,4	3	20	17	33,3	51
Ujfalu	1	-	9	33,3	-	-	13	48,1	1	7,7	5	18,5	27	+2	1	5,3	-	-	5	26,3	-	-	13	68,4	19
Vásárhely	3	2	8	36,4	8	100	7	25,9	-	-	12	44,4	27	+1	5	20,8	5	100	5	20	-	-	15	60	25
Összesen	32	13	309	32,6	140	45,3	341	36	29	8,5	298	31,4	948	+28	229	26,2	112	49,1	294	33,7	26	8,9	347	40	870
bortermelő falvak	22		192	36,1	140	72,9	163	30,6	20	12,3	177	33,3	532	+14	147	30,1		76,2	146	29,9	19	13	195	40	488
bort nem termelő falvak	10	-	117	28,1	-	-	178	42,8	9	5,1	121	29,1	416	+14	82	21,5	-	-	148	38,6	7	4,8	152	39,9	382

7. Háztartások száma és lakosság Esztergom és Komárom megyékben (1566-1574)

Csoportok	Háztartások					Lakosság			
	dika: háztar- tások maxi- muma	defter: háztar- tások száma	háztartások száma			csak bort termelők nélkül		csak bort termelőkkel együtt	
			csak bort termelők nélkül		csak bort terme- lőkkel együtt	min.	max.	min.	max.
			min.	max.					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Esztergom megye

A csoport	431	486	534	534	642	2 670	3 204	3 210	3 852
B+C csoport	287	408	448	474	537	2 240	2 844	2 685	3 222
Összesen	718	894	982	1 008	1 179	4 910	6 048	5 895	7 074

Komárom megye

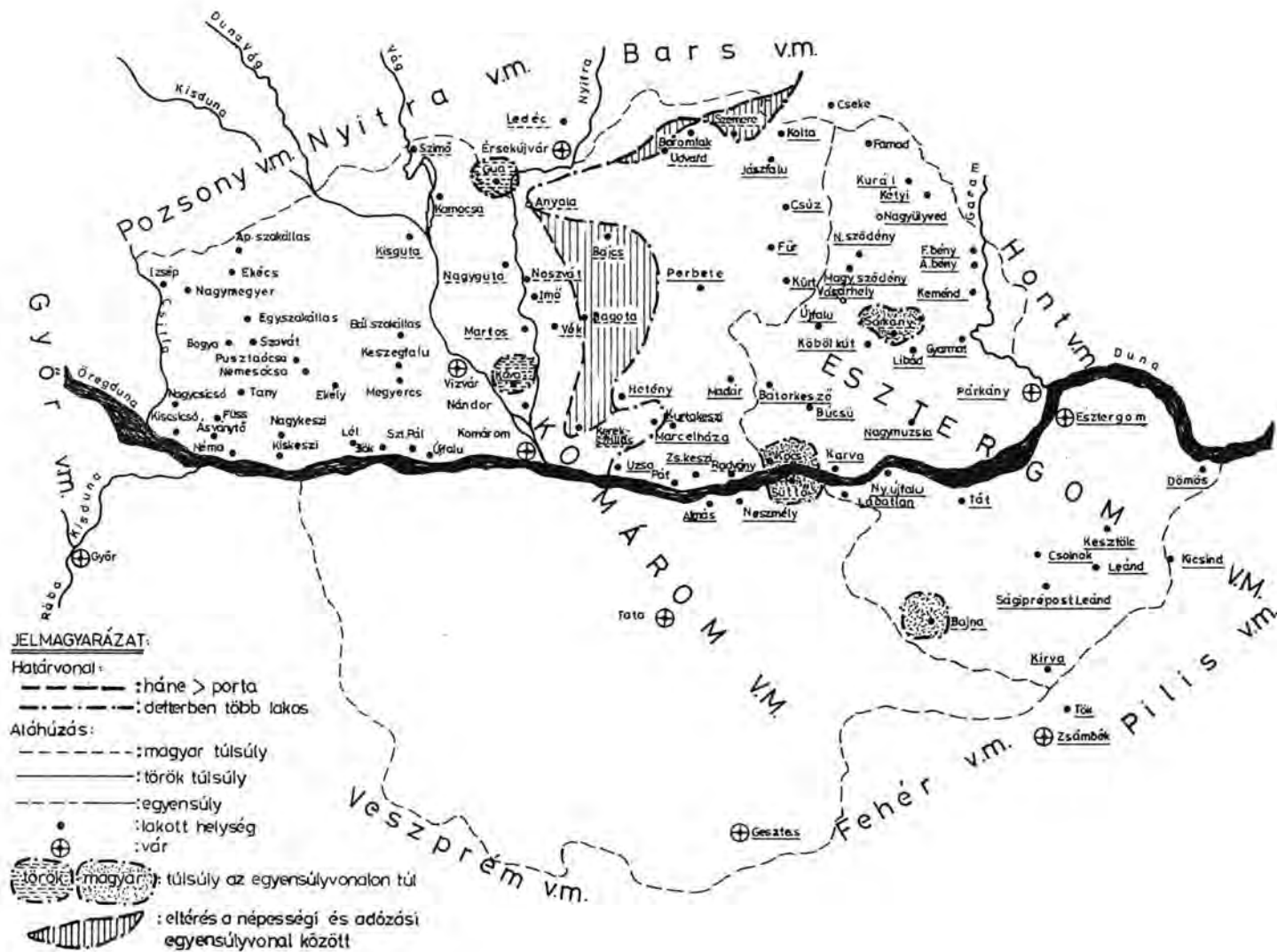
Hódolt rész

Török túlsúlyú helységek	396	476	523	547	626	2 615	3 282	3 130	3 756
Magyar túlsúlyú helységek	422	177	464	464	464	2 320	2 784	2 320	2 784
Összesen	818	653	987	1 011	1 090	4 935	6 066	5 450	6 540

Nem hódolt rész (Csallóköz)

A két rész együtt	1 288	653	1 457	1 481	1 560	7 295	8 886	7 800	9 360
-------------------	-------	-----	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

I. Esztergom és Komárom megyék 1556 és 1574 között

JEGYZETEK

/1/ A magyar történeti demográfiai források és ezek nagyszámú feldolgozásai közül, hely hiányában csak néhány alapvető munkát említek: Magyarország történelmi demográfiája, A magyar történelmi demográfia forrásai, Jobbágytelek és paraszti gazdálkodás az örökös jobbágyság kialakulásának korszakában, Juhász Lajos: A porta története, Káldy-Nagy Gyula: Magyarországi török adóösszeírások, N. Kiss István: 16. századi dézsmajegyzékek, Velics Antal-Kammerer Ernő: Magyarországi török kincstári defterek I-II. (A munkák jelzeteit l. a forrásjegyzéknél.)

Tudtommal Káldy-Nagy Gyula foglalkozott először, fent idézett munkájában a török defterek és a magyar pénzügyi források összehasonlításának konkrét lehetőségeivel (89-99. o.). Jelen munkám egyik indítója ez a könyv volt.

/2/ A török összeírást ld. Fekete Lajos: Az Esztergomi szandzsák 1570. évi adóösszeírása. Budapest, 1943. A felhasznált magyar jegyzékek az Országos Levéltár gyűjteményében találhatóak: a dikális Összeírások az E 158 sz. állagban, és azon belül megyék évek szerint csoportosítva, a dézsmajegyzékek az E 159 sz. állagban: 81. cs. Comitatus Comaromiensis, 1568/2 és 152. cs. Comitatus Strigoniensis, 1568/1-3, 1569/1-2, 1573/1-3. A rendelkezésre álló dézsmaanyagok ez csak azt a részét képezik, amelyet a disszertációhoz áttanulmányoztam. Esztergom megye jegyzékei a következő helységekre vonatkoznak:

1568/1 (báránydézsma): Nagymuzsla, Bucsu, Farnad

1568/2 (búzádézsma): Nagymuzsla, Farnad, Bucsu

1568/3 (bordézsma): Farnad, Zseliz, Töre, Vezekény, Damás, Kurál, Jászfalu és Ceke

1569/1 (búzádézsma): Bátorkesző, Ujfalu, Für, Csuz

1569/2 (bordézsma): Magyarszödény, Németszödény, Vásárhely

1573/1 (búzádézsma): Nagyölyved, Kurál, Kétyi, Cseke

1573/2 (bordézsma): Farnad, Kurál, vidékiek, Nagymuzsla

1573/3 (bor- és búzádézsma): Magyarszödény, Németszödény, Gug (csak búza), Ledéc, Vásárhely.

/3/ Kivéve a mentes lakosságot, mint pl. a vlachok egy jelentős részét, akik vojnik stb. szolgálatban éltek.

/4/ A számos török-magyar diplomáciai tárgyaláson a törökök ismételten hangoztatták ezt, mondván, hogy jobb és egyszerűbb a hatóságoknak is és a lakosságnak is, ha az adóbehajtást közös megegyezéssel hajtják végre, egymás katonai segítségével és hogy

ők erre a maguk részéről mindig készek. Ilyen "békés együttműködésről" nem igen van tudomásunk. Valószínű, hogy csinálták, csak nem nagyon dicsekedtek vele. Pl. Várpalota 1559-81 között készült urbáriumaiban fel vannak sorolva azok a falvak, ahonnan a palotai vitézek a törökök engedélyével adót szedhetnek, és azok, ahonnan nem szedhetnek. Az viszont nem derül ki, hogy milyen alapon sorolták be a törökök az egyes falvakat. De Esztergom megyében is, Párkánytól alig 15-20 km-ről, Nagymuzsláról, Bučsuból stb. behajtották a magyarok nemcsak a dikális adót pénzben, hanem a dézsmát is terményben, ami pedig több szekérenyi rakományt tett ki, és valószínűtlen, hogy a törökök, ha akarták volna, ne tudták volna megakadályozni. Sőt, a megye északi részén az esztergomi érsek fenntartotta régi uradalmait (provisoratus) és Érsekújvárról irányította őket.

- /5/ I. Hunyadi: Un comitat hongrois au début de la conquête ottomane. Microéditions Universitaires, 1974. 99. és 128-133. o.
- /6/ Esztergom megye 1568. évi gabonadézsmajegyzékének elején van a következő bejegyzés: "1568. Ez az bwza es az bor registrum kýt az býrak hýt zereñt minekeýnk az mý týtzeýnkbeýl mýnekeýnk be attanak, kýre mý wetetek az mý peteteýnket, az mý hadnagunk eleyt, az wýwarý kapýtan eleýt Geýcý Geýrgý eleyt. Andreas Somogy et Stephanus Esterhas". Somogyi és Eszterhás az esztergomi érsek farnadi uradalmának udvarbírái voltak ekkor. (Ld. OLT, E 159, Archiep. Strigoniensis, 1568/4.)
- /7/ A dézsmajegyzékek az érseki uradalmak szerint vannak csoportosítva, mint a falunkénti dézsmáösszesítések. (Ld. OLT, E 159, Archep. Strigoniensis, 1568-74 csomoit.) De a névanyagos jegyzékek hiányosak: pl. a magyarszödényi uradalomból hiányzik 1569-ben Ledéc, a farnadi uradalomból hiányzik 1568-ban Mocs, viszont szerepel mind 1573-ban Kurál, amelyik pedig Nagyölyved uradalmához tartozik: valószínűleg azért, mert a kuráliak a farnadi szőlőhegyen termeltek bort: (Ha a saját, vagy a nagyölyvedi szőlőhegyen termeltek volna, ezt a törökök bizonyára feljegyezték volna.) Farnad 1568-as bordézsmájában szerepelnek adózók Cekérről, Damásról, Jászfaluból, Törérről, Vezekényből és Zselizről. Az 1573-as jegyzékben helyettük "vidékiek" vannak összeírva. Az adózók felénél azonos a családnév a két jegyzékben, egy esetben a keresztnév is azonos, a felsorolás rendje ugyanaz. Itt tehát minden valószínűség szerint a felsorolt helységekből való bedolgozókról van szó. (Egyeztetést ld. alant.) Ez a példa illusztrálja, hogy a csak bordézsmát fizetőknél nem biztos, hogy helybeliek.
- /8/ Jegyzékek jelzetét ld. 1.sz. alatt. A Héderváryak vízközi dézsmabérletét a Magyar Kamara bérleti könyve (Liber arendationum decimarum) az 1558-1699 évekből tanúsítja a fenti évkörre. Ld. OLT, E 554 fol. lat. 2125. Nem szerepelnek a táblázatban azok a helységek, amelyekről csak egyetlen típusú összeírás van, mert itt az

összehasonlítási alap nincs meg. Ezeket a helységeket csak az utolsó táblázatnál veszem figyelembe, ahol Komárom megye lakosságának kiszámítására teszek kísérletet. E kérdéses helységek:

	porta	zsellér	új	puszta
Apácaszakállas (1566)	18	7	1	
(1567)	16	6	2	1
Bálványosszakállas (1566-67)	18	5	6	
Megyeracs (1566-67)	14	5		

Kis- és Nagyfűss, a pannonhalmi főapátság prédiálisainak falvai, valamint Márkháza, nemes falu, nem szerepelnek dikában. Az 1570-es dika említ egy Nándor nevű falut, amely nem tartozik rovásadóval.

- /9/ Ez világosan látszik az ún. "összegezõ összeírásoknál", ahol minden adózó csak egyszer szerepel: ez a típus a gabonadézsma-jegyzékeknél általános. A "részletezõ összeírás" főleg bordézsma-jegyzékeknél fordul elő, amikor az összeíró szőlőhegyről szőlőhegyre megy: ennél a típusnál igen gyakoriak a névismétlések. A két összeírástípus váltakozásából ugyanannál a helységnél, mint pl. a Gyõr megyei Nagyecs és Nyúl falvaknál, rendszerint kimutatható a hasonnevű személyek azonossága (ld. Hunyadi, i.m. 147-162.o.).
- /10/ N.Kiss István: 16. századi dézsmajegyzékek című munkájában hasonlóképpen jár el de zsellért, szegényt, féltelkest és gazdagparasztot különböztet meg. Csallóközi viszonylatban a hármas tagolás látszott célszerűbbnek. Saját, Gyõr és Sopron megyék XVI. századi gazdaságtörténetére vonatkozó kutatásaim során igen gyakran találtam termés és teleknagyság között szoros számszerű vagy egyenes összefüggést. Elsõ esetben a dézsmafizetõk és a telkesjobbágyok között nem volt mindig azonosság. Ebben a tárgyban kutatásaimat még nem zártam le.
- /11/ Posár Lukács királyi rovó igen lelkiismeretes, tisztakezû ember lehetett, mert összeírásait a dézsmajegyzékek adatai megerõsítik mind Gyõr, mind Komárom megyében.
- /12/ Posár Lukács feljegyezte az 1574. évi dikában, a falusi bírók nevét, akik neki eskû alatt tettek vallomást a helységek állapotáról. 1572-ben bejegyzi, hogy a dunántúli és Pilis megyei helységekbe nem tudott kiszállni a törökök miatt, és hogy onnan nem lehetett az adót sem behozni.
- /13/ Jászfalu azonosításának problémáját ld. a helység lakosságösszehasonlító táblázatánál.
- /14/ Izsa falut gyakran Uzsának is írják. Vék helységet a defter "Vig"-nek, a dika pedig következetesen "Lék"-nek írja. Almás a mai Dunaalmás. 1568-ban Kurtakesziben 8 portát írtak össze, 1570-ben pedig 10-et. Izsán 1569-ben 10 portát jegyeztek fel 1570-ben pedig semmit.

/15/ 1564 után Esztergom megye rovója Pilis megyét is évről évre összeírta. A két megye határát ez a gyakorlat teljesen elmosta és a rovó néha "Esztergom megye dunántúli része a Vértesig" címen egész Pilis megyét összeírta Óbudáig, Ercsiig és Tobajdig. Legtöbbször viszont Esztergom egész dunántúli részét Pilis megye címen írta össze. Csak Lábatlan és Nyergesújfalu nem szerepel sosem Pilis megyéhez tartozóként. Sőt Nyergesújfalút nem mindig a Dunántúlon írják össze, lehet, hogy a lakosok átmenekültek a felvidéki partra. Dömös, Kicsind, Kirva, Leánd, Ságiprépostleánd (?) és Tát különös módon nincsenek a dikákban még pusztaként sem, ugyanakkor amikor sokkal messzebb fekvő helységek, mint Óbuda vagy Zsámbék fizetnek rovásadót (Pilis megye címen). Süttő (a dikában következetesen Sykthew) csak 1570 után települt újra, ezért nincs defterben.

Komárom megye dunántúli része teljesen pusztá az összeírások szerint. Csak két elővár, "párkány" néz egymással farkasszemet: Tata, amely 1566 óta ismét magyar, és Gesztes. A térképen a régi, hódoltság előtti határok vannak berajzolva: ez szemléltetővé teszi az előző évtizedek harcainak pusztítását.

A térképre rajzolt helységek közül csak Tök és Zsámbék tartozik a budai szandzsákhoz.

/16/ Néha előfordul, hogy a rovó magyarázatot ad a hirtelen változásra: pl. 1574-ben feljegyzi Muzslánál, hogy mivel azelőtt Ebed lakosai is velük adóztak, 25 portára voltak "róva", de mivel most házaik teljesen elpusztultak, elköltöztek és ezért a város csak 11 porta után adózik. Néha egy nyilvánvaló összeírási elégtelenségre is választ ad a dika: pl. 1574-ben Karvánál (5. táblázat) be van jegyezve, hogy a bíró eskü alatt állította a rovónak, hogy a falu mind a törököktől, mind a magyaroktól mentességet kapott és csak 2 1/2 porta után adózik.

/17/ A rovó feljegyzi, hogy 17 zsellér házatlan, ezeket tehát eddig nem vették összeírásba.

/18/ A csoportokat a rendelkezésre álló források vagy a "közigazgatási túlsúly" figyelembevételével állítottam össze.

Esztergom megye:

A csoport: (a defteren kívül megvannak a dikák és a dézsmák): Bátorkesző, Bucsú, Farnad, Kétyi, Kurál, Magyarszödény, Nagymuzsla, Nagyölyved, Németszödény, Újfalu, Vásárhely (11 helység).

B csoport: (defter és dikák vannak): Alsóbény, Bajna, Csolnok, Felsőbény, Karva, Keménd és Gyarmat, Kesztölc, Kistata, Kőbölkút, Lábatlan, Mocs, Nyergesújfalu, Sárkány (13 helység).

C csoport: (csak egy típusú összeírás van meg): Dömös, Esztergomi cigányok, Kicsind, Kirva, Leánd, Libád, Ságiprépostleánd, Süttő, Tát (9 helység).

Komárom megye hódolt helységei:

D csoport: (dikák nagyobb lakosságot írnak össze, mint a defter): Anyala, Bajcs, Bagota, Imő, Kisguta, Kurtakeszi, Martos, Nagyguta, Noszvat, Szemerény (10 helység).

E csoport: (defter ír össze nagyobb lakosságot): Baromlak, Csúz, Für, Hetény, Izsa, Jászfalu, Kerekszállás, Kolta, Kürt, Madar, Marcelháza, Neszmély, Pát, Perbete, Udvard (15 helység).

F csoport: (csak defter van, vagy csak dika): Almás, Kamocsa, Káva, Radvány, Szimő, Vék, Zsitvakeszi (7 helység).

G csoport: (dika és defter mellett van dézsmajegyzék is): Csúz, Für, Jászfalu (3 helység, szerepelnek az E csoportban is).

Más megyék

H csoport: (defter mellett van dézsmajegyzék és dika is): Cseke (Bars m.) Gug, Ledéc (Nyitra m.) (3 helység).

/19/ A török adóösszeírásoknál fordítva volt a helyzet: ott az egyszer megállapított háne-szám sokszor hosszabb ideig is változatlan maradt. Így pl. a mohácsi szandzsákhoz tartozó szentlőrinci náhiében, ahonnan megvannak az 1550., 1554., 1565., 1571., 1579. és 1582. évi dzsizjeadó összeírások. A hánék száma nagyon ritkán változik 1550-54 között. 1565-ben majdnem mindenhol változás van, 1571-ben újabb változás, de ez az új adat rendszerint megmarad még 1582-ben is. Igaz, hogy a törökök hároméves átlagokkal dolgoztak a háne-szám megállapításánál, de azért különös, hogy az adódó háztartások száma ennyire állandó maradhatott volna a valóságban is néha 10-15 éven át akkor, amikor a magyar források erős hullámvásról tanuskodnak. Lásd Baranya megye XVI. századi adóösszeírásai, közzéteszi Káldi-Nagy Gyula. A Magyar Nyelvtudományi Társaság Kiadványai, 103. szám, Budapest, 1960.

/20/ A térkép vázlatot Görög és Kerekes: Magyarország térképe vármegyék szerint, Pest, 1804, Komárom vármegye térképe alapján készítettem. Az eredeti térképen nem levő helységeket a dikális összeírások felsorolási rendje alapján helyeztem el a térkép vázlaton, a helységnév mögött kérdőjellel. Török forrásként csak az Esztergomi szandzsák deftere állt rendelkezésemre: eszerint a szandzsák határa a Dunántúlon az Almásfüzitő-Bánhida-Zsámbék-Dömös négyszöget foglalta magába. Komárom megye délnyugati részére csak a dikák utalnak, ezek szerint ez a rész lakatlan.

/21/ Ez a tény figyelemre méltó, mert Bajna elég messze esett a magyar váraktól. A Pilis megyei falvaknál csak porták vannak összeírva, tehát ott a lakosság valószínűleg magasabb volt.

/22/ Mocs és Sárkány esete cáfolja azt a munkahipotézist, miszerint az adóztatási képesség a saját váraktól való távolsággal fordított arányban áll. Sárkány elég

közel fekszik Párkányhoz, Mocs pedig a Duna felől könnyen elérhető, és a magyarok írnak össze nagyobb lakosságot, viszont Pát vagy Uzsa, amelyek közelebb vannak Komáromhoz a törököknek adóznak erősebben.

- /23/ A dika együtt közli Keménd és Gyarmat adatait, ezért a defterét is összevontam.
- /24/ A lakott helységekben beszédett magyar és török jövedelmeket itt nem elemzem. A puszta helyek adóztatását az adóprés példájaként említem csak. Az átszámításnál a szokásos kulcsot alkalmaztam: 1 forint = 50 akcse.
- /25/ Farnad 1568. évi bordézsmajegyzékében szerepelnek még adózók Damásról, Töréről, Vezekényről és Zselizről, névegyezés nincs a defterben levő névsorral, ezért ezeket nem a táblázatoknál hanem az 5. számú lábjegyzetben tárgyalom.
- /26/ A névalak tisztázása csak akkor lehetséges, ha a kérdéses összeírtaknak azonos vagy azonosnak olvasható családj- és keresztnévük van és ha a felsorolási helyük azonos, ill. áthelyezésük nem ütközik nehézségbe. 91 esetben azonosság, 7 esetben hasonnevűség valószínű.
- /27/ Csak 7 esetben bizonyos a hasonnevűség: Bucsunál 1, Csekénél 1, Magyarszödénynél 3, Nagymuzslánál 1 és Németszödénynél 1. Két esetben igen valószínű az elírás: a) Fűrön összeírtak 1569-ben 2 Dencső Miklóst (elég ritka név!) egyikük búzát adott, másikuk zabot, a következő évben a defter csak egy "Dicső" Miklóst írt össze, a 2. helyén és semmiféle rokont nem említett, b) Ledécen Panilok János kétszer szerepel egymás mellett, egyszer 1 szapu, egyszer 1 1/2 szapu búzával, de az így számított dézsma mennyisége 1 szapuvál meghaladja a dézsma összegét, tehát a két személy valószínűleg azonos. Ebben a két esetben a hasonnevűséget nem teteltem fel.
- /28/ A névalakok tisztázása és az áthelyezések révén az összeírt adózók száma 948-ra csökkenthető, ami a többi forrásokból nyert lakosságnagysággal összhangba hozható: pl. a defterben összeírt háztartások számával 3:2 arányban áll, ha a csakbordézsmát fizetőket is figyelembe vesszük. Az esetek tetemes részében az áthelyezések csak egyszerű cserék vagy 3-4 hellyel arrébb csúsztatások. Az összes áthelyezések száma 54, azaz az eseteknek alig 6 %-a. De a nagyságrenden túlmenően, ha elvetjük azt a szempontot, hogy a hasonnevűek azonosaknak, vagy legalábbis közös háztartásbelieknek tekintendők, ha ennek ellenkezője nem bizonyítható, akkor az összehasonlításnak kevés létjogosultsága marad: az azonos nevű személyeket tekinthetjük megannyi hasonnevűnek: apának és fiúnak, hasonnevű testvérnek stb. és ezen az alapon egy akkora lakossághalmazzal találjuk magunkat szemben, amelyik a többi forrással sehogysem lenne egyeztethető. Elsősorban ezért az azonos nevű személyek azonosságát elfogadni reálisabb, amennyiben az áthelyezésük megvalósítható, még akkor is, ha ennek következtében néhány ténylegesen hasonnevűvel csök-

kentjük a létszámot. Pl. Kurálon áthelyeztem Sós Pált, Lacik Bálintot és Lacik Gergelyt. Sós családnevű csak ez a két Pál van, akik vagy felváltva adóznak, vagy azonos személyek, rajtuk kívül még egy másik Pál van (Vindis). Lacik családnevű több van, legalább 4, de Bálint és Gergely kevés. Bibic Bálint és Bibic Gergely feltétlenül különböző személyek a két Laciktól, mert ugyanazokban a jegyzékekben szerepelnek, viszont a még összeírt Bercsik Bálint azonos lehet Lacik Bálinttal. Gergely csak 3 van: a két Lacik, aki felváltva adózik és Bibic, aki ugyanazon a helyen van végig. Ezekben az esetekben is a hasonnevűség, ha nem is zárható ki, kevésbé valószínű. A Lacikok helyváltoztatásának valószínűleg más oka van: legalább 4 adózó van: Bálint, Gergely, István és Péter, akik talán rokonok és ebből kifolyólag együtt termelhettek, együtt hordhatták be a dézsmamennyiségeket anélkül, hogy mindig ugyanazok a személyek társultak volna és ezért vannak a helycserék. De ezek a feltételezések csak munkahipotézisek lehetnek: bizonyíték itt csak más természetű névanyagos forrás: pl. felvállási jegyzőkönyv lehet.

/29/ Ilyen elírásokat Győr és Veszprém megyék dézsmajegyzékeinél gyakran tapasztaltam.

/30/ Jászfaluról, ahol csak egy név egyezik és Ledécről, ahol egy név sem egyezik, nem készítettem összehasonlító táblázatot. Mindkét helységnél az egyik jegyzék feltűnően kis névanyagot közöl a másikhoz képest Ledécnél valószínűleg a nemrég bekövetkezett hódolás, Jászfalunál a kisméretű szőlőtermelés lehet az ok az eltérésre.

/31/ Az önálló háztartású szolgák gyakrabban szerepelnek olyan helységekben, ahonnan bordézsmajegyzék is van. Ez azonban inkább véletlen egyezés, mivel más olyan helységekben, ahol a defter tanúsága szerint folyt bortermelés, mint pl. Bátor-keszöben vagy Nagyölyveden, önálló szolgák nagyon kevesen, vagy egyáltalán nem voltak.

A más kenyeren élő szolgák száma a legtöbb helységnél lényegesen magasabb mint az önálló háztartásúaké, ennek boncolása azonban már inkább a társadalmi megoszlás keretébe tartozik és ezért itt nem tértem ki rá.

/32/ Érdekes, hogy a magyar nyelvű jegyzékek asszonyt írnak össze, a latin nyelvűek pedig özvegyet. Az összeírásokban szerepel összesen 21 asszony, ebből 18 bordézsmával, 1 báránnyal és 2 gabonával. Csak ez a 2 utolsó tekinthető ténylegesen családfőnek, önálló gazdálkodónak, mert bortermelés és juhtenyésztés inkább mellékes foglalkozások ebben a korban. Az esetek kisebbik felében (9), az asszony férfiadózóval közös háztartásban van. Amely helységekben több nőadózó van, a közös háztartásban levők és az önálló háztartásúak fele-fele arányban oszlanak meg, 1 egységnyi eltéréssel.

A nők kimaradása a defterből a mohamedánok észjárásával magyarázható, akik a nőt nem tartották embernek. De magyarországi összeírásokban néha mégis szerepelnek családfőként, ha nem is az esztergomi szandzsákban. Magyar forrásban is fordul elő

ketősség: pl. Bucsu 1568. évi dézsmájában ugyanazon a helyen Maricsko Pál adózik búzával és Maricsko Pálné báránnyal.

/33/ Még ha azt az évet is vesszük, amikor az illető csoportnál a legmagasabb a porták száma, akkor is a háne/porta hányados erős török túlsúlyt mutat, a D csoport kivételével:

A csoport (1567): 3,56

B csoport (1574): 1,87

D csoport (1569): 0,97

E csoport (1569): 2,05.

A D csoportnál meglevő magyar fölény is csak 5 egységet tesz ki: 190-et 185-tel szemben, akkor amikor az összeírt háztartások szintjén az arány 1,79. Ez a megállapítás csak az állami adókra vonatkozik.

/34/ Nyitra és Bars megyékről 1570 körül csak a behajtási összeírások vannak meg, ahol csak porták szerepelnek, amelyek nem tükrözik a teljes lakosságot. Cseke: 2 3/4 pt, Gug: 6-8 pt, Ledéc: 10 pt. Ezek a számok nem egyeznek sem a dézsmajegyzékkel, sem a defterrel.

/35/ Az egyes csoportoknál talált legmagasabb lakosság a dika alapján (II. módszer, összeírtak, minden helységről a legmagasabb szám); a defterben összeírt háztartások száma mindig zárójelben: A csoport: 431 (486), B csoport: 281 (324), C csoport: 6 (84), D csoport: 317 (177). E csoport: 396 (450), F csoport: 134 (26).

Az arányszámok megoszlása a következő, csoportok szerint:

a) összes háztartás/összes adózó:

A csoport: 0,902; G: 0,973; A+G: 0,922; A+G+H: 0,916.

b) összes háztartás csak bordézmát fizetők nélkül/összes háztartás:

A csoport: 0,832; G: 0,973; A+G: 0,854; A+G+H: 0,871.

c) defterben összeírt háztartások/összes háztartás:

A csoport: 0,757; G: 0,806; A+G: 0,736; A+G+H: 0,737.

d) defterben összeírt háztartások/összes háztartás, csak bordézmát fizetők nélkül:

A csoport: 0,912; G: 0,829; A+G: 0,884; A+G+H: 0,845.

e) dikában összeírt legmagasabb lakosság (II. módszer, összeírtak)/defterben összeírt háztartások:

A csoport: 0,887; B: 0,867; B+C: 0,710; D: 2,938; (I. módszer, összeírtak: 1,791); E: 0,880; E+F: 1,092; (I. módszer, összeírtak: 0,973); G: 0,805; A+G: 8,874.

/36/ Kisguta és Szimó a dika szerint nem hódoltak, még 1577-ben sem ismerték el a magyarok a meghódolást. A kisgutaiak kevesebb adóegységet fizettek a törököknek, mint a magyaroknak. Szimót a törökök csak mint pusztá helyet "vették defterbe".

- /37/ A háztartásonkénti 5 fős létszám paraszti társadalomban kicsit alacsonynak tűnik, legalábbis erre a korra, 5-6 fős értékviillát megfelőbbnek tartom.
- /38/ A 10 %-ra becsült hibalehetőség egy elméleti, nagyságrendi meghatározás: azon a tapasztalaton alapszik, hogy ebben a korban, még azonos típusú forrásoknál is, az adatok ingadozása legalább 10 %-os volt, sokszor lényegesen több.
- /39/ Erre a jelenségre már felhívták a figyelmet a hegyaljai dézsmajegyzékekkel és urbáriumokkal kapcsolatban N.Kiss István és Veress Éva a "Jobbágytelek és parasztgazdálkodás az örökös jobbágyság kialakulásának korszakában" c. tanulmánykötetben megjelent tanulmányaikban (Budapest, 1966, 76-78. és 303-306. old.).

FORRÁSOK ÉS IRODALOM

- Dézsmajegyzékek: Országos Levéltár, E 159. állag, Comitatus Comaromiensis, 1568/2 fasc.
és Comitatus Strigoniensis, 1568/1-3, 1569/1-2, 1573/1-3 fasc.
- Dikajjegyzékek: Országos Levéltár, E 158. állag. Comitatus Comaromiensis 1566-74,
Comitatus Strigoniensis 1567-1574.
- Magyarország történeti demográfiája (szerk. Kovacsics József) Budapest, 1963.
- A magyar történelmi statisztika forrásai (szerk. Kovacsics József), Budapest, 1957.
(Különös tekintettel Bakács István és Ila Bálint cikkeire.)
- Jobbágytelek és paraszti gazdálkodás az örökös jobbágyság kialakulásának korszakában
(szerk. Makkai László), Budapest, 1966.
(Különös tekintettel N.Kiss István és Veress Éva cikkeire.)
- Fekete Lajos: Az esztergomi szandzsák 1570. évi török adóösszeírása, Budapest, 1943.
- Hunyadi István: Un comitat hongrois au début de la conquête ottomane, Paris, 1974.
- Juhász Lajos: A porta története (1526-1648), Budapest, 1936.
- N.Kiss István: 16. századi dézsmajegyzékek, Budapest, 1960.
- Káldy-Nagy Gyula: Baranya megye 16. századi török adóösszeírásai, Budapest, 1960.
- Káldy-Nagy Gyula: Magyarországi török adóösszeírások, Budapest, 1970.
- Velics Antal-Kammerer Ernő: Magyarországi török kincstári defterek, I-II.
Budapest, 1886-92.

VI. FÜGGELÉK

A HELYSÉGEK LAKOSSÁGFELSOROLÁSAI ÉS EGYEZTETŐ TÁBLÁZATAI

1. BÁTORKESZŐ (Bátorkeszi)

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 59-61. 01, 79.sz.

79. Bátor Kesző, város.

Tőkés (?) Gáspár, Tót János, fia Tomás, Tót Márton, fia László, Fekető Pál, testvére György, Madányi Máté, Madányi György, fia Mihály, Kapusztás István, fia János, Szekeres János, fia István, fia Benedek, Kovács János, "szólgá"-ja István, "szólgá"-ja Tomás, Tót Pétör, fia Ferenc, Kalmári János, fia János, fia Pál, Mészáros Bálint, Retkes (?) László, Torbágyi (?) Ambrus, fia Ferenc, Fekető Imre, fia Máté, Ovai János, Domári László⁹, fia János, "szólgá"-ja Mihály, Lovas János, Csehi Máté, fia Albert, Olle Mihály("szólgá"-ja Mihály, Varga Benedek, fia Mihály, Kovács Ferenc, "szólgá"-ja Balás, Sörös Gáspár, fia Mátyás, fia János, Péteri András, fia Lukács, Bené¹⁰ János, Fileki Gergely, fia Lőrinc, Szomódi Mihály, fia János, Varga János, fia Pétör, Ender (?) János, fia Mihály, András István, fia Pál, fia Ambrus, Tót Gergely, Szabó János, fia Benedek, Dócsi Antal, fia Albert, Ladáni István, fia Albert, fia János, Dimitrei Antal, Takács Benedek, Budai Gergely, Hajnal Balás, fia András, Takács Albert, fia Mihály, fia Balás, Balik Kelemen, fia Bálint, Sándor István, fia László, Csigán Pál, Szegi Balás, fia Ambrus, Berencs Benedek, van 75 juha, fia János, Tót Kelemen, Kovács Jakab, fia Kelemen, Bajka Jakab, fia Mihály, Nagypál Miklós, fia János, Szitás György, Kis Pál, fia István, Csikó Máté, fia Mihály, fia János, Kis Antal Bálint, fia Máté, Mészáros György, fia Bertalan, Marcikó László, fia János, fia Benedek, testvére György, Bóna (?) Mihály, fia Máté, Mihály Ambrus, András Benedek, fia Pétör, Káló (?) János, fia György, Sali András, fia László, Tomás Dimitör, fia Balás, fia László, Seres Balás, fia Pétör, fia Albert, Bodovi (?) Imre, testvére Márton, Mészáros János "szólgá"-ja Albert, Kovács András, Gálos Tomás, Tomás "diák", fia Imre, Csigán Mátyás, fia Miklós, Kis Lőrinc Antal, Szeter (?) Tomás, fia Ambrus, Varga Ádám, Gálos Imre, van 110 juha, fia János, Nagy Jakab, veje János, Táma László, "szólgá"-ja Kelemen, Szabó Gáspár,

⁹ Damássy László bíró 1574-ben.

¹⁰ Bend?

fia Ambrus, Szabó György, Takács Seböstyén, fia János, Konád (?) Gáspár, fia György, "szolgá"-ja Albert, Petös György, "szolgá"-ja Imre, Petös János, fia Mihály, Petös Benedek, Retkes (?) János, fia István, Bucsi Pétör, van 125 juha, "szolgá"-ja Mátyás, Fehér Laos, "szolgá"-ja János, Szegi¹¹ János, fia Pál, Varga Pétör, Hacskör (?) Benedek, fia Menyhár, fia Tomás, Dajka Dimitör, fia Mihály, Bucsi Lukács, fia Lőrinc, fia Albert, Domokos Boldizsár, fia Gergely, Domokos János, fia Gergely, Agádi Gáspár, Kiler (?) Benedek, fia Gáspár, fia Dimitör, Marcsa Pál, fia Bálint, Bucsi Antal, fia Márton, fia Imre, Árpás Lőrinc, Domári Lukács, Pogán Balás, fia Mihály, Kis György Pétör, fia Gergely, János "diák", fia István, fia Benedek, "szolgá"-ja Mihály, Petös Orbán. Hánék száma: 75.

b) Gabonadézsmá, 1569

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1569/1, 2-4 ol. és 1569/2, 3. ol.

Batorkezzy desma registroma anno 1569

Demetrius Tanka, Lukach Buchy, Balthasar Dmonkos, Benedictus Geiler, Marcha Pal, Buchy Antal, Pogan Balas, Thama Marthon, Twkws Gaspar, Tóth János, Fekete Pál, Ladanj Matae, Ladanj Gwrgj, Kapoztas Istuan, Szekeres János, Tóth Peter, Mezzaros Balinth, Fekete Imre, Damasy Lazlo, Olle Mihalj, Varga Janos, Toth Gergelj, Dochy Antal, Nitraj Antal, Takach Benedek, Budaj Gergelj, Takach Alberth, Balogh Kelemen, Sandor Istuan, Cigan Pal, Segy Balas, Penzes Mate, Berechk Benedek, Bodo Jakab, Baika Jakab, Kis Pal, Kis Balinth, Mezaros Gwrgj, Petes Orban, Bona Mihalj, Andras Benedek, Kapj Janos, Szalaj Andras, Kelemen Andras, Damasy Demeter, Chehy Balas, Bodo Demeter, Gallos Thamas, Berechk Istuan, Cigan Mattias, Varga Istuan, Kis Lwrinch Antal, Varga Adam, Sertes Thamas, Juhaz Imre, Nagj Jakab, Tama Lazlo, Felnagy Gergelj, Szabo Gaspar, Takach Sebestien, Felnagi Gaspar, Petes Gwrgj, Retkes Janos, Buchy Peter.

¹¹ Széki?

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1569</u>	<u>1570</u>		<u>1569</u>	<u>1570</u>
(Tama Márton) ↘	x		Tót Gergely	x	x
Tökös (Tökés) Gáspár	x	x ↓	Szabó János		x
Tót János	x	x	Dóci Antal	x	x
{ Tót Márton		x	Ladányi István		x
{ Tama Márton	[x] ↑		Nyitrai (Dimitrei) Antal	x	x
Fekete Pál	x	x	Takács Benedek	x	x
Ladányi (Madányi) Máté	x	x	Budai Gergely	x	x
Ladányi (Madányi) György	x	x	Hajnal Balázs		x
Káposztás István	x	x	Takács Albert	x	x
Szekeres János	x	x	Balog (Balik) Kelemen	x	x
Kovács János		x	Sándor (Sander) István	x	x
Tót Péter	x	x	Cigány Pál	x	x
Kalmári János		x	Szegi Balázs	x	x
Mészáros Bálint	x	x	(Pénzes Máté) ↘	x	
Retkes László		x	Berecsk Benedek ⁺	x	x
Torbágyi Ambrus		x	Tót Kelemen		x
Fekete Imre	x	x	{ Kovács Jakab		x
Ovai János		x	{ Bodó Jakab	x	
Damási (Domári) László	x	x	Bajka Jakab	x	x
Lovas János		x	Nagypál Miklós		x
Csehi Máté		x	Szitás György		x
Olle Mihály	x	x	Kis Pál	x	x
Varga Benedek		x	{ Csikó Máté		x
Kovács Ferenc		x	{ Pénzes Máté	[x] ↑	x
Sörös Gáspár		x	Kis (Kisantal) Bálint	x	x
Péteri András		x	Mészáros György	x	x
Bene (Bend) János		x	Marcikó László		x
Füleki Gergely		x	(Petes Orbán) ↘	x	
Szomodi Mihály		x	Bóna Mihály	x	x
Varga János	x	x	Mihály Ambrus	x	x
Ender János		x	András Benedek	x	x
András István		x	Kapi (Káló) János	x	x

	<u>1569</u>	<u>1570</u>		<u>1569</u>	<u>1570</u>
Szalai (Sali) András	x	x	Tanka (Dajka) Demeter	x ↓	x
(Kelemen András) ↓	x		Bucsi Lukács	x	x
Damási (Tomás) Demeter	x	x	Domokos Boldizsár	x	x
Csehi (Seres) Balázs	x	x	Domokos János		x
{ Bodovi Imre		x	Agádi Gáspár		x
{ Bodó Demeter	x		Gellért (Kiler) Benedek	x	x
Mészáros János		x	Marcsa Pál	x	x
{ Kovács András		x	Bucsi Antal	x	x
{ Kelemen András	[x] ↑		Árpás Lőrinc		x
Gálos Tamás	x	x	Damási (Domári) Lukács		x
Tamás deák		x	Pogány Balázs	x	x
Berecsk István	x		Kisgyörgy Péter		x
Cigány Mátyás	x	x	János deák		x
Varga István	x		Petes Orbán	[x] ↑	x
Kislőrinc Antal	x	x	Összes név: 109	65	100
Sertés (Szeter) Tamás	x ↷	x	Valószínűleg azonos személyek:		5
Varga Ádám	x ↷	x	Háztartások száma: 103		
{ Gálos Imre +		x	Valószínűleg közös háztartások:		1
{ Juhász Imre	x		Áthelyezések: 4		
Nagy Jakab	x	x	Tisztázott névalakok: 12		
Táma László	x	x	Defterben nyájtulajdonos: 3		
Felnagy Gergely	x		Önálló szolgák: -		
Szabó Gáspár	x	x	Nők: -		
Szabó György		x	Hasonnevűek: -		
Takács Sebestyén	x	x			
Felnagy (Konád) Gáspár	x	x			
Petes György	x	x			
Petes János		x			
Petes Benedek		x			
Retkes János	x	x			
Bucsi Péter +	x	x			
Fehér Lajos		x			
Szegi (Széki) János		x			
Varga Péter		x			
Hacskor Benedek		x			

2. BUCSU (Búcs)

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 78. ol. 126.sz.

Bucus, falu

Menher (?) Lőrinc, fia Mátyás, Gergely "szóga", Csillag Ambrus, van 130 juha, fia Gergely, "szógá"-ja György, Hracskó András, testvére Kálmán, Gergely "szóga", Lengyel Máté, fia Lukács, testvére János, Sánta (?) Imre "szógá"-ja Pál, Máté Éliás, fia Gáspár, Kőszegi Benedek, Papp István, Hracskó Jakab, fia Pál, Bertus Mihály, fia János, Letkés László, fia Gál, Hracskó Dimitör, fia Dimitör, fia Pétör, Fehér István, testvére György, Droszláv Boldizsár, fia Benedek, Kopasz Albert, fia Menyhár, Varga Albert, van 100 juha, fia Antal, Vajda Gáspár, fia István, Vince Pétör, fia Máté, Hege-
düs István, fia Benedek, "szógá"-ja Benedek, Harki (?) Lukács, testvére László, Marcsa Jakab,¹² fia Ambrus, László "szolga".

Hánék száma: 20.

b) Báránydézsmá, 1568

1. DLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1568/1, 2. ol.

Bwcsy barran dezma

Chwłak Ambruz, Marychko Andras, Marychko Pal, Santha Jmre, Marychko Jakabne,
Warga Albert.

c) Gabonadézsmá, 1568

1. DLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1568/2, 5-6. ol.

Bwchwy bwza dezma

Ban Janos a biro

Nehez Leyrinch, Chwłak Ambruz, Marichko Pal, Santa Jmre, Marichko Gaspar, Paph Istewan, Marychko Iakab, Marychko Deymeyer, Nehez Istewan, Bolthezar Andras, Kochy Balint, Baycy Antal, Genge Istewan, Chaky Lwkach, Santha Lazlo.

¹² Marcsa Jakab 1574-ben bíró (dika).

Lakosságösszehasonlító táblázat

	1568	1570		1568	1570
	bár.	gb.def.		bár.	gb. def.
Bán János bíró ¹³	x	↓	{ Oroszláv Boldizsár, Boldizsár András } ¹⁴		x
Nehéz (Menher) Lőrinc	x	↓			x
Gergely szolga I		x	Kocsi Bálint	x	
Csulák (Csillag) Ambrus ⁺	x	x	Kopasz Albert		x
Maricsko (Hracsko) András	x	x	{ Varga Albert ⁺ fia Antal } Bajcsi Antal	x	x
Gergely szolga II (Maricsko Pál) ↓	x	x			x
Lengyel Máté		x	Vajda Gáspár		x
Sánta Imre	x	x	Vince Péter		x
Máté Illés		x	Gyenge (Hegedűs) István	x	x
Maricsko Gáspár	x		Csáki (Harki) Lukács	x	x
Köszegi Benedek		x	Marcsa Jakab		x
Pap István	x	x	{ Sánta László László szolga }	x	
Maricsko (Hracsko) Jakab(né)	x	x			
{ fia Pál } Maricsko Pál		(x)	Összeírtak: 31+2	6	16 24+2
	[x]	[x]	Áthelyezések és cserék: 1		
Bertus Mihály		x	Tisztázott névalakok: 6		
Letkés László		x	Defter szerint nyájtulajdonosok: 2		
Maricsko Demeter	x	x	Önálló szolgák: 3		
Nehéz(Fehér) István	x	x	Nők: 1		
			Hasonnevűek: 1		

¹³ Bán János bíró helye bizonytalan.

¹⁴ Esetleg András Boldizsár?

3. CSEKE

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 68. ol. 102.sz.

Cseke, falu

Bogdán Ambrus, fia Imre, Balás "szóga", Bogdán András, testvére Ambrus, Gyenös János, Bogdán Pál, testvére Ferenc, "szógá"-ja Lőrinc, Kis János, Imre Albert, fia Máté, fia Lőrinc, "szógá"-ja Mátyás, Tót Mátyás, fia Mihály, Benedek "bíró", Tapuska (?) Gergely, fia János, fia Jakab, "szógá"-ja Lőrinc, Tapuska Orbán, fia Gáspár, fia Pétör, Albert "szóga", Már Pétör, fia András, fia Gergely, Jánosa Antal, fia Ambrus, Onder (?) András, fia Orbán, fia Gergely, Jánosa Pétör, fia Gergely, fia Lőrinc, Özdek Barla, fia Jankó, fia Ferenc, "szolgá"-ja Tomás, Antal János, Dósa András, Dobó Lőrinc, fia Benedek, Bogdán András, testvére Ambrus, Csabai Ágoston, Endri István, fia Gáspár, Kovács Bálint, Tót Ambrus, Ács Lukács, Ács Pétör, Nagy Ambrus, Izsó János, Sapka Bálint, Antal Mihály, fia András, Antal András, Tót Pál, Szabó Pál, fia Petri, Áрмаi Bercik, fia János, fia Mihály, László Orbán, László Pál, Tót Gergely, fia János, Dobiló Bertalan, Für Kelemen, Kantár Bálint, Gágócs Kelemen, Gázsó Gyenös, Nagy Pál Ferenc.
Hánék száma: 15.

b) Bordézsma, 1568

1. OLT, E 159, 152.cs. Esztergom megye, 1568/3, 12. ol.

Ceke

Gregorius Tapwsska, Lucas Mayro, Franciscus Maskas

c) Gabonadézsma, 1573

1. OLT, E 159, 152.cs. Esztergom megye, 1573/1.

Ceke buza kilenc.

Bondor Andras birosagaba

Badan András, Armay Pal, Imreo Albert, Mark Peter, Tapuska Gergely, Noboyza Antal, Noboyza Peter, Bogdan Marthon, Feordeos Balla, Dobo Leorincz.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1568</u>	<u>1570</u>	<u>1573</u>		<u>1568</u>	<u>1570</u>	<u>1573</u>
Badány (Bogdán) Ambrus		x	x	Kovács Bálint			x
Balázs szolga		x		Tót Ambrus			x
Bogdán András I.		x		{ Ács Lukács Majro Lukács			x
Gyenes Pál		x			x		
{ Bogdán Pál Ármai Pál		x		Ács Péter			x
			x	Nagy Ambrus			x
Kis János		x		Izsó János			x
Imre Albert		x	x	(Sapka, Sinka) Bálint			x
Tót Mátyás		x		Antal Mihály			x
Benedek bíró		x		Antal András			x
(Márk Péter) ↘			x	Tót Pál			x
Tapuska Gergely	x	x	x	Szabó Pál			x
Tapuska Orbán		x		Ármai Bercsik			x
Albert szolga		x		László Orbán			x
Márk (Már) Péter		x	[x] ↗	László Pál			x
Nobojsza (Jánosa) András		x	x	Tót Gergely			x
Bondor (Onder) András		x	x	Doboló Bertalan			x
Nobojsza (Jánosa) Péter		x	x	Für Kelemen			x
Bogdán Márton			x	Kantár Bálint			x
Füzdös (Özdek) Balla		x	x	Gágócs Kelemen			x
Antal János		x		Gaszó Dénes			x
Dózsa András		x		{ Nagy Pál Ferenc Macskás Ferenc			x
Dobó Lőrinc		x	x		x		
Bogdán András II.		x		Összes név: 48	3	44	11
Csabai Ágoston		x		Összevonásokkal: 45			
Endri István		x		Áthelyezés: 1			
				Tisztázott névalak: 4			
				Defterben nyájtulajdonos: -			
				Önálló szolga: 2			
				Nők: -			
				Hasonnevűek: 1			

4. CSÚZ

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 145. ol. 295.sz.

Csúsz, falu

Mészáros György, fia Jakab, Szakács István, fia Mihály, Szakács Gergely, fia Kelemen, Juhász Jakab, van 100 juha, "szógá"-ja György, Cse Benedek, van 80 juha, fia Lukács, "szógá"-ja Bertalan, Fazikas Márton, fia Tomás, Berecski Imre, fia Orbán, Szabó Máté, fia Lőrinc, Gerdi (?¹⁵) Berecski, fia István, Gyűrűs János, Bajcsa Máté, van 70 juha, "szógá"-ja Imre, Orbán Lőrinc, Tót Együd, Fazikas Dimitor, Kakati Pál, Nagy János, Morincsa István, "szógá"-ja Bertalan, Mocsí Gáspár, fia János, Kis Benedek, fia Pétör, Zsibát (?) Pétör, fia Máté, fia Bálint, Tót Vince, Morincsa Ferenc, Tomokos Mihály, Ramocsa Farkas, Bági Borlabás, fia Benedek, Erős Kelemen, fia Lukács, Galgócs Albert, Pásztor András, Dancsi Albert, fia Ambrus, Kis Tomás, fia Albert.

Hánék száma: 20.

b) Gabonadézsmá, 1569

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1569/1-5. old.

Chuzy desma

Kis Benedek, Toth Vince, Nagj Vince, Maros Ferencz, Damokos Albertne, Sember Peter, Ramocha Farkas, Dobos Matas, Danch Alberth, Baczmegey Balas, Galgocz Alberth, Bella Jakab, Sel Gyewrgj, Mezaros Mihalj, Zakach Gergelj, Juhaz Jakab, Ceh Benedek, Fazekas Marthon, Berechk Imre, Zomin Mate, Bereck pogar, Pancze Mate, Fazekos Demeter, Moroch Istvan, Moroch Gergelj, Moczÿ Mihalj.

¹⁵Gazdi ?

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1569</u>	<u>1570</u>		<u>1569</u>	<u>1570</u>
{ Mészáros György		x ↓	Erős Kelemen		x
{ Mészáros Mihály	x		Dobos Máté	x	
Szakács István		x	Galgocs Albert	x	x
Szakács Gergely	x	x	Pásztor András		x
Juhász Jakab ⁺	x	x	Bácsmegyei Balázs	x	
Cseh Benedek ⁺	x	x	Dancs Albert	x	x
Fazekas Márton	x	x	Kis Tamás		x
Berecski Imre	x	x	Balla Jakab	x	
Szomin (Szabó) Máté	x	x	Szél György	x	
Berecsk polgár (gazdi)	x	x	Összesen: 40 név	26	30
Gyűrűs János		x	Csere: 1		
Panca (Bajcsa) Máté ⁺	x	x	Tisztázott névalakok: 4		
Orbán Lőrinc		x	Összevonások: 3		
Tót Egyed		x	Közös háztartás: -		
Fazekas Demeter	x	x	nyájtulajdonos: 3		
Kakati Pál		x	Önálló szolga: -		
Nagy János		x	Nők: 1		
Morocs (Morincsa) István	x	x	Hasonnevűek: -		
Morocs Gergely	x				
{ Mocsi Gáspár		x			
{ Mocsi Mihály	x				
Kis Benedek	x ↓	x			
Zsibát Péter		x			
Tót Vince	x	x			
Nagy Vince	x				
Maros (Morincsa) Ferenc	x	x			
{ Domokos Albertné	x				
{ Domokos Mihály		x			
Zsombor Péter	x				
Ramocsa Farkas	x	x			
Báti Barnabás		x			

5. FARNAD

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m., 76-77. old. 124.sz.

Farnad, falu

Fülöp (?)¹⁶ Balás, fia János, Bander (?) Gergely, fia Mihály, Fekető Gergely, fia János, fia Gyenős, Lese (?) János, fia Albert, Bozók Márton, fia Gergely, Nikusit (?)¹⁷ András, fia Miklós, Bernát Kelemen, testvére Jakab, testvére Albert, fia Borlabás, Bakács Tomás, "szóga"-ja Márton, Kun Simon, testvére István, Goda Ferenc fia János, Szalai György, fia János, Kelemen István, fia Jakab, Szenté Ambrus, testvére Ferenc, Tardos János, fia Gáspár, Fodor János, testvére Simon, testvére Jakab, Farkas Dimitör, fia Lőrinc, testvére János, Fóris János, fia István, Kohad Borlabás, testvére Máté, Drabai (?) György, testvére Lukács, Fóris Dimitör, testvére Tomás, fia János, Vaska Pál, András "szóga", Hencs (?) Ferenc, fia Mihály, testvére Gergely, testvére Kálmán, Kovács Ferenc, fia Orbán, testvére András, fia Kelemen, Gál András, testvére Benedek, Kocs Albert, fia Márton, testvére Borlabás, fia János, Gál Benedek, Bálváni Mátyás, fia Mátyás, "szóga"-ja Bálint, Óhad Imre, fia Lukács, Nikusit Orbán, fia Gáspár, "szóga"-ja Albert, Csapó István, fia Benedek, testvére Jakab, Karácson István, fia György, Csikós Mátyás, testvére Sebestyén, Kis János, fia Balás, Horvát Mihály, "szolgá"-ja Pál, testvére Albert, fia János, Gusztor (?) Máté, fia András, testvére Adorján, Együdfi János, testvére Ambrus, testvére, Benedek, István "szóga", Szaros Bálint, fia János, testvére Mihály Érdemös (?) Tomás, testvére Bálint, testvére Simon, György "szóga", Csernovács Mihály, testvére András, "szóga"-ja Orbán, testvére Imre, testvére János, Alföldi Jakab, Varga Tomás, Alföldi Lőrinc, Tót László, Alföldi Simon, Bátor Lukács, Vitális Máté, Pásztor Pétör, Albert "szóga".

Hánék száma: 38.

b) Báránydézsmá, 1568

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, fc. 1568/1, 2.old.

Farnady barran dezma 1568

Wakararch Thamas.

¹⁶ Kulit? Valóságban Kulin.

¹⁷ Bikusil? Valóságban Pünkösdi.

c) Gabonadézsmá, 1568

1. OLT, E 159, 152. cs. Eszt. megye, fc. 1568/2. 6-8. old.

Farnady bwza kylenced

A biró Zalay Geyrgy. Kelemen Istwan, Iffyw Ferench, Zenthe Ambrwz, Tartos János, Gregorius Fhyleky, Johannes Fodor, Johannes Foryz, Barnabas Kwhad, Lwkas Afeyldy, Demetrius Foryz, Matheus Kwhad, Paulus Paska, Faranciscus Hench, Gregorius Hench, Matias Cykos, Johannes Kys, Emericus Mezaros, Albertus Mwssas, Matheus Bander, Johannes Egedfy, Michael Grywach, Blasium Kwlin, Gregorius Fekete, Johannes Besse¹⁸ Martinus Bozok, Thomas Wakarch, Laurencius Pozar, Georgius Kwn, Franciscus Goda, Gregorius Santho, Kwnak Jakab.

d) Bordézsmá, 1568

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, fc. 1568/3, 9-11. old.

Anno Dom. 1568. Regestum super vina decimae ac nonalia de Farnad.

Sthephanus Kelemen, Franciscus Yffy, Ambrosius Geac, Joannes Thordos, Gregorius Fyleky, Jacobus Bermad, Sthephanus Karachyon, Joannes Fodor, Joannes Foris, Andreas Kowachy, Barabas Kwlad, Barabas Pocy, Laurencius Farkas, Georgius Drynay, Lvkas Alffody, Thomass Cury, Demetrius Foris, Matteus Kwlad, Paulus Passka, Franciscus Henchey, Gregorius Hency, Franciscus Kowacy, Andreas Korachon, Blasium Mark, Paulus Gal, Albertus Pocy, Geonissius Gal, Mattyas Baluany, Emericus Kwlad, Urbanus Pjkesdj, Sthephanus Hallo, Karys, (?), Mattyas Cykos, Joannes Kys, Albertus Mussas, Emericus Mezaros, Joannes Paska, Matteus Pata, Mantes Bonder, Valentinus Kelemen, Albertus Bernad, Benedictus Sere, Joannes Egeffw, Michael Lot (Tot?), Jacobus cantor, Olemes (Clemens?) Nagy, Laurencius Pula, Albertus Puthyay (Pucsi? Kutyai?), Petrus Kunad, Valentinus Ssarmass (=Szarvas), Gasparus Fekete, Simon Kwraly, Thomass Wamoss, Emericus Fewssy, Michael Kryuachy, Bozok János, Emericus Halo, Joannes Sybay, Demetrius Sybay, Blasius Kwlyn, Gregorius Fekete, Joannes Besse, Mattus Bozok, Andreas Pjnkesdj, Clemens Benad (=Bernat), Thomass Wakachj, Laurencius Possar, Georgius Kwn, Franciscus Goda, Jacobus Dely, Niculaus Kowachy, Gregorius Santho, Sanislaus Tot, Antonius Varga, Niculaus Kwnach.

¹⁸ Bese János bíró, 1574-ben.

e) Bordézsma, 1573

1. OLT, E 159, 152, cs. Esztergom megye, fc. 1573/2, 5-6. old.

Farnady tized kylenchied borrol walo registrom. 1573

Beryny Ianos, Chykos Sebestien, Kys Janos, Petew Aderian, Mezaros Imreo, Kelemen Balint, Anda Pal, Bernat Albert, Sere Benedeok, Zarwas Balint, Farkas Deomeoteorne, Kwraly Georgy, Crywachy Mihali, Fabyan Winchiene, Hallo Imreo, Hallo Istwanne, Sybay Janosne, Sibay Deomeoteor, Kwlyn Balas, Bese Janos, Bese Marton, Pinkewsdy Andras, Bernat Kelemen, Wakorchy Tamas, Posar Lewrinchy, Zegedy Antal, Kwn Simon, Zeke-res Albert, Egiedfy Janos, Goda Ferenchy, Orban deyak, Kwnak Janosne, Santo Gergeoly, Santo Myhaly, Miklos Kowachy, Kelemen Istwan, Ifiw Ferenchy, Zente Ambrws, Tartos Janos, Fileky Gergeoly, Bozok Janos, Bernath Jakab, Fodor Simon, Kwnak Jakab, Farkas Leorinchy, Pochy Borlobas, Drinay Georgy, Alfeoldy Lwkachy, Ifiw Istwan, Foris Deomeoteor, Foris Janos, Paska Palne, Henchy Myhaly, Henchy Gergeoly, Karachion Andras, Gal Pal, Kowachy Ferenchy, Pochy Marton, Kowachy Dieneosne, Gal Benedewk, Balwany Mathias, Pinkewsdy Orban.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1568</u>	<u>1570</u>	<u>1573</u>		<u>1568</u>	<u>1570</u>	<u>1573</u>	
	gb.	bor.	def.	bor.	gb.	bor.	def.	bor.
Kulin (Fülöp) Balázs	x	x	x ↓	x	x		x	x
Bander Gergely			x			x		
Fekete Gergely	x	x	x		x	x	x	x
Bese (Lese) János	x	x	x	x	x	x		x
Bese Márton				x				x
{Bozsok Márton}	x		x			x		x
{Bozsok Máté}		x				x		
Pünkösdi (Nikusit) And.		x	x	x	x	x	x	
Bernát Kelemen		x	x	x			(x)	
Varkocs (Vakarcs, Bakács) Tamás	x	x	x	x				x
Posát Lőrinc	x	x		x				x
Szegedi Antal				x			x	[x] ↓
{Kun Simon}			x	x			(x)	
{Kun Gergely (György)}	x	x				x		x
Szekeres Albert				x	x	x	x	[x] ↓
(Egyedfi János) ↓				x		x		
Goda Ferenc	x	x	x	x	x	x	x	x
Orbán deák				x			(x)	
Kunák Jánosné				x	[x] ↓	[x] ↓		
Szántó Gergely	x	[x] ↓		x		x		
Szántó Mihály		x		x		x		x
{Deli Jakab}		x					x	x
{Kunák Jakab}	x			[x] ↓			(x)	
Kovácsi Miklós (kovács)		x		x		x		x
Szalai György, bíró	x ↓		x					x
(Szántó Gergely) ↑	x	x				x		
Tót Szaniszló		x			x	x	x	x
Varga Antal		x						x
Kunács Miklós		x			x	x		
Kelemen István	x	x ↓	x	x	x	x	x	x
Ifjú Ferenc	x	x		x			x	

	<u>1568</u>	<u>1570</u>	<u>1573</u>		<u>1568</u>	<u>1570</u>	<u>1573</u>	
	gb.	bor.	def.	bor.	gb.	bor.	def.	bor.
Hencs Ferenc	x	x	x	Pata Máté		x		
{ fia Mihály Hencs Mihály }			(x)	{ Bander (Gusztor) Máté testvére Adrián Pető Adrián }	x	x	x	
{ Gergely, Ferenc testvére Hencs Gergely }			(x)				(x)	[x]↑
	x	x		Kelemen Bálint		x		x
{ Kovácsi Ferenc testvére András Karácsony András Márk Balázs Gál András Gál Pál (Kovács Ferenc)↑ Pocsi (Kocs) Albert fia Márton Pocsi Márton Kovács Dénesné Gál Dénes Gál Benedek Bálványi Mátyás Kulád (Ohad) Imre Pünkösdi (Nikusit) Orbán Halló (Csapó) István(né) Karácsony István Karics Berényi János Csikós Mátyás testvére Sebestyén Csikós Sebestyén Kiss János Horvát Mihály (Pető Adrián)↓ Mészáros Imre Muszos Albert Paska János	x	x	[x]↓	Anda Pál				x
			(x)	Bernát Albert		x		x
	x			Sere Benedek		x		x
	x			Egyedfi János	x	x	x	[x]↑
		x		Tót Mihály		x		
			x	Jakab kántor		x		
			x	Nagy Kelemen (Ólimes)		x		
			x	István szolga			x	
	x	x		Pula Lőrinc		x		
			(x)	Pucsa (Kutyai) Albert		x		
			x	Kunád Péter		x		
			x	Szarvas (Szaros) Bálint		x	x	x
	x		x	(Farkas Demeterné)↑				x
		x	x	Fekete Gáspár		x		
	x	x	x	Kuráli Simon		x		
	x	x		Kuráli György				x
	x	x	x	Vámos (Erdemes) Tamás		x	x	
	x	x	[x]↓	Füssi Imre		x		
	[x]↑	x		György szolga				x
	x			Krivács (Csernovács) Mihály	x	x	x	x
			x↓	Alföldi Jakab				x
	x	x	x	Varga Tamás				x
			(x)	Alföldi Lőrinc				x
			x	Tót László				x
	x	x	x	Alföldi Simon				x
			x	Bátor Lukács				x
			x	Vitális Máté				x
	x	x	x	Pásztor Péter				x
	x	x		Albert szolga				x

folytatás

	<u>1568</u>	<u>1570</u>	<u>1573</u>
	gb.	bor.	def. bor.
Fábián Vincéné			x
Bozsok János	x		[x]↑
Halló Imre	x		x
(Halló Istvánné)↑			x
Zsibai János(né)	x		x
Zsibai Demeter	x		x

Összes név: 114+10 32 75 51+10 62

Összevonások: 18

Háztartások: 96

Tisztázott névalakok: 16

Átvitelek: 12

Defterben nyájtulajdonosok: -

Őnálló szolgák: 3

Nők: 7

Hasonnevűek: -

Farnad, névösszehasonlító táblázat

Megjegyzések:

a) Az 1568. évi gabonadézmát magyarul kezdi és fejezi be az összeíró, de közepét latinul írja.

b) Az egyeztetéshez elég sok áthelyezés szükséges: ugyanaz a személy, esetleg testvére vagy özvegye (felesége) a törzshelytől vagy a családfőtől elég messze levő helyen van összeírva.

Pl. Kulád Barabás és Kulád Máté, Farkas Demeter és Demeterné stb.

c) Egy ritka keresztnév is vezethet azonosság feltételezéséhez: Bander Máté testvérét Adorjánnak hívják, majdnem közvetlenül mellette van egy Pető Adorján. Ez a keresztnév egyetlen másik esetben sem fordul elő, ezért feltételezem a két személy azonosságát.

d) A defter összeírja Gál András és testvérét Benedeket, sem Gál Benedek, sem más Benedek keresztnévű nem szerepel a környéken, viszont Gál András helyén szerepel bordézsmajegyvezetőkben kétszer is Gál Pál, aki nincs összeírva a defterben. Az egy helyen való előfordulás alapján a közös háztartás mégis feltételezhető.

e) Farnad 1568. évi bordézsmajegyvezetőjében (vagy jegyzéke után) szerepelnek zselizi, damási, törei és vezekényi szőlősgazdák, akikről nem állapítható meg, hogy saját szőlőhegyeik után vagy farnadi extraneus-szőlők után vannak-e itt összeírva. Neveik nem egyeznek a defter névanyagával sem Farnadnál, sem a többi helységnél.

Farnadi extraneusok

1568. Farnad bordézsmája

ld. OLT, e 159, 1568/2, 11.o. 152.cs. Com. Strg.

Selez: Staphanus Balogh, Vicencius Balogh, Franciscus Kwlcár. Tore: Benedictus Tolway, Benedictus Bozok, Mattus Kycer, Joannes Balogh, Joannes, Valentinus ...
Vezeken: Egignus Molnar. Damas: Georgius Jaz, Joannes Harcho, Melkior Veres, Gregorius Doka, Valentinus Geory, Mattus Balass, Nicolaus Geroniay.

1573. Farnad bordézsmája

ld. OLT, e 159, 152.cs. com. Strig. 1573/2, 7.o.

Wydekyek, Fige Petewr, Kwchiar Orban, Toth Gergely, Kozma Peteor, Bagdan Ambrws, Balogy Istwan, Balogy Balas, Kys Balint Antal, Balogy Albert, Monar Balinth, Harchia Borbas, Dewbre Orban, Doka Deomeoteor, Balas Maté, Ongrane, Somogy Mate, Weorews Albert, Goroniay Jmreo.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1568</u>	<u>1573</u>		<u>1568</u>	<u>1573</u>
Fige Péter		x ↓	{ Molnár Egyed (Vezekény)	x	
{ Kulcsár Ferenc (Zseliz)	x		{ Molnár Bálint		x
{ Kulcsár Orbán		x	Jász György (Damás)	x	
Tót Gergely (1.Cseke)		x	{ Harcsa János	x	
Kozma Péter (1.Jászfalu)		x	{ Harcsa Borbás		x
Bogdán Ambrus (1.Cseke)		x	(Veres Menyhért) ↓	x	
Balog István	x	x	Döbre Orbán		x
{ Balog Vince	x		{ Doka Gergely	x	
{ Balog Balázs		x	{ Doka Demeter		x
(Kulcsár Ferenc)	x		Győri Bálint	x	
Kisbálint Antal		x	Ongráné		x
Tolvaj Benedek (Töre)	x		Somogyi Máté (1.Cseke)		x
Bozsok Benedek	x		{ Veres Menyhért	[x] ↑	
Kicsér Máté	x		{ Veres Albert		x
{ Balog János	x		{ Goronyai Miklós	x	
{ Balog Albert		x	{ Goronyai Imre		x
? János	x		Összes név: 33	17	18
? Bálint	x		Áthelyezések: 2		
			Közös háztartás: 8		
			Háztartások: 25		
			Nő: 1		

Megjegyzés:

a) Összeírási sorrend: 1573. mivel ott egységes felsorolás van.

b) Azok, akik 1568. évi adózóval közös háztartásban vannak, feltételezhetően rokonaik, és ugyanoda valósiak.

c) Az 1573-as jegyzékben szerepel 3 olyan adózó, aki 1568-ban még más helységeben: Csekén vagy Jászfalun volt bordézsmaiban. Egy másik jászfalusi: Szakálás Albert 1573-ban már mint farnadi van borjegyzékben, és ez a helyváltoztatás még több másiknál fennállhat.

d) Az 1568-as összeírásban jelzett helységek neve csak a legelső személy nevénel van megemlítve zárójelben. 1568-ban két adózó családneve hiányzik.

e) A farnadi extraneusok között első megvizsgálásra nem találtam csak azokból a helységekből való adózókat, amelyek Farnaddal együtt vannak összeírva. Átvándorlás azonban máshonnan is történhetett, ennek a kivizsgálása és kielemezése túl messzire vitt volna.

6. FÜR

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos. i.m. 149? old. 309. szám.

Für, falu

Sár Máté, van 100 juha, fia János "szógá"-ja István, Kis Lukács, van 40 juha, fia János, Nána János, fia Palkó, Kriskó Balázs, Pál István, "szógá"-ja Bertalan, Kondás Bálint, fia János, "szógá"-ja János, Szitás István, fia Palkó, Nagy István, van 125 juha, fia Albert, fia János, Száz Pál, "szógá"-ja Albert, Forgás György, fia Bálint, Tót Imre testvére Pétör, Dicső Miklós, Koncsur Balás, fia György, Nagy Pétör, fia Pál, fia Gergely, Száz Imre, fia Jakab, fia Gergely, Petős Lőrinc, "szógá"-ja István, Pál András, Csolak István, fia Sebestyén, Bódva¹⁹ Gergely, fia Kelemen, "szógá"-ja Pétör, Száz Bálint, fia Dimitör, fia Ferenc, Szabó Pétör, Bogár György, Dicső Ambrus, fia János, Pásztor Benedek, veje Gáspár.

Háne: 15.

b) Gabonadézsma, 1569

1. OLT, E 159, 81. cs. Esztergom megye, 1569/2. 6.old.

Fwrÿ Desma

Kis Lukacz, Denezw Miclos, Kriskw Balas, Zaz Marthon, Pal Istvan, Kontas Balint, Jsten Janos, Zazi Peter, Zitas Istvan, Besseniew Benedek, Nagj Istvan, Szabo Gergelj, Zaz Pal, Jsten Balinth, Peter Lwrincz, Toth Matthias, Forgacz, Gywrgj, Sabo Lvkacz, Toth Imre, Devczw Miclos, Nagÿ Peter, Zaz Imre, Jsten Antal, Pal Andras, Jsten Lwrincz, Kis Janos, Chuliak Istvan, Bodom Gergelj, Zaz Balinth, Kozma Istvan, Adam Janos.

¹⁹ Bodon?

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1569</u>	<u>1570</u>		<u>1569</u>	<u>1570</u>
Sár Máté ⁺		x↓	Isten Antal	x	
Kis Lukács ⁺	x↓	x	Petes Lőrinc	[x]↗	x
Nána János		x	Pál András	x	x
(Dencső Miklós)↘	[x]↘		Isten Lőrinc	x	
Kriszta Balázs	x	x	Kis János	x	
(Szász, Száz) Márton ²⁰	x		Csulák (Csolak) István	x	x
Pál István	x	x	Bodom (Bodon, Bodva) Gergely	x	x
Kondás Bálint	x	x	(Szász, Száz) Bálint	x	x
Isten János	x		Szabó Péter		x
(Szász, Száz) Péter	x		Bogár György		x
Szitás István	x	x	Kozma István	x	
Besenyő Benedek	x		Dencső(Döcsü, Dicső) Ambrus ²²		x
Nagy István ⁺	x	x	Pásztor Benedek		x
Szabó Gergely	x		<u>Ádám János</u>	x	
(Szász, Száz) Pál	x	x	Összes név: 37	30	24
Isten Bálint	x		Tisztázott névalakok: 4		
(Petes Lőrinc)↘	x		Áthelyezések és cserék: 2		
Tót Mátyás	x		Összevonások: -		
Forgács (Forgás) György	x	x	Háztartások: 37		
Szabó Lukács	x		Nyájtulajdonosok: 3		
Tót Imre	x	x	Őnálló szolgák: -		
Dencső (Döcsü, Dicső) Miklós ²¹	x	x	Nők: -		
Koncsur Balázs		x	Hasonnevűek: -		
Nagy Péter	x	x			
(Szász, Szász) Imre	x	x			

²⁰ Több adózó családneve Szász vagy Száz; a defter olvasata "Száz", de számnevek nem szerepelnek egyébüttl nevekként. A dézsmajegyzék "Szász" olvasata ("Záz") kézenfekvő lenne de nem bizonyítható.

²¹ Dencső Miklós kétszer szerepel, de valószínűleg u.az a személy: első esetben csak búzát adott, a másodikban csak zabot, tehát valószínűleg elmaradt szolgáltatást írtak be egyik helyen. A törzshelye a második.

²² A defterben szereplő Dicső Ambrus is valószínűleg Dencső Ambrus, "Dicső" család-név más jegyzékekben ismeretlen.

7. GUG

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 99-100. old.182.sz.

182. Gug, falu

Gál János, Darvas János, "szógá"-ja Jani, Benedek "biró" "szógá"-ja János, Király András, fia Gvenis, Csontos Gergely, fia Bálint, Kupa Mihály, fia János, testvére Borlabás, "Szógá"-ja Pál, Tebes (?²³) Bálint, fia Balás, testvére András, testvére Márton, testvére Gyenis, "szógá"-ja Balás, "szógá"-ja Pál, Fekecs Ambrus, fia Farkas, Fekecs István, Tenkes (?) János fia Bálint, Mihály "szóga", Gál Lőrinc, testvére Miklós, testvére Lőrinc, testvére Mihály, "szógá"-ja Máté, Fodor István, "szógá"-ja Dimitör, testvére János, Tóth András, Józsa Albert, fia Farkas, Kőszegi Lukács, "szógá"-ja Márton, Tót Máté, fia Benedek, Antos (?) Pétör, Tebes (?²³) György, testvére András.

Hánék száma: 16.

b) Búzádzsma, 1573

1. OLT, E 158. 152. cs. Esztergom megye, 1573/3, 12. old.

Gugy buza tyzed

Pethes Tamass, Pethes Marton, Fekech Ambrtus, Gal Barla, Vyn Gal Lorynch, Molnar Tamass.

²³ Tebes (=Petes?) Ez egyezik a magyar forrással.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1570</u>	<u>1573</u>		<u>1570</u>	<u>1573</u>
Gál János	x		Józsa Albert	x	
Darvas János	x		Köszegi Lukács	x	
Benedek bíró	x		Tót Máté	x	
Király András	x		Antos Péter	x	
Csontos Gergely	x		Petes (Tebes) György	x	
Kupa Mihály	x		Molnár Tamás		x
Petes (Tebes) Bálint	x		Összeírtak: 23+2	19	6
{ fia Balázs ²⁴ }	(x)		Áthelyezések és cserék: 19		
{ Petes Tamás }		x	Tisztázott névalakok: 2		
{ Márton, Bálint testvére }	(x)		Összevont személyek: 2		
{ Petes (Tebes) Márton }		x	Közös háztartások: 1		
Fekecs Ambrus	x	x	Háztartások: 21		
Fekecs István	x		Defterben nyájtulajdonos: -		
Tenkes János	x		Önálló szolgák: 1		
Mihály szolga	x		Nők: -		
(vén) Gál Lőrinc ²⁵	x	x	Hasonnevűek: -		
Gál Barabás		x			
Fodor István	x				
Tót András	x				

²⁴ Tamás keresztnévű nem fordul elő a defterben, Petes Bálintnak van egy Balázs nevű fia, amely név esetleg a valóságban Tamás, és így azonos lehet a dézsmában szereplő Petes Tamással.

²⁵ A defterben szereplő Gál Lőrincnek van egy Lőrinc nevű testvére, de családfő igen valószínűleg az idősebb. A dézsmajegyzék bizonyára az idősebbet írta össze a "vén" jelzővel.

B. JÁSZFALU

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 126. old. 254. sz.

Jász Falu, falu

Csikur Albert, fia Ferenc, fia Pál, testvére Mátyás, Seres Pál, fia János, fia Márton, fia Mihály, Albert "szóga", van 100 juha, Szemer²⁶ Ambrus, fia Palkó, "szógá"-ja András, Koma (?²⁷) Mihály, fia Balás, fia Albert, Seres Lukács, fia Ambrus, fia Balás, Tót János, fia Pál, "szógá"-ja János, Ürü Ambrus, fia Benedek, fia Albert, Nagy Pétör, fia Mihály, Varga János, fia Ambrus, Seres Mihály, fia Pál, Tót István, fia Balás, fia Palkó, Kálmán "biró", fia István, fia András, Gál Máté, testvére Gergely, van 50 juha, Beller (?²⁸) Ambrus, Káta Albert, fia Pál, fia András, "szógá"-ja Balás, Gyenős Balás, fia Pétör, "szógá"-ja Gyurkó, Barócz Albert, van 100 juha, fia Máté, fia János, "szógá"-ja Lőrinc, Kender Bálint, testvére Pétör, van 50 juha, Barócs Jakab, fia Pál, Szemere Gergely, fia Miklós, Mike (?) Pétör, testvére Pétör, Berecs Pétör, fia Miklós, Barócs Gergely, Suráni János, Filip Máté, fia Imre, fia István, Pucsa Pál, fia Balás, Sipos János, Barócs Pétör, "szógá"-ja István, Pásztor Balás, Mészáros Farkas.

Hánék száma: 30.

b) Bordézsmá, 1568

1. OLT, E. 159. 152.cs. Esztergom megye, 1568/3. 12. old.

Jaszfaló

Petrus Kozma, Mattias Sakalos, Albertus Zekeres, Gregorius Barach.

Névegyezési tábla: egyetlen egyezés van: Baracs Gergely.

defter: 31 név, bordézsmá: 4 név, összesen: 34 név.

Helyesbített névalak, összevonás, áthelyezés: -

Defterben nyájtulajdonos: 4

Önálló szolga: 1

Nők és hasonnevűek: -

²⁶ Szemere?

²⁷ Koca? Kocsa?

²⁸ Ieller? esetleg Geller(t)?

Megjegyzés:

Fekete Lajos Jászfalut Komárom megye északkeleti sarkába helyezi, Kolta és Csuz közé. (ld. id. m. 126. old. 154.sz.). Említ egy másik Jászfalut is Esztergom megyében (id. m. 116. sz.), de ez a defter tanúsága szerint lakatlan. Esztergom megye dikái 1531-74 között nem említenek Jászfalut.

Az Esztergom megyei 1568. évi bordézsmajegyzék Jászfalut Farnad, Kural, Damás és Vezekény helységekkel együtt sorolja fel, tehát inkább Esztergom és Bars megyék határán. De tekintve, hogy a dézsmajegyzékek néha távoleső helységeket is felsorolnak együtt, és hogy a két jegyzék között van névegyezés, a két helység azonosságát feltételesen elfogadtam.

9. KÉTYI (Ketye, Kéty)

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 93. old. 162.szám

Kéty, falu.

Gora Simon, testvére Antal, Gora Albert, fia Benedek, Dimitör István, testvére Gáspár, Naszádos Márton, Imre "biró", fia János, Dimitör Albert, Csirke Balázs, testvére Mihály, Gora János, Ferenc "szóga", Dimitör András, fia Gergely, Gál "szóga", Tót András, testvére István, Pásztor Gergely.

Hánék száma: 10.

b) Gabonadézsma-jegyzék, 1573

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1573/1. 4.old.

Kety. Gara Albert, Gara Antal, Gara Simon, Jromos Balas, Demeter Istvan

Megjegyzés:

Az 1574-es dika-jegyzék szerint a bíró Cheorghe Balas.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1570</u>	<u>1573</u>		<u>1570</u>	<u>1573</u>
Gara (Gora) Simon testvére Antal	x ↓	x ↗	Gál szolga	x	
	(x)	x	Tót András	x	
Gara Antal		x	<u>Pásztor Gergely</u>	<u>x</u>	
Gara (Gora) Albert	x	x ↘	Összesen: 15+1	13	5
Jromos (?) Balázs		x	Tisztázott névalakok: 2		
Demeter István	x	x	Áthelyezések: -		
Naszáros Márton	x		Csere: 1		
Imre biró	x		Összevonások: 1		
Demeter Albert	x		Közös háztartás: 1		
Csörge (Csirke) Balázs	x		Háztartások: 14		
Gara János	x		Nyájtulajdonos: -		
Ferenc szolga	x		Önálló szolga: 2		
Demeter András	x		Nők és hasonnevűek: -		

10. KURÁL

Névanyagok jegyzékek

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 54.old. 68. szám

Kural, falu

Kosár Benedek, fia Imre, Mátyás szluga, Tót Miklós, fia Dimján, testvére Ferenc, Vire (?) Bálint, fia Gergely, Sós Pál, fia Antal, fia Mihály, Varcsek Péter, fia Farkas, Márton szluga, Tarcsa (?) Gyenös, fia Petko, Máté szluga, Harcsa Lőrinc, fia Albert, Tót Márton, fia János, Tót Albert, Simin Máté, fia Petko, Vindis (?) Pál, fia Pál, Barcsik Bálint, fia Lackó, Kelemen szluga, Gyenös biró, fia Tomás, fia Mihály, Pásztor Dimitör.

Hánék: 15.

b) Bordézsmá, 1568

1. OLT, E 159. Esztergom megye, 81 cs. 1568/1. 11.old.

Kwraly

Nicolaus Toth, Petrus Laszyk, Gregorius Laszyk, Barobas Kwsstar,²⁹ Martinus Toth, Laurentius Toth, Mattheus Simon, rel. Bertokne, Antonius Tot, Valentinus Laszyk, Stephanus Lacyk, Laurencius Bohos, Andreas Bohos, Benedictus Vege, Blassius Bertok, Benedictus Kwstor, Valentinus Bibyc.

c) Bordézsmá, 1573

1. OLT, E 159, Esztergom megye, 81 cs. 1573/2. 6. old.

Kwralyak

Balint deyak, Kys Tamas, Bartok Balas, Kostar Benedek, Bibichy Bálint, Toth Myklos, Sos Pál, Lecith Petewr, Lacik Balint, Lacith Gergely, Harchia Dieneos, Harchia Leorinchy, Kostar Borbas, Tot Marton, Tot Lerinchy, Paska János, Tot Albert, Simon Mate, Béder Tamás, Bartokne, Toth Antal, Bibik Gergely, Wida Istwan, Wida Gaspar, Kwad Ambrws, Bohos Lewrinchyne, Bohos András.

²⁹Biró 1574-ben.

d) Gabona kilenced és tized, 1573

1. OLT, E 159, 81. cs. Esztergom megye, 1573/1. 4. old.

Kural buza kylenched tyzed

Antal deak byrosagaba, Kys Tomas, Bartok Balas, Kvster Benedek, Lacik Peter, Harcha Gyeneos, Kvstar Ballobas, Toth Marton, Tot Albert, Simon Mate, Lacik Gergel.

Megjegyzés:

A "Lacik" családnév több másikkal összevonható: Barcsik, Varcsik, Vida. A Lacik Gergely - Bibic Gergely összevonás a közvetlen szomszédság ellenére sem lehetséges, mert mindkét személy szerepel 1573-ban bordézsában.

Az 1573. évi bordézsában szereplő "Bartoknek" valószínűleg "Bartokne". Ugyanott van összeírva, mint 1568-ban "relicta Bartokne", ezért azonosnak veszem őket.

1573-ban egyik névsort Antal deák bíró, a másikat Bálint deák kezdi, előtte nem szerepelnek.

A defterben összeírt 4 szolga dézsmajegyzékben nem szerepel. 1573. évi bordézsajegyzékben szerepelnek Kurál után "vidékiek" (Widekiek), 18 fő. A nevek egyetlen helysénél sem egyeztethetők. Nem tudni, milyen helység lakói.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	1568	1570	1573			1568	1570	1573	
	bor	defter	bor	búza		bor	defter	bor	búza
Kuster (Kosár) Benedek	x	x↓	x	x	Bercsik (Barcsik) Bálint		x		
Mátyás szolgál		x				Lacik Bálint	x		[x]↑
Bibic (Vire) Bálint	x	x	x		Vida István			x	
Tót Miklós	x↓	x	x			Lacik István	x		
Sós Pál	x	[x]↓	x		Vida Gáspár			x	
Lacik (Lacit, Varcsek) Péter	x	x	x	x	Kuvad Ambrus			x	
[Lacik Bálint]↓			x		Bohus Lőrinc	x		x	
Lacik Gergely	x		x	[x]↓	Bohus András	x		x	
[Sós Pál]↑		x			Kelemen szolgál		x		
Márton szolgál		x			Gyenes bíró		x		
Harcsa (Tarcsa) Gyenes		x	x	x	Antal deák bíró			x↓	
Máté szolgál		x			Bálint deák			x↓	
Harcsa Lőrinc		x	x		Pásztor Demeter		x		
Kuster (Hoster, Kostar) Barnabás	x		x	x	Vege Benedek	x			
Tót Márton	x	x	x	x	Kis Tamás			x	x
Tót Lőrinc	x		x		Bartók Balázs	x		x	x
Páska János			x		<hr/>				
Tót Albert		x	x	x	Összesen: 39	18	18	27	11
Simon Máté	x	x	x	x	Összevonásokkal: 37 név				
Simon Jakab	x				Tisztázott névalakok: 6				
Vindis Pál		x			Áthelyezések: 3				
Böder Tamás			x		Összevonások: 2				
özv. Bartókné	x		x		Háztartások száma: 37				
Tót Antal			x		Nyájtulajdonos: -				
Bibic Gergely			x		Önálló szolgál: 4				
[Lacik Gergely]↑				x	Nők: 1				
					Hasonnevűek: -				

11. LEDÉC

Névanyagos összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 168. old. 378.sz.

Ledéc, falu. Nincs defterben.

Domán Benedek, fia Gál, Kéri Albert, fia János, Ráti Boldizs, fia Mihály, Ördög Miklós.

Hánék száma: 3.

b) Gabonadézsma, 1573

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1573/3, 13-15. old.

Ledoecy buza tyzeed

Holub Balyntt, Durczyk Mihál, Kabath Matjass, Zekel Balyintt, Kvszy András, Plachko Peter, Rohach István, Rohach Andrass, Rohach Jakab, Cherebuska Gergely, Faze-kas Myhal, Zekel Andrass, Zekel Symon, Zekel Gaspar, Panca Symon, Kabatth Jmre, Jerychka Janoss, Panylok Janoss, Kancha Istvan, Takach Balyint, Godal Janoss, Sydyk Janoss, Jerychka Marton, Kupan Janoss, Kupan Ambrus, Kupan Adam, Czyryak, Tormarlo Balynt, Plachko Boltisar, Paljanos Miklos, Paljanos Balynt, Kabat Gergely, Antal Tamas, Plachko Yanos, Zekel Lukach, Pethren Filep, Kupan Myklos, Pethren Benedek, Pethren Pether, Dikla Bernarth, Mezaros Balaz, Dikla Janoss, Doboss Lukach, Vido Janoss, Huntta Matte, Dubony Andrass, Dubony Balyntt, Pollyak Marton, Lazlo Marton.

Lakosságösszehasonlító táblázat nincs, mivel a két névsor teljesen különbözik. Defter tartalmaz 4 háztartást, dézsmajegyzék 50 nevet (51-et: Panilok János kétszer egymásután).

Megjegyzések:

a) A defter névanyaga valószínűleg azért olyan alacsony, mivel a helység nemrégén hódolt (előző defterben nem szerepelt).

b) Ugyanabban a dézsmajegyzékben megvan Ledéc bordézsmaja is, de nem névanyagos. A dézsma összege 9 hordó, ill. 96 akó.

c) A defterben nem szerepel sem nyájtulajdonos, sem önálló szolgál.

d) A névanyag különbözősége dacára feltételezhető, hogy a két Ledéc azonos, mivel a környéken csak egy ilyen nevű helység van.

12. MAGYARSZÜDÉNY (Magyarszögyén)

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 84-85. old. 140. szám

Magyar Szödin, város.

Jász Benedek, Imre "szolga", Petko Jakab, testvére Ambrus, Kopad Menyhár, Dohova (?) Gergely, testvére Petroc, Docsi Gergely, fia Albert, fia Tomás, Kamocsa Kelemen, Biró Pál, testvére Bálint, Máté Ambrus, fia Tomás, Moha Mihály, Albert "szolga" Mocsár Orbán, fia György, Nagy Mátyás, fia András, Mányi Benedek, fia Péter, Buter György, Berta Benedek, fia Albert, Bornemissza Gergely, fia Gyenös, Mocsár Péter, fia Balás, Dócsi Gál, van 100 juha, Bertalan "szolga", Mányi Borbás, fia Pétör, Szár³⁰ Gáspár, Hajnal Bálint, Tót Pétör, Dombai Máté, testvére Bálint, Süle Ambrus, Estekuti (?) Bálint, fia Jakab, Szalai Lukács, fia Mihály, Benke Gál, Bátor Ferenc, fia Mihály, Pásztor Miklós, Buda János, fia Mihály, László Bálint, fia Pétör, Hajnik András, fia Imre, Varga Gyenös, Lukács Gergely, Lukács György, Bálint "szolga", Guta Pétör, Szil Ferenc, Mónár Pál, fia Mihály, Szántó György, fia Imre, Kelecsin Péter, testvére Orbán, János "szolga", Kelecsin Gergely, van 150 juha, fia Márton, "szolgá"-ja Orbán, Piros (?) Pétör, testvére Ambrus, Szana Bálint, Mányi Gergely, Mészáros György, István "szolga", Donbó Máté, fia Imre, fia Sebestyén, Csike³¹ Ambrus, Koncs Benedek, fia György, Benke Kelemen, Sós György, Búcsi Mátyás, Szórád István, testvére János, fia Gergely, Vig Tomás, fia Mátyás, Kemencse Gergely, Kukol Fábián, Miklós "kovács", fia Ambrus, Sós Dimitör, Bakos Pétör, Kokova Gyenös, fia Mihály, Dócsi Albert, Szekili (?) Kálmán, Márton "szolga", Lestár Pál, Kalmár Gergely, fia Ambrus, Kokova György, fia Antal, Kalmár Imre, Szabó Balás, Csuz Pétör, testvére Farkas, Farkas György, fia Balás, Forgács Tomás, Pap György, (ő pap), Balás "kovács", Kelecsin János, Pap Bertalan, fia Albert, Sós Máté, Nagy Pétör, fia Lukács, Kömenes Lukács, fia Ferenc, Kalmár Ambrus, Becse Tomás, Kalmár Benedek, Mikloska Gergely, Szabó György, Kum³² Gergely.

Hanék száma: 60.

³⁰ Csitár (?)

³¹ Csenke (?)

³² Kun (?)

b) Bordézsmá, 1569

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1569/3, 8-10. old.

Magyar Sewdenny bor dezma sama

Jerch Benedek, Pethke Jakab, Fonagj Menyeharth, Dohan Gergelj, Kamoncha Kelemen, Byro Balynth, Manya Ambrus, Mochya Myhalj, Mochar Orban Nagj Mattyas, Manya Benedek, Balogh Anthalj, Beöber Georgh, Bornemyssa Gergelj, Mochar Peter, Doczj Galj, Mannya Borobas, Jaz Gaspar, Wachj Peter, Haynalj Balynth, Toth Peter, Swle Ambrus, Balogh Thamas, Pethke Galj, Bwda Matthe, Pastor Myhalj, Fonagh Orban, Wachj Alberth, Sarkanj Balynth, Bwda Benedek, Chwlyak Ambrus, Beöber Andras, Pyroska Mathe, Jaz Balas, Byrny Mathe, Bors Istwan, Dwda Janos, Bosyk Andras, Balogy Thamas, Warga Peterne, Lwkach Mathe, Lwkach Gyorgj, Ghwba Peter, Zabo Gyorgj, Sel Ferench, Monyar Palj, Mykloska Gergelj, Thyborch Peter, Kelechen Peter, Kelechen Gergelj, Chybag Peter, Kalman Simonne, Dombo Mathe, Chenky Ambrus, Kokon Benedek, Sos Gjorgj, Sorad Istwan, Weg Thamas, Kemenchj Gergelj, Kokon Fabyan, Myklos kowach, Loranth Thybroch, Ghwba Janos, Dekan Matthe, Zybak Mathe, Jwes Palj, Warga Mathe, Delj Gaspar, Kychydy Gaspar, Mocha Istwan, Sorad Gergelj, Kelechen Bendek, Weg Mate, Bjter Istwan, Fekethe Alberth, Bakos Peter, Kokon Dyenös, Szegbelj Kalman, Monar Balas, Kalman Gergelj, Kokon Gjorgj, Kalmar Jmre, Por Peter, Farkas Gjorgj, Forgach Thamas, Kowach Balas, Pap Bertalan, Sos Mathe.

c) Bordézsmá, 1573

1. OLT, E 159, 152. csomó, Esztergom megye, 1573/3. 9-10. old.

Magyar Szogyen, vini decima

Jerch Benedek, Petkos Ambrus, Fonad Menyherth, Dohon Gergely, Dochy Gergelly, Beober Janos, Kamoncha Kellemen, Byro Balyntt, Mannya Ambrus, Mocha Myhal, Mochar Orban, Balogh Antal, Mannya Benedek, Bartha Benedek, Bornemysza Gergely, Mochaar Peterne, Dochy Gall, Mannya Barobas, Balogh Tamas, Haynal Balynt, Dobay Matte, Wachy Peter, Balogh Tamás, Byro Janoss, Zallay Lukach, Pettha Gall, Magyar Jmreh, Pastor Myhal, Pastor Kellemen, Paxy Geörgy, Fonod Orban, Poor Peter, Pap Bertalanne, Balogh Gergely, Chulak Benedek, Beober Andras, Kristof Kellemen, Boors Istvan, Boda Janoss, Lazlo Balynt, Hantyek Andras, Warga Dyenes, Luxach Görgy, Guba Peter, Bakos Peter, Molnar Pal, Szorad Gergely, Santo György, Mykloska Gergely, Mannya Gergely, Kerechen Petre, Kerechen Gergely, Tibroch Peter, Soos Gorgy, Kalmar Bona, Dombo Matte, Chuka Ambrus, Chochon Fabyan, Soos Demeter, Pettke Kellemen, Dekan Matte, Dombo Myhaly, Jwes Pall,

Warga Matte, Mocka Istvan, Naghy Myhalne, Dochy Myhaly, Segybelly Matias, Soos Demeter, Kalmar Gergely, Chochon Görgy.

d) Buzakilenced, 1573

ld. uo. 11. old.

Magyer Szogyen buza kyleneched

Petke Jacob, Fodor Menyhart, Dechon Gergely, Dochy Gergely, Kamoncha Kellemen, Byro Balyntt, Mannya Ambrus, Mocha Myhaly, Mochar Orban, Balogh Antal, Mannya Benedek, Bartta Benedek, Mannya Barobas, Balogh Tamass, Dobay Matte, Byro Janoss, Szallay Lukach, Pethae Gall, Fonood Orban, Chwn Gergely, Wachy Albert, Bella Tamas, Szeel Ferench, Pap Bertalan, Kristoph Kellemen, Boors Istvan, Lazlo Balynt, Warga Dyenes, Ballos Peter, Molnar Pall, Zoraad Gergely, Santo Görgy, Mykloska Gergely, Mannya Gergely, Kelechen Péter³³, Kelechen Gergely, Tibroch Peter, Soos Görgy, Dombo Matte, Chochon Görgy, Szorad Istvan, Vegy Tamas, Chochon Fabyan, Petke Kellemn, Dechan Matte.

³³ Bíró 1574-ben.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	1569	1570	1573		1569	1570	1573	
	bor	def.	bor	gb	bor	def.	bor	gb.
Jérce (Jász) Benedek	x↓	x↓	x↓	Váci Péter	x	[x]	↓	
Imre szolga		x		Hajnal Bálint	x	x	x	
Petke (Petkó) Jakab	x	x	x↓	Tót Péter	x	x		
testvére Ambrus		(x)		Dobai (Dombai) Máté		x	x	x
Petke Ambrus			x	(Váci Péter)↑			x	
Fónagy (Fodor, Kipad) Menyhért	x	x	x	(Balog Tamás II.)↓			x	
Dohány (Dohon, Dohova) Gergely	x	x	x	Bíró János			x	x
Dóci Gergely		x	x	Süle Ambrus	x	x		
Böber János			x	Estekuti Bálint		x		
Kamoncsa Kelemen	x	x	x	Balog Tamás II.	x		[x]↑	
Bíró Pál		x		Szalai Lukács		x	x	x
testvére Bálint		(x)		Petkó (Benke) Gál	x	x	x	x
Bíró Bálint	x		x	Buda Máté	x			
Mánya (Máté) Ambrus	x	x	x	Magyar Imre			x	
Mocsa (Moha) Mihály	x	x	x	Pásztor (Bátor) Ferenc		x		
Albert szolga		x		fia Mihály		(x)		
Mocsár Orbán	x	x	x	Pásztor Mihály	x		x	
Nagy Mátyás	x	x		Pásztor Miklós		x		
Mánya (Mányi) Benedek	x	x	x↔	Pásztor Kelemen			x	x
Balog Antal	x		x↔	Paksi György			x	
Böber (Buter) György	x	x		Fónagy Orbán	x		x	x
Barta (Berta) Benedek		x	x	(Kun Gergely)↓				x
Bornemissza Gergely	x	x	x	Váci Albert	x			x
Mocsár Péter(né)	x	x	x	Sárkány Bálint	x			
Dóci Gál ⁺	x	x	x	Buda Benedek	x			
Bertalan szolga		x		Béla Tamás				x
Mánya (Mányi) Barabás	x	x	x	(Szél Ferenc)↓				x
(Balog Tamás I.)↓			x	(Por Péter)↓			x	
Jász (Szár, Csitár) Gáspár	x	x		(Pap Bertalan)↓			x	x
				Balog Gergely			x	
				Csulák Ambrus	x			
				Csulák Benedek			x	

	1596	1570	1573		1596	1570	1573
	bor	def.	bor		gb.	bor	def.
Böber András	x		xx	Mészáros György		x	
Piroska Máté	x			István szolga		x	
Jász Balázs	x			(Sós György) ↘			x x
Berényi Máté	x			Kalmár Bona		x	
Kristóf Kelemen			x x	Dombó Máté	x	x	x x
Bors István	x		x x	(Csike, Csuka, Cenki) Ambrus	x	x	x
(Boda, Buda, Duda) János	x	x	x	Kokon (Konc) Benedek Kokon (Csocson) György I.	x	x	
László Bálint		x	x x				x
(Hajnik, Hantyek, Bozsik) András	x	x	x	Petke (Benke) Kelemen		x	[x] ↘ [x] ↘
Balogh Tamás I.	x		[x] ↗ [x] ↗	Sós György	x	x	[x] ↗ [x] ↗
Varga Péterné Varga Dénes	x			Bucsi Mátyás		x	
		x	x	x	Szórád István	x	x
Lukács Máté Lukács Gergely	x			Vég (Végi) Tamás	x	x	x
		x			Kemencse Gergely	x	x
Lukács György	x	x	x	Kokon Fábián	x	x	x x
Bálint szolga		x		Miklós Kovács	x	x	
Guba (Guta) Péter	x	x	x	Sós Demeter		x	x x
(Szabó György) ↘	x			Loránt Tibor	x		
(Bakos Péter) ↘			x x	Guba János	x		
Szél (Szil) Ferenc	x	x	[x] ↗ x	(Petke Kelemen) ↗			x x
Molnár Pál	x	x	x x	Dékán Máté	x		x x
(Szórád Gergely) ↘			x x	Cibak Máté	x		
Szántó György		x	x x	Dombó Mihály			x
Miklóska Gergely	x	[x] ↘	x x	Ives Pál	x		x
(Mánya Gergely) ↘			x x	Varga Máté	x		x
(Tiborc Péter) ↘	x			Deli Gáspár	x		
Kelecsén Péter	x	x	x x	Kicsindi Gáspár	x		
János szolga		x		Mócsa István	x		x
Kelecsén Gergely ⁺	x	x	x x	Szórádi Gergely	x		[x] ↗ [x] ↗
Tiborc (Piros) Péter	[x] ↗	x	x x	Kelecsén Benedek	x		
Szana Bálint		x		Vég Máté	x		
Cibak Péter	x			Biter István	x		
Kálmán Simonné	x			Fekete Albert	x		
Mánya Gergely		x	[x] ↗ [x] ↗	Bakos Péter	x	x	[x] ↗ [x] ↗

	1569	1570	1573		1569	1570	1573
	bor	def. bor	gb.		bor	def. bor	gb.
Kokon Dénes	x	x		Sós Máté	x	x	
Nagy Mihályné			x	Nagy Péter			x
Dóci Albert		x		Kemenes Lukács			x
Dóci Mihály			x	Kalmár Ambrus			x
Szegbéli (Szekili) Kálmán	x	x		Becse Tamás			x
Szegbéli Mátyás			x	Kalmár Benedek			x
Molnár Balázs	x			(Miklóska Gergely)↑			x
Márton szolgál		x		Szabó György	[x]↑		x
Lestár Pál		x		Kun (Kum) Gergely			x [x]↑
Sós Demeter II.			x	Összeírt: 141+3	88	87	74 46
Kalmár Gergely	x	x	x	Tisztázott névalakok: 17			
Kokon (Csocson) Gy. II.	x	x	x	Áthelyezések és cserék: 15			
Kalmár Imre	x	x		Összevonások: 9		Önálló szolgák: 7	
Szabó Balázs		x		Háztartások: 132		Nők: 5	
Pór (Csúz) Péter	x	x	[x]↑	Nyájtulajdonosok: 2		Hasonnevűek: 3	
Farkas György	x	x					
Forgács Tamás	x	x					
Pap György (pap)		x					
Kovács Balázs (kov.)	x	x					
Kelecsén János		x					
Pap Bertalan(né)	x	x	[x]↑				

Megjegyzések:

A török összeírásban szerepel 7 önálló szolga, a magyar jegyzékekben 5 nő. Egyik elem sem szerepel a másik típusú összeírásban.

A 141 összeírt között csak három esetben van teljes hasonnevűség: Balog Tamás, Kokon Gergely, Sós Demeter.

A 15 áthelyezés és csere között csak 2 okoz problémát. Miklóska Gergely a magyar forrásokban végig egy helyen van, csak a defter sorolja fel máshol. Szél Ferenc csak az 1573. évi bordézsmajegyzékben van, másutt, mint a törzshelyén. A többenél egy költözés 1569 és 1572 között indokolhatja a helycserét (2 eset 1569-70 között, 11 eset 1570-73 között). Ez a költözés lehet esetleg a magyarázata az 1572-74 között nagy ingadozásnak a dikában is.

Azok a dézsmafizetők, akik defterben nem szerepelnek, majdnem mind csak 1570 előtt, vagy 1570 után vannak összeírva. Tehát elköltöztek vagy meghalhattak 1570 előtt, ill. jöhettek utólag. Heten csak bordézsmát adtak, tehát lehetnek "bedolgozók". Hat személy szerepel 1569-ben és 1573-ban gabonadézsmával is úgy, hogy a defter nem említette őket: Balogh Antal, Balogh Tamás I. és II. Fónagy Orbán, Váci Albert és Váci Péter. Érdekes, hogy a defterben nincs összeírva sem Balog, sem Váci nevű. A defter újraolvasása esetleg magyarázatot ad majd erre a különlegességre.

9 esetben tételezhető fel azonosság vagy közös háztartás, de csak 3-nál szolgáltat erre alapot a defter: Patkó Jakab és András, Biró Pál és Bálint, Pásztor Ferenc és Mihály. Pór Péter és Csúz Péter esetét kivéve, nemcsak a szomszédság, hanem az azonos családnév is indokolja az összevonást.

13. NAGYMUZSLA

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 34. old.8.sz.

Nagy Muzsla, falu

Tót Ferenc, van 150 juha, fia Farkas, "szlugá"-ja Dimitör, Varga Márton, fia Imre, Körös (?) Pál, Lőrinc Benedek, Máté Pál, fia Gergely, Petös (?) Farkas, fia Lukács, Víg Pál, Lőrinc Benedek, Gál Mátyás, Lőrinc András, fia János, Varga Pétör, fia János, Gál Albert, fia Benedek, Mar...i Benedek, fia Albert, Kelemen biró, fia András, Bagota György, fia Albert, Csök (?) Lukács, fia András, Bin Mihály, Tót Dimitör, Tót Pál, fia Lukács, Szabó Jakab, Koncs Gáspár, fia Mihály, Lőrinc Ágoston, fia Dimitör, Simonyi Ambrus, van 150 juha, fia János, Tót István, Murik Máté, fia János, Riskó Máté, Cserni Jakab, fia István, Horváth Márton, fia Pál, Szabó Dimitör, fia Jakab, Sertis Pétör, fia Kelemen, András Benedek, testvére Gál, testvére Benedek, Nímet Máté, fia Benedek, Simonyi László, Simonyi Benedek, fia Farkas, Turik Benedek, Szabó Menyhár, fia Ambrus, Pató Albert, fia Dimitör, Murik Ambrus, Szalai Ambrus, van 130 juha, Sándor Lőrinc, Csök János, Fekető János, fia András, Horvát Dimitör, fia György, Máté András, fia Balás, Máté Lukács, fia Gergely, Borsos Márton, Fodor Lukács, fia Benedek, Huszti (?) Antal, van 50 juha, fia János, Szabó Ferenc, fia Benedek, Tarajos Pál, fia Benedek, Varga Bálint, fia János, Pató János, Pásztor Dimitör, Varga Miklós, Kis János, Bagota Miklós, Sertis Ambrus, fia János, Becski András.

Hánék száma: 60.

b) Báránydézma, 1568

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1568/1, 2.old.

Toth Ferench, Zalay Ambruz. Muzlay barran dezma.

c) Gabonadézsmá, 1568

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1568/2, 4.old.

Mwzlay buza dezma 1568

A biro Leyrinch Kelemen

Leyrinch Andras, Toth Istwan, Warga Peter, Gal Albert, Sandor Lazar, Gyallay Benedek, Fodor Wince, Tot Gergel, Ceywek Lwkach, Nemet Balas, Bew Mihal, Somogj Andras, Zabo Istwan, Konch Gaspar, Leyrich Agoston, Bozyk Lwukach, Somogi Ambrwz, Moryk Mathe, Prisko Mathe, Horwat Marton, Zabo Deymeyteyr, Sertes Peter, Mydas Gal, Nemet Mathe, Somogi Lazlo, Bozyk Benedek, Zabo Minyhart, Patho Albert, Moryk Ambrwz, Sandor Leyrinch, Haynal Deymeyter, Patho Myklos, Borso Marthon, Fodor Lwkach, Ceteny Antal, Darabos Pal, Varga Balint, Toth Ferench, Warga Marthon, Mathe Pal, Pethes Farkas, Gal Mathias.

d) Bordézsmá, 1573

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1573/2, 8.old.

Decima vini possessionis Musla anni 1573

Petrus Warga³⁴, Ciriacus Kowach, Emericus Mathe, rel. Laurency Jmre, Laurentius Sandor, Martinus Borsos, Demetrius Agoston, Wolfgangus Petes.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	1568			1570			1573						
	bár.	bz.	def.	bz.	def.	bor	bár.	bz.	def.	bor			
Tót Ferenc	x↓	x	x↓							Sándor Lázár	x		
Varga Márton		x	x							Gyallai (Mar...) Benedek	x	x	
Körös Pál				x						Lörinc Kelemen bíró	x	x	
Lörinc Benedek I.				x						Fodor Vince	x		
Máté Pál		x	x							{ Tót Gergely Bagota György }	x		
Petes Farkas		x	x	x									x
Vig Pál				x						Cövek (Csök) Lukács	x	x	
Lörinc Benedek II.				x						Német Balázs	x		
Gál Mátyás		x	x							Bő (Bin) Mihály	x	x	
Lörinc András		x↓	x							Tót Dömötör			x
(Tót István)↘		x								Somogyi András	x		
Varga Péter		x	x			x↓				Szabó István	x		
Gál Albert		x	x							Tót Pál			x

³⁴ Bíró 1574-ben (dika szerint).

	1568	1570	1573		1568	1570	1573
	bár. bz.	def.	bor		bár. bz.	def.	bor
Szabó Jakab		x		Fekete János		x	
Konc Gáspár	x	x		Hajnal (Horvát) Demeter	x	x	
Lőrinc Ágoston	x	x		Pató Miklós	x		
Kovács Cirják			x	Máté András		x	
Bozsik Lukács	x			Máté Lukács		x	
Somogyi Ambrus	x	x		Borsos Márton	x	x	x
Tót István	[x]↑	x		Fodor Lukács	x	x	
Morik (Murik) Máté	x	x		Cetényi (Huszt) Antal	x	x	
Prisko (Risko) Máté	x	x		Szabó Ferenc		x	
Cserni Jakab		x		Darabos (Tarajos) Pál	x	x	
Horváth Márton	x	x		Varga Bálint	x	x	
Szabó Dömötör	x	x		Pató János		x	
Sertés (Sirtes) Péter	x	x		Ágoston (Pásztor) Demeter		x	x
Máté Imre			x	Varga Miklós		x	
András Benedek		x		Kis János		x	
testvére Gál		(x)		Bogota Miklós		x	
Hidas Gál	x			Sertés Ambrus		x	
Német Máté	x	x		<u>Becski András</u>		x	
Somogyi (Simonyi) László	x	x		Összes név: 70+1	2	43	58+1 8
Somogyi (Simonyi) Benedek		x		Összevonás: 2 (1 családtaggal)			
Bozsik (Turik) Benedek	x	x		Áthelyezések: 1			
Szabo Menyhért	x	x		Csere: -			
Pató Albert	x	x		Tisztázott névalakok: 8			
Morik (Murik) Ambrus	x	x		Közös háztartások: 2			
Szalai Ambrus	x	x		Háztartások száma: 68			
Imre Lőrincné			x	Nyájtulajdonos defter szerint: 4			
Sándor Lőrinc	x	x	x	Önálló szolgál: -			
Cövek (Csök) János		x		Nők: 1			
				Hasonnevűek: 1			

Megjegyzés:

András Benedeknek van egy Benedek nevű testvére, Gál nevű testvére azonos lehet Hidas Gál nevű szomszédal. A defterben összeírt Simonyi László azonosítható a dézsma-fizető Somogyi Lászlóval. A defter felsorol mellette Simonyi Benedeket, aki valószínűleg Somogyi Benedek.

14. MEZŐÖLYVED, NAGYÖLYVED

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 90. old.154. szám

154. Mező Ölyved, falu

Mikos Orbán, fia Antal, testvére Bálint, Vida Pál, Horváth Ambrus, Horvát Tomás, Domokos Jakab, Varga Orbán, Varga Albert, Verebes Péter, fia Benedek, Miklós Balás fia Pétör, fia Máté, Szabó Orbán, "szóga"-ja Albert, Cse Gergely, fia Jakab, fia Benedek, Cse Pétör, fia István, Sós István "szóga"-ja Gyenös, Verebes Vince, Papasznó (?) Borlabás, fia Albert, Gellért (?) Jakab, fia Pétör, Nagy Pál András, fia Benedek, Szőke Gergely, fia Boldizsár, Gacsal Tomás, fia Gyenös, fia Balás, fia Ferenc, Barta Tomás, testvére Gergely, Mészáros Tomás, fia István, fia János, Vida Dimitör, fia Pétör, fia Albert, Cse Imre, testvére Lukács, Hajnal János, testvére Gál Szecsel (?) Imre, fia Tomás, fia Dimitör, Varga Albert, fia Vince, Csernák Miklós, fia Dimitör, fia Jakab, Konbol (?) Mátyás, fia Ambrus, Markó János, testvére Pétör, testvére Bálint, Nána István, testvére János, Varga István, testvére Márton, Izsó Kálmán, fia Jakab, Mészáros János, György "szóga". Gyenös János, Kozma Benedek, fia István, Verebes Albert, fia Bálint, Szabó Imre, fia Fábián, Mónár Albert, Ambrus "szóga", Kis Máté, fia Miklós, fia Bálint, Tót István, fia Damján, fia Kelemen, Csernák Kelemen, testvére Gergely, Izsó Balás, testvére Kristóf, Macsek Benedek, fia Mihály, Markó Máté, fia Miklós, Vicsó (?) Bertalan, Kocsi Máté, testvére Mihály, Szalai Bálint, testvére György, testvére Pétör, Istók Márton, Farkas Lukács, Tót Gáspár, fia Albert, Macsnik Gergely, Dávid Gergely, fia Ferenc, Vida Lukács, fia Bálint, Furós (?) Antal, fia Kálmán, fia Balás, Tar Kelemen, fia Pétör, Honti Pál, fia Bálint, Gesztös Bálint, testvére Máté, Miklós Albert, testvére János,³⁵ "szóga"-ja Lőrinc, Kónya Bódizsár, Kelemen Máté, Fazikas Tomás, Kis Dimitör, Pap Mihály, Kovács Mihály, Pásztor Gál.

Hánék száma: 60.

b) Gabonadézsma, 1573

1. OLT, E 159. 152. cs. Esztergom megye, 1573/1, 2. old.

Nagy Eolyed, Chornok Myklos byrosagaba

Konkely Ambrus, Mark Peter, Varga Bertalan, Iso Kalman, Verebes Alberth, Kys

³⁵ Miklós János bíró 1574-ben.

Miklós, Kochy Myhal, Machik Benedekne, Iso Balas, Kochy Mathe, Zalay Balint, Tot Gaspar, Manya István, Machik Janos, David Ferencz, Vida Balint, Miklos Pal, Mikos Tamas, Mikos Orban, Varga Lazlo, Horvat Ambrus, Verebes Benedek, Zabo Orban, Nagy Pal Andras, Verebel Gyergy, Bechel Imre.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1570</u>	<u>1573</u>		<u>1570</u>	<u>1573</u>
Mikos Orbán	x↓	x	Becsel (Szecsel) Imre	x	x
Vida Pál	x		Varga Albert	x	
Varga László		x	Csolnok (Csernák) Miklós bíró	x	x↓
Horvát Ambrus	x	x	Konkoly (Kanbol) Mátyás	x	
Horvát Tamás	x			fia Ambrus	(x)
Domokos Jakab	x		Konkoly Ambrus		x
Varga Orbán	x		Márk (Marko) János	x	
Varga Albert	x			testvére Péter	(x)
Verebes Péter fia Benedek	x		Márk Péter		x
	(x)		Nána István	x	
Verebes Benedek		x	Varga István	x	
Miklós Balázs	x		Varga Bertalan		x
Szabó Orbán	x	x	Izsó Kálmán	x	x
Cseh Gergely	x		Mészáros János	x	
Cseh Péter	x		György szolga	x	
Sós István	x		Gyenes János	x	
Verebes Vince	x		Kozma Benedek	x	
Papasznó Barabás	x		Verebes Albert	x	x
Gellért Jakab	x		Szabó Imre	x	
Nagypál András	x	x	Molnár Albert	x	
Szőke Gergely	x		Ambrus szolga	x	
Gacsál Tamás	x		Kis Máté	x	
Barta Tamás	x			fia Miklós	(x)
Mészáros Tamás	x		Kis Miklós		x
Vida Demeter	x		Tót István	x	
Cseh Imre	x		Csernák Kelemen	x	
Hajnal János	x		(Kocsi Mihály)↓		x
Verebélyi György		x			

	<u>1570</u>	<u>1573</u>		<u>1570</u>	<u>1573</u>
Izsó Balázs	x	x↗	{ Honti Pál }	x	
Mácsik Benedek(né)	x	x↘		{ Mikos Pál }	
Márk (Marko) Máté	x		{ Mikos Tamás }		x
Vicsó Bertalan	x			{ Gesztesi Bálint }	x
Kocsi Máté	x	x	Miklós Albert	x	
{ Kocsi Mihály }	(x)	[x]↗	Konya Boldizsár	x	
			Kelemen Máté	x	
Szalai Bálint	x	x	Fazekas Tamás	x	
Istók Márton	x		Kis Demeter	x	
Farkas Lukács	x		Pap Mihály	x	
Tót Gáspár	x	x	Kovács Mihály	x	
Mánya István		x	<u>Pásztor Gál</u>	x	
{ Macsnik Gergely }	x		Összeírt: 81+7	67	27
{ Mácsik János }		x	Csere és áthelyezés: 2		
{ Dávid Gergely }	x		Tisztázott névalakok: 3		
{ Dávid Ferenc }	(x)	x	Valószínűleg több név alatt szerepel,		
			ill. családtag: 8		
{ Vida Lukács }	x		Valószínűleg több adózót magába foglaló		
{ Vida Bálint }	(x)	x	háztartás: 11		
			Háztartások valószínű száma: 70		
Furos Antal	x		Nyájtulajdonos: -		
Tar Kelemen	x		Önálló szolga: 2		
			Nők: 1		
			Hasonnevűek: -		

Megjegyzés:

A defterben fiuként van összeírva 4 és testvéreként 3 olyan személy, aki 1573-ban már adózik dézsmával. A 7 családfőből dézsmát már csak 1 adott, a többi esetleg már átadta a helyét fiatalabbnak.

15. NÉMETSZÖDÉNY

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos i.m. 85. old. 141. sz.

Nimet Sződin, város.

Inód (?) Pál, fia István, Inód Pétör, "szolgá"-ja Jakab, Szabó Máté, fia Benedek, "szolgá"-ja András, Erdeli Ferenc, fia Palkó, Varga Gergely, fia György, Koncs István, fia János, "szolgá"-ja Gergely, Csöre Gyenös, Varga Mátyás, fia Albert, Kis Albert, fia András, Varga István, fia András, fia Albert, Sáró Tomás, fia Benedek, Puskás Bálint, fia Orbán, Antal "szolga", Vida László, fia Pétör, Furós (?) János, fia Pál, fia Balás, Sárhánó Máté, fia András, testvére György, Jakab "szolga", fia Nemes, Nemes Lukács, Imre "szolga", Bús Balás, fia Pétör, Madaráz György, fia György, Madaráz Gergely, van 200 juha, Mátyás "szolga", Bús Balás, Szabó Gáspár, Csábi (?) János, Forgács Imre, Koncs Balás, Kis Máté, fia Mihály, Pásztor Balás, Jász Márton, Csábi (?) György, fia Dimitör.

Hánék száma: 30.

b) Bordézsmá, 1569

1. OLT, E 159, 152.cs. 1569/1, 11. old.

Németh Zödyn bor dezma es kyleneched sama

Jpöth Palj, Zabo Mathe, Warga Marthon, Jasz Gergely, Chey Lorrychne, Farkas Myhalj, Chyker Jakab, Bologh Janos, Poch Dyeneos, Warga Istwan, Pwskas Balynth, Toth Anthalj, Wyda Janos, Pwhoros Janos, Sabo Peterne, Wyda Laslo, Jerch Alberth, Sarchayo Mate, Benos Albert, Kys Mate, Poch Balas, Kapytan Domotor, Madaraz Gyorgj, Galj Mate, Kwrthgjartho Gjorgj, Karaz Janos.

c) Német Szögyeny bor dezma

Bordézsmá 1573. 1. OLT, E 159, 152.cs. 1573/1, 12. old.

Pwhoros Janos, Zabo Peterne, Saarchayo Mate, Keortty Gaspar, Nemes Albert, Tot Tamas, Jarche Albert, Kapitan Demeter, Poch Balazne, Kowach Albert, Madaras Görgy,

Ipoth Pall, Isso Andrass, Warga Marton, Karass Janoss, Jaas Gergely, Konch Istvan, Chore Dyeness, Wachy Tamas, Warga Barobass, Chiker Jacab, Warga Benedek, Bogar Mattiass, Pwskas Bayntt, Mallos Tamass, Jwhaz Janoss.

d) Buzadézsma 1. u.o.

Nemet Szogyeny buza dezma

Saarhayo Matthe, Madaros Görgy, Ipoth Pall, Iaas Gergely, Pwska Baljnt, Mallos Tamass.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	1569	1570	1573			1569	1570	1573	
	bor	deft. bor	bor	búza		bor	deft. bor	bor	búza
Ipót (Inód) Pál	x↓	x↓	x	x	Varga István	x	x		
Ipót (Inód) Péter		x			[Sáror Tamás]↓		x		
Izsó András			x		Puskás Bálint	x	x	x	x
Szabó Máté	x	x			Mallos Tamás			x	x
Varga Márton	x		x		{Sáror Tamás}		[x]↑		
Erdélyi Ferenc		x			Tót Antal	x			
Kárász János	[x]↑		x		{Antal szolga}		x		
{Jász Gergely}	x		x	x	{Juhász János}			x	
{Varga Gergely}		x			{Vida János}	x			
Csehi Lörincné	x				Vida László	[x]↓	x		
Farkas Mihály	x				Poharas (Furos) János	x	x	x↓	
[Csiker Jakab]↓	x				Szabó Péterné	x		x	
Konc István		x	x		[Vida László]↑	x			
{Csöre Dénes}		x	x		Tót Tamás			x	
{Pócs Dénes}	[x]↓				Jérce Albert	x		x	
Vacsi Tamás			x		Sárhajó (Sárhánó) Máté	x	x	x	x↓
Varga Barnabás			x		Jakab szolga		x		
Csiker Jakab	[x]↑		x		Kürti Gáspár			x	
Varga Benedek			x		{Benös Albert}	x			
Balog János	x				{Nemes Albert}			x	
[Pócs Dénes]↑	x				Nemes Lukács		x		
{Varga Mátyás}		x			[Kiss Máté]↓	x			
{Bogár Mátyás}			x		Imre szolga		x		
Kis Albert		x							

	1569	1570	1573			1569	1570	1573	
	bor	deft.	bor	búza		bor	deft.	bor	búza
Kapitány Dömötör	x			x	Konc Balázs				x
Pócs (Bús) Balázs(né) I.	x	x	x	x	Kis Máté	[x]	↑		x
Kovács Albert				x	Pásztor Balázs				x
Madarász György	x	x	x	x	Jász Márton				x
Madarász Gergely ⁺				x	{ Csábi György Kürtgyártó György }				x
Mátyás szolga				x					x
Gáli Máté	x				[Kárász János]↑				x
Bús (Pócs?) Balázs II.				x	Összesen: 59 név,	26	32	26	6
Szabó Gáspár				x	Összevonásokkal: 51				
Csábi János				x	Áthelyezések és cserék száma: 6				
Forgács Imre				x	Tisztázott névalakok száma: 5				
					Összevonások: 8				
					Nyájtulajdonos: 1				
					Önálló szolga: 4				
					Nők: 3				
					Hasonnevűek: 1				

Megjegyzés:

6 áthelyezés és egy csere lehetővé teszi a névsorok egyeztetését. Pócs Dénesé és Sáror Tamásé csak a feltételezett azonosság miatt volt szükséges. A dézsmafizető Pócs Balázs a defterben összeírt két Bús Balázs közül akármelyikkel lehetséges.

A 4 önálló háztartású szolga közül csak Antal azonosítható hely alapján dézsmafizetővel: Tót Antallal.

16. UJFALU

Névanyagok összeírások

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m. 98. old.178. szám³⁶

Uj Falu, falu

Kis Benedek, fia Benedek, Mocska Imre, Oha (?) István, János "szóga" Varga Gergely, Kis Mihály, fia Lőrinc, testvére Antal, testvére Lőrinc, Ohaji Gergely, "szógá"-ja Balás, "szógá"-ja Pál, Guta Albert, Tót Balázs, Tót Miklós, Csarat Filip, fia Dimittör, Kalacska Pétör, testvére Fábián, Siko Ferenc, fia Mátyás, Balog Benedek, fia Farkas, fia Bodizsár, fia András, Szücs Farkas, Bors Mátyás, fia Imre, Kis Gáspár, "szógá"-ja László

Hánék száma: 12.

b) Gabonadézsmá, 1569

1. OLT, E 159, 152. cs. Esztergom megye, 1569/1, 4.old.

Vifaly.

Ohaj Istvan, Tanká János, Bernath Lwrincz, Varga Benedek, Juhaz Gergelj, Katalen azonj, ven Toth Gergelj, Mocha Imre, Sike Ferench, Fewleccke Fabian, Fewleccke Peter, Benedek biro, Twrwk Mattias, Toth Gergelj.

³⁶ Fekete Lajos nem foglal állást Ujfalu fekvését illetőleg. A dézsmajegyzék Csuz és Für mellett sorolja fel. Az 1574. évi dika a Bátorkesző és Vásárhely között fekvő Ujfalu bírójaként Szücs Farkast említi, aki ezen Ujfalu adózói között szerepel a defterben. A másik Ujfalu (a defterben 43. sz. alatt felsorolva), amelyet Fekete Lajos Nyergesujfaluval azonosít, teljesen egyeztethetetlen a dézsmajegyzékkel. Az 1574. évi dikában összeírt Nyergesujfalu bírója Pálfi Ambrus, egyeztethető ennek a másik Ujfalunak Papfi Ambrus nevű adózójával.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	<u>1569</u>	<u>1570</u>		<u>1569</u>	<u>1570</u>
{ Kis Benedek }		x↓	(Mocsa Imre)↑	x	
{ Varga Benedek }	[x]↓		Sike (Siko) Ferenc	x↖	x
Mocsa Imre	[x]↓	x	Fülecske (Kalacska) Péter	x↖	x
Dhaji (Oha) István	x↓	x		testvére Fábián}	
{ János szolga }		x	{ Fülecske Fábián }	x	
{ Tanka János }	x		{ Balog Benedek }		x
{ Varga Gergely }		x	{ Benedek bíró ³⁷ }	x	
{ vén Tóth Gergely }	x		Szücs Farkas ³⁸		x
{ Kis Mihály }		x	{ Bars Mátyás }		x
{ testvére Lőrinc }		(x)	{ Török Mátyás }	x	
{ Bernát Lőrinc }	x		{ Kis Gáspár }		x
{ (Varga Benedek)↑ }	x		{ Tót Gáspár }	x	
{ Dhaji Gergely }		x	Összes név: 27+2	14	17
{ Juhász Gergely }	x		Tisztázott névalakok: 2		
Guta Albert		x	Áthelyezések és cserék: 3		
Tót Balázs		x	Összevonások: 8		
Tót Miklós		x	Háztartások: 19		
Csarat Fülöp		x	Nyájtulajdonosok: -		
Katalin asszony	x		Önálló szolga: 1		
			Nő: 1		
			Hasonnevű: -		

³⁷ A dézsmajegyzékben Benedek bíró adózik, a szokástól eltérően.

³⁸ Szücs Farkas bíró 1574-ben.

17. VÁRÁSHELY

Névanyagok jegyzéke

a) Defter

1. Fekete Lajos, i.m., 86. o. 143.szám.

143. Vásárhely, 143 falu.

Vas Tomás, fia Pál, Kalmár Dimján, Szabó Ambrus, fia Pál, Kelecsin István, fia Ambrus, fia János, Szike Bertalan, Pintér Mihály, fia János, Mészáros Albert, fia Balás, fia György "szolgá"-ja Mihály, Mészáros Márton, fia Pál, Galgócs Ferenc, Galambos Lukács, Kelecsin Dimitör, fia Albert, Hajnal Orbán, fia András, Barla Tomás, fia János, Dócsi Péter, Bogár Gergely, fia Pál, fia János, Teller (?) János, fia Lukács, Péter Pál, Tót Márton, fia Péter, Enfejű Gergely, fia Dimitör,
Hánék száma: 12.

b) Gabonadézsma, 1573

1. OLT, E 159, 152. cs. 1573/1, 18.old.

Vasarhely buza kyleneched

Mesaros Marton, Galgoch Ferench, Galambos Lukach, Haynal Urban, Bugar Gergel.

c) Bordézsma, 1573

1. ugyanott

Bor tized kyleneched

Kerecheny Jstwan, Vechey Mathe, Biter Mihál, Mesaros Marton, Galgoch Ferench, Haynal Urban, Docyne, Bugar Gergel, Fazekas Tamas, Galambos Jstwan, Sabó Tamas, Peter Pal, Thoth Martonne, Jfyw Demetewr, Berthalan Serdy.

d) Bordézsma, 1569

1. OLT, E 159, 152.cs. Esztergom megye, 1569/2, 12. old.

Wasarhely bor dezma, thyzed kjlenched

Kalmar Demyen, Sabo Ambrus, Kelechen Jstwan, Weochey Mathe, Byter Myhalj, Mesaros Alberth, Mesaros Marton, Galambos Lwkacz, Haynalj Orban, Dochy Peterne, Bugar Gergelj, Peter Myhalne, Kuwach Anthalj, Toth Marthon.

Lakosságösszehasonlító táblázat

	1569	1570	1573		1569	1570	1573	
	<u>bor</u>	<u>defter</u>	<u>bor</u>	<u>búza</u>	<u>bor</u>	<u>defter</u>	<u>bor</u>	<u>búza</u>
Vas Tamás		x↓		Fazekas Tamás			x	
Kalmár Damján	x↓	x		Galambos István			x	
Szabó Ambrus	x	x		Szabó Tamás			x	
Kelecsényi István	x	x	x↓	Péter Pál		x	x	
{ Szike Bertalan Sárdi Bertalan }		x		Páter Mihályné	x			
			[x]↓	Kovács Antal	x			
Vecsei Máté	x		x	Tót Márton(né)	x	x	x	
Biter (Pintér) Mihály	x	x	x	{ Ünfejü Gergely fia Dömötör }		x		
Mészáros Albert	x	x					(x)	
Mészáros Márton	x	x	x	{ Ifju Demeter }			x	
Galgóci Ferenc	x	x	x	[Sárdi Bertalan]↑			x	
Galambos Lukács	x	x		x	15	19	15	5
Kelecsényi Dömötör		x		Összesen: 27+1 név				
Hajnal Orbán	x	x	x	x				
Barla Tamás		x		Tisztázott névalak: 1				
Docsi Péter(né)	x	x	x	Áthelyezések: 1				
Bogár Gergely	x	x	x	Összevonás: 2				
Teller János		x		Háztartások: 25				
				Nyájtulajdonos: -				
				Önálló szolgál: -				
				Nők: 2				
				Hasonnevűek: -				

A NÉPESSÉGTUDOMÁNYI KUTATÓ INTÉZET TÖRTÉNETI DEMOGRAFIAI FÜZETEI

1985.

1. A népmozgalmi statisztika fejlődése Magyarországon I.
/A hivatalos népmozgalmi statisztika fejlődése Magyarországon a statisztikai szolgálat megalakulásától a polgári anyakönyvezés elrendezéséig 1867-1894/.
 2. Házasság, család, háztartás és munkaszervezet /Pilis-Buda környék, 1724-1779/.
- Az európai nagy pestisjárványok.
Az első magyarországi népszámlálás.

1987.

3. Erdély népességének etnikai és vallási tagolódása a magyar állam-
alapítástól a dualizmus koráig.
Adalékok az ormánsági "egyke" történetéhez Vajszló és Besence
református anyakönyveinek családrekonstrukciós vizsgálata alapján.
A gyermekek testmagasságának növekedési sémái Kelet-Közép-Európá-
ban a tizennyolcadik században.
Történelmi demográfiai kutatások Csehszlovákiában.

1988.

4. A családrekonstrukciós vizsgálat módszerei.

1989.

5. Fáy András népességtudományi és népességstatisztikai munkássága.
/Születésének 200. éves évfordulója alkalmából./

MASTER CRAFTSMEN IN HUNGARY IN 1828

Summary

Concerning craftsmen (opifex) the author elaborated the statistical figures of the national taxpayers register of 1828 that contained data gathered on the territory of Hungary including Croatia and Slavonia and Dalmatia but not considering Transylvania. He treated these figures with criticism and considered them as the first and - at the same time - the last Hungarian statistics about craftsmen that could be called complete and authentic, since later the data on manufacturing industry outshined those of handicraft in the industry statistics.

The 1st chart indicates the number of master craftsmen, the average number of masters falling to 1000 inhabitants in one given territory in 1828 with data broken down according to municipalities, in an alphabetical order of the Hungarian names of the counties. It also specifies the free royal towns and, for the purpose of criticism, it gives an average of the master number falling to 1000 inhabitants in a given region for the years of 1857, 1870 and 1885.

The 2nd chart indicates the master number in 1828 broken down and summarized according to municipalities, in the alphabetical order of the counties. Within the industrial groups this number is broken down according to the branches of industry (149 craftsmen in 20 industrial groups) considering an average master number falling to 100 craftsmen and 1000 inhabitants in a given region, indicating the structure of industrial groups and that of their presence in the counties and towns in terms of percentage. The chart indicates the percentage of master number in 1870 and 1885 according to industrial groups as well.

The summary chart indicates the master number broken down according to municipalities without indicating their presence in industrial branches and industrial groups. It also gives the average master number falling to 100 master craftsmen.

The 3d chart shows the master number falling to 100 masters by municipalities in terms of percentage in 1828.

Due to methodological reasons the author intends to give a detailed analysis in another study, that's why he makes only the most important remarks in order to complete

the mere data-publication. The most important ones from among them are as follows:

The register prepared in 1828 and its corresponding rubrics and lists, constituting the master craftsmen statistics, describes the real situation in the territory of Hungary without Transylvania according to the following limits of value.

It indicates the number of inhabitants with a hundred-per-cent completeness as regards territory and a 88 % completeness as regards the inhabitant number. It indicates the master number broken down according to industrial branches (149 branches of industry) with a 50 % completeness regarding the counties, 81 % completeness regarding the towns, 65 % completeness regarding the territory of the whole country and 83 % completeness regarding the master number.

There were 94.736 craftsmen from among the 8.434.857 inhabitants of 13.705 settlements of 55 counties (districts) and 53 free royal towns. The master number/settlement amounted to 5,4 considering the counties, 460 considering the towns and 6,8 considering the average in the territory of the whole country. The master number falling to 1000 inhabitants amounted to 9,2 considering to counties, 46,8 considering the towns and 11,2 considering the average in the territory of the whole country.

The average number of mates falling to masters amounted to 23,5 considering the counties, 60,6 considering the towns and 52,5 considering the whole territory of the country.

From among the 20 industrial groups the most developed were as follows: the clothing, leather, and spinning industries, 3 groups altogether, i.e. 15 %.

Relatively developed were as follows: the mill industry and metallurgy, 2 groups altogether, i.e. 10 %.

Average: wood, food, vehicle, construction, (building) material, gold industry and chemistry, 7 groups altogether, i.e. 35 %.

Underdeveloped were as follows: paper, distilling, soft drink, inferior decorating, musical instrument and copying industries, procession engineering and groceries, 8 groups altogether, i.e. 40 %.

Referring to the above mentioned indexes of numbers from among the 149 industrial branches $16 + 9 = 25$ can be considered important on national scale.

Their hierarchy is as follows: bootmaker, tailor, shoemaker, furrier, weaver, miller, smith, carpenter, cooper, butcher, baker, wheel-maker, bricklayer, potter, comb-maker.

The less significant ones are as follows: soap-maker, bookbinder, goldsmith, brewer, coffee-maker, barber surgeon, upholsterer, organ-builder, printer.

Craftmanship in the free royal towns is more developed than in the counties where it is rather the branches producing primary goods that can be considered worthy to mention. In the towns, however, there can be found a large number of industrial branches that satisfy luxurious demands. The heralds of a more up-to-date technics can also be found in the towns.

COMPARISON OF HUNGARIAN AND TURKISH LISTS OF TAX DATING
BACK TO THE 16TH CENTURY ON THE BASIS OF THE DATA OF COUNTIES
KOMAROM AND ESZTERGOM

In spite of the fact that a number of publications have been issued on Hungarian and Turkish lists of tax there have been only few comparative analyses of the number of populations living on the same territory in a given period. A comparison like this is supposed to arouse interest since both sources had been applied objectively for inland application for the purpose of fact registration.

The choice of the two counties was not made deliberately: they adjoin the region where I was carrying on my research work. Their apparent characteristic feature is that they are situated on the border of the Hapsburg and Turkish empires along the military and commercial routes between Wien and Buda. The two enemy powers governed their territory jointly and collaterally among the circumstances of continuous, open or camouflaged war conflicts.

The Turkish tax-lists (tahrir-i defteri) prepared in 1570 contain a large number of Hungarian documents as well: 8 "dica" lists and 8 tithe lists from the period of 1566-1574. The number of the available sources affords us the opportunity to estimate the real number of the population. The cross-checks on these lists confirm their reliability and reveal the extent of the devastation caused by the wars. They point out the stubbornness of the restart after the stormy times have passed. While the region on the south of the Danube, exposed to frequent marching through of troops, had thin population, the northern region enjoyed a vigorous development. The north-western corner of county Komárom, in the shelter of the bend of the Danube, resisted the attacks of the Turks. The documents prove that the other regions of the dual power had different structures. The lists of wine-tithe bear out the importance of this branch of industry. 9 % of the population could be indentified only by the help of these sources. So viticulture can be considered a very important income supplementary activity and also the most important income raising activity.

As a result of the research we could analyze the composition of the population. Our analysis was based upon population index-numbers calculated by the help of the sources: taxation unity, people indebted, head of the family. Taking 5-6 persons in a

family or in an individually owned peasant farm we can put the population number of Esztergom at 5000-6000 persons and that of Komárom at 7800-9400 persons.